PANAIT ISTRATI

NERANTZULA

TÜRKÇESİ FARUK ERSÖZ

HELİKOPTER

PANAIT ISTRATI

NERANTZULA

HELİKOPTER 35

Nerantzula / Panait Istrati

Özgün Adı
Nerrantsoula

© 2015, Kitap Yayınevi Ltd.

Türkçesi
Faruk Ersöz

Yayına Hazırlayan
Füsun Kiper

Kitap Tasarımı
Bülent Erkmen, BEK

Grafik Uygulama ve Baskı
Mas Matbaacılık A.Ş.
Kâğıthane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 12055
t: (0212) 294 10 10 f: (0212) 294 90 80
e: info@masmat.com.tr

1. Basım
Şubat 2015, İstanbul

ISBN 978-605-5819-37-8

Helikopter
Kitap Yayınevi Ltd.
Kâğıt Hane Binası
Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3/1-a
34408 Kâğıthane-İstanbul
Sertifika no: 12348
t: (0212) 294 65 55 f: (0212) 294 65 56
e: kitap@kitapyayinevi.com
w: www.kitapyayinevi.com

Helikopter bir Kitap Yayınevi Ltd. kuruluşudur.

PANAIT ISTRATI

NERANTZULA

TÜRKÇESİ
FARUK ERSÖZ

ROMAN

HELİKOPTER

Mısır'ın İskenderiye'sinde güneşli birkaç kış geçirdim, epey zaman oluyor. O günlerin aklıma takılan anıları pek gönül açıcı olmasa da yaşamımızın felaket kazanını deviren, yüreğimizi sevinçle dolduran anlar yaşadım orada; o eşsiz anların büyüsüne kapılmamak, anımsadıkça kendimden geçmemek elimde değil.

Ömür boyu ağır işlerde çalışmama karşın, evet, böyle anlar yaşadım.

İskenderiye'deki kış güneşi, İskenderiye Akdeniz'inin güneşi, bu anları tattırdı bana. Bu güneş uğruna, bu güneşli Akdeniz ve içimdeki yaşama arzusu uğruna, yazgımın bana aynı tepside sunduğu kalın acı dilimlerini kabul ediyordum.

Kabul ediyordum, çünkü yalnızca güneşi almak için elini uzatanların önünden yaşamın bütün tepsiyi çekip aldığını seziyordum.

Bir günlük sıkıcı çalışmaya karşılık yazgının bana bağışladığı ışıklı saatler pek azdı, ama bile isteye acı dilimlerini kalınlaştırarak mutluluk payını zorluyordum: Yaşamak için gerekli çoğu şeyden kendimi yoksun bırakıyordum, tek, çevreyi dolduran aydınlığı, baş döndüren gökyüzünü ve kanatlanan Akdeniz'i gözlerim doyasıya görsün diye. Kısaca söylemek gerekirse, ben kötü bir işçiydim. Bir sineğin beni umursamadan güneşi sahiplenmeye kalkışması, hiçbir özre gerek duymadan işi hemen bırakmam için yeterliydi.

O zaman, insanların cezalandırmaktan mutluluk duydukları bu güçsüzlük yüreğimi kabartır ve yollara düşerdim... İçim özgürlükle dolu ama umuttan yana boş, alır başımı giderdim.

Pahalıya mal olan bunca mutluluktan ağırlaşan bacaklarım beni hep deniz kıyısına götürürdü İskenderiye'de, Ramla'ya; Afrika'nın palmiyeleri buradan Akdeniz'in ötesindeki Côtes d'Azur kıyılarında, Avrupa Ramla'larında sıralanmış kardeşlerini seyre dalar. Onları okşayan ya da onlara karşı sertleşen aynı denizdir. Cömertliğini bildiğimiz güneş aynı yakıcı ışınlara boğar onları.

Ramla'da sanki periler ülkesindeymiş gibi gösterişli yerler vardır, zenginler buralarda herkesten uzak olmak, cılız mutluluklarını tek başlarına sindirmek isterler. Sahip oldukları bir hiçtir aslında; Tanrım, onları gazinoların teraslarına oturmuş yürek burkan sıkıntılar içinde o iğrenç hiçliğin tadını çıkarırken gördükçe, şu nankör yaşamın benim gibi bir zavallıya neden bu kadar katı davrandığını anlıyordum.

Ve ben yoksul halimle zenginlerle tıka basa dolu o gazinolarda oturmaya cesaret ediyordum; tiryakisi olduğum o tadına doyulmaz nargileyle kahve bu gazinolarda benim keseme göre yanaşılmaz fiyatlardaydı. Ama yaşam boyu arzuladığım hiçbir şey bana çok pahalı gelmedi: Sevinçlerimin bedelini kanımla, bankaların bilmediği o parayla ödedim, buna hiç pişman olmayacağım, çünkü ara sıra ışık içinde kalmak yaşamın karanlıklarına katlanabilmemi sağladı.

İskenderiye'nin Ramla'sında, ya da İzmir'in Kordonboyu'nda bir kahveyle nargile yaşamımın bütün bir günü, bazen haftası demekti, bu bir saatlik düş uğruna hep halk türküsündeki o yiğit Romanyalının dediği gibi yaptım:

Bir gecede verdim sevgilimin yanında,
Bir yazlık bütün "emeğimin" karşılığını.

Evet, ben veriyordum... Çok almak için çok vermek gerek.

Bu iş kendiliğinden, hiç çaba harcamadan olur. Ama sorun orada değil.

Kişi, aynı anda insanları da sevmeden ışığı sevemez. Tüm insanları değil. Kimse onların tümünü birden sevmez. Hatta İsa bile onları öyle aptalcasına sevmedi.

Biz çeşitli bakımlardan bize benzeyeni severiz. Sevdiğimiz kendi arzularımızdır.

Bir gün öğleden sonra Ramla'da kasıntılı bir insan sürüsüyle tıka basa dolu bir gazinoda bir adam gördüm. O da beni görmüştü. Orada ne aradığını, neye baktığını, neler hissettiğini hemen anladım. O da benim içimden geçenleri anlamıştı; daha güzeli, yalansız bakışlarımızda arzularımızın pek farklı olmadığını, benzer yanlarımızın şaşırtıcılığını sezmiştik.

Bu tür karşılaşmalar her zaman olmaz. İnsanları değerlendirirken çoğu kez yarı yarıya yanıldım, tümüyle yanıldığım hiç olmadı. Ama ne kadar yanılırsam bu tür rastlantılar o kadar değer kazanır, çünkü böyle rastlantılar *kaynak suyu kadar temiz ve yıldırım kadar güçlü güzel bir yaşam* vaat ederler.

Ben, doğduğu günden beri dostluğu yücelten adamı severim. Şehvetin tutkusuyla kanı tutuştuğu zaman kadını severim. Hiç duraksamadan kendimi onlara veririm, çılgıncasına. Bu pahalıya mal olur, ama düş kırıklıkları benim isteklerimi hiçbir zaman azaltmadı, azaltmayacak.

Bir kumarbaz hırsıyla her yerde şansımı denerim. Her zaman büyük oynarım, çünkü küçük hesaplardan nefret ederim. Yanılırsam, benim hiç kaybım olmaz: Yitiren karşı taraftır. İnsan tümüyle kendini verdiği zaman hiçbir şey yitirmez. Yoksa hesapsız kitapsız kendini harcadığı için güneşin tükeneceğini söylemeye benzer bu. Bu arada buzullar kendiliğinden erirmiş, erisinler ne yapalım! Ama kazandığım zaman dünyalar benim olur. Dostluğun yüceliğinden söz ediyorum ben; çünkü şehvet tutkuları yıldırım gibidir, insanı çarpar ama sürüp gitmezler.

Benim yoğrulduğum hamurun mayasında dostluğu yüceltmek var. Bundan hoşnutsuz değilim. Yakın dostla-

rım da öyle. O gün Ramla'da, daha nargilelerimizi bitirmeden Marku'yla ben birbirimizi anlamıştık, tüm dostlarım içinde en mutlusu belki Marku oldu.

Herifte şeytan tüyü vardı ama kendini korumak için kasıldı. İşe yaramayacağını pekâlâ biliyordu, çünkü sevecen insanlarda sevmek ve karşısındakine açılmak gereksinimi, gönül yaralarını gizlemeye iten utanma duygusundan daha güçlüdür. Yine de o, bir centilmen gibi mesafeli davranabileceğini bana kanıtlamak istedi; tıpkı, yaşamları yalnızca yemek içmekle geçen, sevmekten korkan, aldıkları sıyrıkları bile gizleyen o "acınası centilmenler" gibi! Ve o gün öğle sonrasındaki unutulmaz rastlantının ardından, Marku kötü biçimde ekti beni, yüreklendirici en ufak bir hareket yapmadan çekti gitti.

Tam bir centilmen gibi.

Yanındaki kurt köpeği taşkın neşesiyle ona rahat vermiyordu: Olabildiğince uzağa bir taş atmasını istiyordu ondan. Marku dalgındı, kamburca sırtının ardında ellerini kavuşturmuş kumsalda yürüyor, en iyi dostunun sevgisine karşılık vermiyordu. Bu kayıtsızlığa aldanmadım. Kaçırılmayacak bir dost olduğu güzel yüz çizgilerinden okunuyordu, bunu hiç aklımdan çıkarmadan onu oldukça uzaktan uzun süre izledim. Ve bir gün yakaladım onu. Nasıl mı? Böyle şeyler öğrenilmez ki...

Şimdi beni unutun. Artık burada söz konusu ben olmayacağım. Dünyanın çoğunuzun bilmediği bir köşesinde geçen şu öyküye kulak verin.

Bu öyküyü İskenderiye'nin Ramla'sında bir gazinonun terasında rastladığım, nedenini bilmeden sevdiğim bir adam anlattı; çoğu zaman yüreğimi sızlatan oynak bir Rum türküsü söylerdi o, ilk dörtlüğün anlamı aşağı yukarı şöyle:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerantzula fundoti!

BİRİNCİ BÖLÜM

Babam İbrail kentindeki Yahudiler sokağında küçük bir ev aldığında aşağı yukarı on altı yaşındaydım. Hemen yerleştik oraya. Her zamanki gibi bu evde de uzun süre kalmayacağımızı biliyordum, çünkü babam yıkık dökük evleri satın alır, onları oturulacak hale getirir, meraklısı çıkınca hemen satardı. Eninde sonunda bu onun mesleğiydi ve pekâlâ iyi para getiriyordu. Anneme gelince, işi hiç yorucu değildi; görevi, bitmez tükenmez iş konuşmalarında kocasına yardım etmekti; bu arada, ev işlerine bir hizmetçi kız bakar, harap evlerin onarımında işi şişiren işçilerle dalaşırdı.

Buna karşılık benim görevim, köşe başındaki koltuk meyhanesine koşup annem babamla müşterilerine şarap almaktı; hepsi bir yandan içer, bir yandan "ev almaktan," "ev satmaktan" söz ederlerdi. Tüm bunlar çok canımı sıkıyordu. Eğlenmek için bizim hizmetçi kızın hazırladığı yemeklere harç, duvarcıların alçısına tuz atardım, o zaman herkes birbirine girer, değişik sesler yükselirdi. Bir de rüzgâra karşı başım çıplak, bağrım açık sokaklarda büyük uçurtmalar uçurmak hoşuma gidiyordu, ama hep yalnız başıma. Tek başıma, evet, ne ödlek ne de yabaniydim ama veletlerin taş atmasından korkuyordum, özellikle o taşlardan biri kafama çarpıp yardığı günden beri.

O yüzden Yahudi mahallesine yeni yerleştiğimiz sıralarda mahallemizin çocuklarından uzak durdum. Bunlar "Yahudi çocukları" –yani korkak ve pek tehlikesiz– olsalar bile, kafayı yardırmak için bin bir fırsat yaratıyorlardı, çünkü ödleklikleri yüzünden çevrede oturan Rumen ço-

cukları rahat rahat kapılarının önüne kadar gelip onları dövüyordu. Küçük Rumenler ceplerini bağırlarını çakıllarla tıka basa doldurup sokağı istila ediyorlar, sabahtan akşama her yana taş yağdırıyorlardı. Hatta bazen tahta perdeyi aşıp avluya düşen taşlar bile oluyordu.

Dolayısıyla yeni bir eve taşındığımızda çevreyi tanımak, yeni yeni insanlar, adetler görmek için, pek zevk aldığım halde sokaklarda dolaşmaktan ister istemez bir süre için vazgeçtim. Buna karşılık hiç beklenmedik biçimde içimdeki sevme susuzluğunu gidermeye takıldı kafam.

Bu mahallelerde avlular eski tahtalardan yapılmış aralıklı tahta perdelerle birbirinden ayrılır. Komşuda olup bitenler kolayca görünür. Buranın insanları çok meraklı ama incelikten uzak olduğu için herkes doya doya komşusunu seyreder. Büyüklere uyup ben de öyle yapıyordum ancak onlar da fırsat buldukça aralıklardan birbirlerinin yüzüne tükürmekten, kıçlarını açıp göstermekten hiç çekinmiyorlardı.

Benim ne göstereceğim bir şey, ne de rezil edeceğim bir kimse vardı. Tam tersine her gün sağ yandaki avluda on dört on beş yaşlarındaki bir kız çocuğunu görmekten büyük zevk alıyordum, ırmaktaki balıklar gibi hep hareket halindeydi o, benim de kendisi gibi davranmak istediğimi anlamaya yanaşmıyordu. Kız olmasına karşın erkek köpeğin ısırmasından korkmayan kancık köpek gibi çocukların taşlarından korkmuyordu. (Oğlan çocukları büyüyüp adam olduklarında insanlıklarını hepten yitirip hamile kadını bile döver.)

Tıpkı bir çingene gibi esmer, gür saçlıydı. Kalın saç örgüsü özenle örülmüştü. Keskin iri gözleri, etli dudaklarıyla pek ciddi duran uzunca yüzü, elleri, bacakları ve ayakları gibi her zaman tertemizdi.

Zaten bütün derdi suylaydı onun. Gün doğar doğmaz iki sac kovasını kapar, mahallenin tulumbasıyla evler arasında mekik dokuyarak su taşır, kovaların ağzına kadar dolu olması koşuluyla seferine bir para alırdı. Suyu dökmeden getirmek, hem de kovaların bacaklarına çarpmasını önlemek

için onları sert ağaçtan uzunca bir sırığın uçlarına asar, kendi ortada koşturup dururdu. Yine de insanı helak eden bir iş olmalıydı bu, çünkü çoğu zaman onu yüzü gerilmiş, ağzı yamulmuş, alt dudağı sarkmış kan ter içinde görüyordum, ama üzüntülü ve bezgin olduğuna hiç rastlamadım; yükünü indirir indirmez neşesini bulur, yaramazlık etmeye bahane arardı. Ama mahallenin veletlerine takılıp ipe sapa gelmez yaramazlıklar etmeye değil, avlusunda tek başına güzel küçük köpekleriyle oynamaya bakardı; onları yıkar, çeşit çeşit kurdelelerle süsler, sürekli okşardı. Köpeklerden usanıp su taşınacak kimse de olmadığı zamanlar bir yerlere sıvışırdı. Saatlerce onu görmezdim. Döndüğünde esriklikten ışıldayan bir yüzle kovaları yakalar, işine koşar, bitirince kendini bir dutun gölgesine atardı; sonra büyük bir özenle ve tam bir anne sevecenliğiyle üstüne titrediği köpekleri süslemeye koyulurdu yeniden.

Çevresinde kimse yoktu. Karışanı görüşeni yoktu. Annesi babası yoktu, ne bağırtı, ne küfür işitilirdi evinden. Her yandan su isteyenlerin sesi gelirdi.

Gecenin karanlığı, okşar gibi, dinlenmeye çağırır gibi bir mırıltıyla onu ve köpeklerini yutardı.

Sabahın aydınlığı, omuzlarında sırık, boynu ve kolları gerilmiş, avuçları sırığın iki ucunu kavramış, dudağı bir parça titreyerek koşuştururken yakalardı onu. Sonra köpeklere, birdenbire ortadan yitmelere, sevinçli dönüşlere sıra gelirdi.

Tüm bu gördüklerim yaz günlerine, uzun tatilin başlangıcına rastlıyordu.

- Anne, su taşıyan bu küçük kız kim?
- Öksüzün biri.
- Adı ne?
- Bilmem. Kimse bilmiyor zaten. Saka kız diyorlar ona.

*

Öksüz bir kız. Bir yıl önce Tanrı bilir nereden gelmiş... Kız *kendi adını da, annesinin babasının adını da söylemeyi hep reddetmiş...* Kızı *mal mülk sahibi yaşlı kadın Stana yanına almış ve* kıza *herkes saka kız diyormuş.*

...

Bu kız hakkında "herkesin" tüm bildiği aşağı yukarı bu kadardı. "Herkes" boş merakı geçer geçmez, çağrısız konuğa *saka kız* adını takmış, sonra ona sırt çevirip kendi işine gücüne dalmış, para toplamakla, para istiflemekle, "ev almakla," "ev satmakla" uğraşır olmuştu.

Zavallı *insanlar!... Ve sen zavallı centilmen adam!...* Ne kadar acıyorum sizlere!... Yolunuzun üstünde geçim derdinden ağzını bıçak açmayan bir insana rastlamaya görün, ona içtenliğinizi, insanlığınızın büyüklüğünü gösterecek yerde hemen sorarsınız:

- Söyle bize yabancı –bir çırpıda– kimsin, nereden geliyorsun, hakkımızda ne düşünüyorsun, aramızda ne yapmayı tasarlıyorsun?

Zavallı adam size yanıt vermek, ya da hiç değilse suratınıza tükürmek için ağzını açamadığından yüzünüze bakar. Ve siz aceleniz olduğu için ona sırtınızı döner, köpeğin kuyruğuna delik bir tencere bağlar gibi ona bir ad yakıştırır, işinize koşarsınız. Koşarsınız: sen zavallı *toplum...* ve sen de zavallı *centilmen adam...*

Nasıl acıyorum sizlere...

Bir gün çekinerek tahta perdeye yaklaştığım sırada yalnız yaşayan küçük kız birdenbire gelerek sordu, çok şaşırmıştım:

- Niçin hep avluda oynuyorsun?

Ah, bu dostça ilgi ne kadar hoşuma gitmişti! Yüreğim hızla çarptı. Yanaklarımın kızardığını hissettim. Ne söyleyeceğimi bilemedim. Gözlerimi yere indirdim.

Aralığın öte yanında dimdik durmuş göğsüne bastır-

dığı en sevgili küçük köpeği "Leo"yu okşuyor, yavaşça, tatlı tatlı yineliyordu:

- ... Neden? Neden?... *Marku?*

Ürperdim ve kekeledim:

- Adımın *Marku* olduğunu biliyorsun demek?

- Sana böyle dediklerini işittim.

Kendimi aşan bir güçle toparlanıp yüzüne baktım ve sordum:

- Senin adın ne peki?

Büyük bir doğallıkla yanıtladı:

- *Saka kız*.

Yüreğime bir hançer saplandı. Arkamı döndüm ve ağlamak için yanından kaçtım.

Kendisine şu korkunç *saka kız* adının takılmasını rahatça kabulleniyordu! Çocukluğumun en güzel kızına böyle diyorlardı.

- Ne çıkar bundan, demişti bana ertesi sabah, buna nasıl öfkelendiğimi, içerlediğimi kendisine açtığım zaman. Ne çıkar bundan? *İnsan neyse odur*...

Sonra daha tatlı bir sesle sormuştu:

- ... *Senin için* bir *saka kız* mıyım ben?

Benim için mi?... Benim için ha!... Hayır! Hayır! Tahtalardan birini yerinden söktüm, açılan aralıktan geçtim, sımsıkı sarıldım ona.

Gövdesi taş gibiydi. Henüz bilmediğim bir koku, sevilen kadının kokusu damarlarımı doldurdu: İlk kez tadılan egzotik bir meyvenin kokusunu andırıyordu bu.

Onu çabucak bıraktım ve bizim avluya geçtim. Dürüstçe birbirimizin gözlerine baktık. Onunkiler nerdeyse fal taşı gibi açılmıştı. Yüzü tümüyle hareketsiz ve sakindi, hiçbir heyecan belirtisi göstermiyordu. Benim... Benim soluğum kesilmişti.

Çevremizde kimse yoktu. Sokak da bomboştu.

Ağustos ayının boğucu sıcağında bir gün öğleden sonra olup bitiyordu bunlar, sinekleri kovup panjurları indirdikten sonra tüm mahalle sakinlerinin uyuduğu bir sırada.

Ertesi hafta meydana gelen bir olay bana sevdiğim kızın gönlünü kazandırdı.

Sabah vaktiydi. Mahallenin bir ucundan ötekine yılmadan koşturup duruyor, müşterilerine su taşıyordu. Bu sırada ben sokakta, ama hemen kapımın önünde uçurtma uçuruyordum. Uçurtma çok yükseklerde süzülüyordu. Ne kadar yükseleceğini görmek için sicim yumağını olduğu gibi koyuvermiştim. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyordum. Oyuncağımın üstün ve eksik yanlarını kavramaya çalıyordum, birdenbire uzaktan gelen bir çığlık içimi titretti: Bu sevdiğim kızın sesiydi.

Sokağın ta yukarısında kovalarını yere atmış, ellerini çırpıyor, bağırıyor, birtakım işaretler yaparak bacaklarının var kuvvetiyle bana doğru ümitsizce koşuyordu. Arkama baktım, hızla yaklaşan çift atlı bir araba gördüm; yolun tam ortasında, avludan kaçan küçük enik Leo tehlikeden habersiz sakin sakin kulağını kaşıyordu. Bir anlık duraksama sevgilimin en sevdiği köpeğin ezilmesine yol açardı.

Uçurtmamı bıraktım –o artık bulutlara karışacaktı– ve ileri atıldım, hayvanı atların ayakları altından çekip aldım, ama araba bana çarptı, düştüm bayıldım.

Kendime geldiğimde çevremde bir sürü insan toplanmıştı. Zedelenen birkaç kaburga kemiğimi ispirtoyla ovuyorlardı. Herkes ağlayıp sızlıyordu.

Sonra, kalabalık işine gücüne dönünce tek başıma tahta perdeye gittim. Sevdiğim kız Leo'yu kollarına almış orada beni bekliyordu. Köpeği aralıktan bana uzattı, ama onu alırken küçük sevgilimin kaygılı yüzü beni ürküttü.

- Niçin bu kadar solgunsun? dedim ona.

- Onu sana veriyorum! diye yanıtladı boğulur gibi. Böyle bir şeyi sevebilir misin?

- Evet, hem de çok.

- Sevdiğin için neler yapabilirsin?

- Her şeyi!

- Doğru... Bunu kanıtladın bana... Ne aptalım... Bağışla beni.

Bu kez o geçti aralıktan, başımı ellerinin arasına aldı, iki yanağımdan öptü.

Bu yaşam boyu tattığım istek dolu ilk ve tek öpüştü ve yalnızca kaburgalarımda hafif bir ağrıya mal olmuştu. Diğerleri, tüm diğerleri...

Ama neden bu kadar çabuk gitmeli?...

Yine de kaburgalarımın ağrısından günlerce yataktan çıkamadım. Leo'nun ve gönlümün sahibi her gün beni görmeye ve köpeğini okşamaya geliyor, bir saat ya da daha çok yanımda kalıyordu.

Bu sevilen hasta mutluluğunu uzatmak uğruna, işe yaramayan sağlığımı tümüyle feda edebilirdim. Tanrım! Yarattığın her şeye şükürler olsun! Budala olduğumuz için onlara kusur buluyoruz, bizleri bağışla, kafasızlığımıza bakma! Yalnız neden şu baş belası, acınası beynin yerine ikinci bir yürek koymayı akıl etmedin, bir tek ona yanarım!

- Marku, dedi sevdiğim kız bana (günün birinde, ağustos ayının güneş, sivrisinek ve ince toz taneleriyle dolu o günlerinden birinde yatağımın kenarında otururken), Marku! Kıskanç mısın?

Bunu söylerken yüzü kurtardığım köpeğinden ayrılırken olduğu gibi bembeyaz kesilmişti.

- Kıskanç mı? dedim. Neden sordun? Hem niçin böyle kaygılısın?

- Çünkü seni seviyorum, *hem seni hem bir başkasını!*...

Bu itirafı işitince beynimin içi altüst oldu, yatak fırıl fırıl dönmeye başladı, az kalsın Leo'yu ezecektim.

- Evet, diye ekledi, ikinizi de seviyorum, *tek bir insanmışsınız* gibi, Leo'yu sevdiğim gibi. Başka sevdiğim yok. Sakın kızma. Bu böyle.

Sonra ateşli bir biçimde beni öptü, ama kafama bir balyoz indirseydi daha iyi ederdi.

Ağlayıp sızlamanın yersizliğini anladım hemen, yaman bir kızla ve yaman bir rakiple karşı karşıyaydım, ancak kendimi güçlü, hatta ikisinden daha güçlü gösterebilirsem karşı koyabilir, yerimi koruyabilirdim. Bunu hissetmiştim. Zaman beni haklı çıkardı, haklı çıkmaksa acıydı...

- Şu senin *öteki* kim? diye sordum soluğum kesilmiş.

- Görürsün... hendeği atlamaya *Nerantzula fundoti*lerin oraya gittiğimiz zaman.

- ... Kimin... kimin oraya? *Nerantzula fundoti* mi? O da ne demek?

Bu Rumca sözcüklerin ne anlama geldiğini pekâlâ biliyordum, çünkü Rumcam çok iyiydi; ama yine de hiçbir şey anlamıyor, aptal aptal ona bakıyordum.

Öyle güzel, öyle şen şakrak, insanın aklını başından alan bir kahkaha attı ki, çektiğim acıyı tümüyle unuttum. Leo da acısını unuttu. Üçümüz birden yatakta yuvarlanmaya, gülmeye, birbirimizi ısırmaya, yavru köpekler gibi havlamaya başladık.

- Söyle bana, güzelim, güzelim... *Nerantzula*...

- ... Bana *Nerantzula* mı diyorsun? diye haykırdı şaşkınca.

- Evet, ama...

- Bu da *saka kız* gibi bir şey mi yoksa?

- Hayır hayır! *Nerantzula* diye turunç ağacının küçüğüne derler, *fundoti* de gür demektir. Demek ki, sen benim küçük turuncumsun, gür dallı küçük turunç ağacımsın. İşittiğin ve papağan gibi yinelediğin bir Rum şarkısının nakaratıdır bu. Şu atladığın hendeği söyle bana, bir de nerede olduğunu.

- "Kalimeracılar sokağında[1]" ... Orada işçiler boru döşemek için sokağı boydan boya kazdılar, suyu odalara kadar getireceklermiş. Valinin evinde öyleymiş, duvarın önüne gidip, "musluk" dedikleri bir zımbırtıyı çevirince,

1 Rumlar sokağı, birbirlerine sabahtan akşama *Kalimera*, merhaba diyen Rumları işiten Rumenler sokağa bu adı takmışlardı.

su kendiliğinden akıyormuş. Bir göreydim şunu! Senin aklın alıyor mu? Tuna'nın suyu kendiliğinden odalara çıkacakmış! Haydi canım!

Tuna'nın suyu *kendiliğinden* mutfaklara kadar çıkar mıydı? Ben de onun bildiğinden fazlasını bilmiyordum, ama duvara yerleştirilen, çevirince suyu hiç kesilmeyen, neredeyse Tuna'nın bütün suyunu odaya veren şu musluk öyküsüne hiç inanmamıştım.

Ama bildiğim, inandığım başka bir şey vardı: Benim Nerantzula'm, belediyece kazılan "Kalimeracılar sokağındaki" bir Rum'u seviyordu; her gün öğleden sonra oraya koşuyor, sevinç içinde, kendinden geçmiş, nar gibi kıpkırmızı bir halde oradan geri dönüyordu.

Orada neler oluyordu? Sevdiğim kızın yarısını elimden alan o çocuk kimdi?

Yüreğime bir acı saplandı. Elimden gelse bu rakibi öldürürdüm, ama ne dövüşmeyi biliyordum, ne taş atmayı.

Doğrudan gözlerinin içine baktım.

- Beni, beni öptüğün gibi öptün mü *ötekini*?

- Evet öptüm, ama *o* başka, sen *başka*. Kızacak bir şey yok. Gelir görürsün.

- Görür müyüm? Kimi?

- Epaminondas'ı... *Ötekini*... Çok merttir. Onu seveceksin.

*

Kavurucu sıcağın insanı bitkin düşürdüğü bir günün ardından yavaş yavaş akşam çöküyordu.

Leo'yu diğer iki köpekle birlikte içeri kapatıp "Kalimeracılar sokağının" yolunu tuttuk. Yürürken sokağın artık serinlemiş tozu çıplak ayaklarımızı hoşça gıdıklıyordu. Bütün veletler dışarıdaydı. Bize seslendiler ama hiç aldırış etmedik. İçimiz başka duygularla doluydu.

Aslında Nerantzula sakin görünüyordu. Umursamaz tavrı, bakirelere özgü o temiz yüzündeki erinç, tam bir dinginlik içinde sarkan kolları, (iki güçlü yılan gibi zorlu, ağır kovaları taşımakla sertleşmiş o kollar) nankör bir uğraşla yoğrulmuş bütün bu gövde, tüm bunlar beni hem korkutuyor, hem kendine çekiyordu. İçimden taşan onu ısırmak, onu bağırtmak isteğini güçlükle bastırıyordum.

Bana neden *bir başkasını* daha sevdiğini söylemişti? Bu "başkasına" dayanamıyordum.

Ah şehvetin bencilliği! Sana lanet mi okumak, yoksa şükretmek mi gerek? Bugün, eriştiğim doruktan yaşamın tüm iyi ve kötü yanlarını tartarken kendime soruyorum, yaşam senden, insanı kahreden sen şehvetin bencilliğinden vazgeçebilir miydi diye!

Rumların oturduğu sokağa vardığımız zaman ortalık neredeyse iyice kararmıştı. Sonsuzca uzayıp giden bir siper gibi kazılmış hendek ayaklarımızın dibindeydi. Hiçbir fener yoktu. Karanlık, derin çukurla üst yanına yığılmış balçık tepeleri, gizemli gecenin içinde birbirine koşut uzaklaşarak yitiyor, yazgımızın yolunu çağrıştırıyordu. Seyrek rastlanan gazlı sokak lambalarından sanki insana bir şeyler sezdiren kör ışıklar saçılıyor, sağda solda ıssız küçük evler sakınılması olanaksız tuzaklar gibi birbiri ardına sıralanıyordu.

Korkuya, acayip bir korkuya kapıldım, Nerantzula'yı omuzlarından yakalayıp göğsüme bastırdım ve sordum:

- Ne arıyorsun burada?

Sıkıca belime sarıldı, gözlerini hendeğe dikti, çok hafif bir sesle yanıtladı:

- Bilmem... Hoşuma gidiyor...

- Kaçalım buradan! diye fısıldadım, onu sımsıkı kollarıma alarak. Kaçalım, unut burayı! Bir daha geri dönme buraya!

Sustu, hiç kımıldamadı.

Bunun üzerine haykırarak ona bilicilik ettiğimi anımsıyorum:

- Zamanında durmasını bilmezsen, bedelini pahalı ödersin: Rumlar tehlikeli olur!

Susmaya, belime sarılmaya, zift gibi kararmış hendeğe bakmaya devam etti.

Birdenbire karanlığın içinde uzaktan sesler yükseldi. Bir sürü velet şarkı söylüyordu, bize yaklaştıkça ezgiyle sözler belirginleşiyor ve ben sevdiğim kızın kısa ürpermelerle titreyen vücudunu giderek daha çok hissediyordum.

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerantzula fundoti!
...

Hiçbir şey söylemeden, kendisinden hiç beklemediğim bir çeviklikle sudan yeni çıkarılmış iri bir balık gibi kollarımdan sıyrıldı; hendeğin bir yanından ötekine zikzaklar çizerek atlaya atlaya şarkı söyleyenlere doğru uzaklaşmaya başladı, büyüleyici çukurun üzerinden her sıçrayışında nakaratı yineliyordu:

- *Nerantzula fundoti!... Nerantzula fundoti!...*

Olduğum yerde çakıldım kaldım, elimden geldiğince göz ucuyla Nerantzulam'ın ince hayalini izledim. Sonra mahalle birkaç dakika beni öldürüp bitiren bir sessizliğe gömüldü, sonunda sevdiğim sesin karanlıkta çınladığını işittim:

- Gel Marku! Gelsene Marku!

Bir an kaçmayı, onu bir daha hiç görmemeyi aklımdan geçirdim, ama yazgının buyruğuna karşı konulmuyor, sanki iki el beni okşuyor, seni kim çağırıyorsa haydi ona git diye arkamdan itiyordu, çaresiz boyun eğdim.

- Gittim... Tam bir robot gibi.

Karanlığın içinde ilkin bir fenerle iki karaltı, Epaminondas ile Nerantzula'nın gölgeleri belirdi, ardından yirmi adım kadar geride başka fenerler, karaltılar ayrımsadım; bunlar 10-15 yaşları arasında on kadar Rum çocuğuydu.

Hepsi yalınayak başıkabaktı. Ellerinde ileri geri salladıkları fenerler, içi boşaltılmış, üzerleri geometrik biçimlerle oyulmuş iri karpuzlardan yapılmıştı; karpuzun dibine yerleştirdikleri mumun ışığı daire, dörtgen, üçgen, dikdörtgen, hilal, baklava biçimli oyuklardan dışarı süzülüyordu. Bazı fenerlerin oyukları saydam ve renkli kâğıtla kaplıydı.

Ben yaklaşınca Epaminondas durdu. Tayfası da biraz aralık bırakarak onu taklit etti. Bir komutanla karşı karşıya bulunduğumu anladım. Her Rum erkeği komutan doğar. Karpuz-fenerini kaldırdı, bir an ışığı ikimizin yüzüne tuttu, bu arada Nerantzula ellerini arkasına bağlamış yanı başımızda sessizce dikiliyordu.

Epaminondas'ın kemikli, yağız yüzü hemen cana yakın geldi bana. Bu yüz içtenlikten yoksun değildi. Karşımdaki benden yaşça biraz daha büyük ve biraz daha güçlü bir haytaydı. Onda alabildiğine nefret ettiğim Rum küstahlığından iz yoktu. Bana elini uzattı, hemen hemen bir erkek sesiyle:

- Merhaba Marku! dedi, mahallemize hoş geldin. Nerantzula (demek ona çoktandır Nerantzula diyorlardı) senin yiğit olduğunu söylüyor. Ben de öyleyim. Nerantzula da öyledir. Yiğit kızın sevdiği iki yiğit de onu severse sonumuz nereye varır bilmem. Haydi şimdi hep birlikte şarkı söyleyip gezelim. Sanırım Rumca biliyorsun.

Yanıtımı beklemeden çetesinin başına geçti –Nerantzula'yı ortamıza almış, kollarına girmiştik– buyruk verdi:

- Hey! Palikaryalar!... Bir, iki, üç:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
...

Sevinçten uçarcasına şarkının tartımıyla uygun adım yürümeye koyulduk. Sert adımlarımız altında yer titriyordu. Aynı biçimde yürekler de. Epaminondas başını arkaya atmıştı, sesi tüm diğerlerini bastırıyordu ve hendek, kena-

rına yığılmış topraklar boyunca yürürken bana az önceki kadar karanlık gelmiyordu.

Nerantzula ile ben susuyorduk; göründüğü gibi duyarsız kalmak şöyle dursun, gövdesi parmakların çekip bıraktığı bir arp teli gibi titriyordu. Attığı adımlara saçının örgüsü tempo tutuyor, sol eli kerpeten gibi kolumu sıkıyordu.

Kendimi pek kötü bulmuyordum doğrusu. Hatta dövüşürsek, iyi şarkı söyleyen, bizi ustalıkla yürüten şu Epaminondas'ı alt edecek güçte görmeye başlamıştım; bir yandan bu akşamın nasıl biteceğini düşünüyordum, işte tam o sırada paylaşılamayan sevgili ansızın kollarımızdan sıyrıldı, dudaklarında aynı nakarat, zikzaklar çizerek hendeğin üstünden atlaya atlaya karanlıkta kayboldu: *Nerantzula fundoti! Nerantzula fundoti!*

Ara sıra bir sokak lambasının önünden geçerken bir an gölgesi beliriyor ve yitiyordu, sonra onu bir daha görmedik.

Ben şaşırmış kalmıştım, Epaminondas son derece sakin, elimi sıktı:

- İyi geceler Marku... dedi, bu akşam geri dönmez artık. Kaçığın tekidir o.

Tek başıma eve döndüm. Ama tahta perdenin önüne geldiğimde gidip onu görmek için karşı konulmaz bir istek duydum.

Avlunun dibindeki küçük odasının kapısı ardına kadar açıktı. Kollarında Leo, ayakucunda diğer iki köpek, üstü başı darmadağın, kovaları ve sırığı bir köşeye atmış uyuyan Nerantzula'nın yüzü ay ışığına boğulmuştu.

Parmaklarımın ucuna basa basa ilerledim ve dudaklarımı hafifçe sevdiğim anlaşılmaz kızın alnına değdirdim.

Uyanmadı. Ben o gece gözümü bile kırpmadım.

*

Çocukluk ve özellikle ergenlik çağının başlangıcı kimsenin anlamadığı yaşam evreleridir. O evreleri yaşamış olsalar da, ne anne babalar, ne de evli çiftler o yaştakilerin halinden bekârlardan fazla anlar; ama böyle olduğu çok daha iyi, yoksa yaşam çekilmeyecek kadar tekdüze olurdu: Çocukluk, ergenlik, olgunluk, yaşlılık ayrı ayrı dört yaşamdır, dört farklı yaşama biçimidir; bunlardan birini diğerinin kalıbına dökmeye kalkışmak hepsini öldürmek olur.

Bugün artık biliyorum, yaradılışımıza göre damarlarımızda akan yaşam sıvısı soluk almaya başladığımız andan itibaren hükmünü geçirmek ister; akıl, mantık, sağduyu dediğimiz şeylere tümüyle yabancıdır. Akıl Yaratıcı'nın payına düşer. Bizim elimizde olan boyun eğmek ya da eğmemektir, hepsi o kadar. İşte budur yazgı. *Alnımıza böyle yazılmış* der Doğulular.

Nerantzula'nın, Epaminondas'ın ve benim alnıma zor kullanmakta uyuşmak, aşkımızla birbirimizi yok etmek yazılıymış.

O hiç uyumadığım gece acınası aklım bana Rumlarla, komutanlarıyla, onların şarkıları ve karanlık hendekleriyle işi kestirip atmamı öğütlemişti. Bir daha "Kalimeracılar sokağına" ayak basmamaya karar vermiştim, ama ertesi sabah Epaminondas çok çekici bir öneriyle çıkageldi:

- Miu'yu tanırsın, dedi bana ciddiyetle. Nerantzula durmadan uçurtma konusunda onun herkesten üstün olduğunu söylüyor. Kimse onu alt edemezmiş. Bu benim hoşuma gitmiyor. Ya senin?

Uçurtma konusunda Nerantzula'nın benden başka birine hayranlık duyduğunu öğrenince öfkeden kıpkırmızı kesilmiştim. Her boyda uçurtmam vardı, en büyüğü ince kumaş astarlı kâğıttan yapılmıştı ve benim boyumu beş karış geçiyordu. Kimse benim kadar sağlam ve denge-

li uçurtma yapmasını bilemezdi. Uçurtma *kapıştırmada*[2] kimse beni yenemezdi.

Epaminondas uçurtmalarıma herkesin bayıldığını işitmişti, kendi ayarımdaki tek rakibim Miu'ya meydan okumam için beni kışkırtıyordu. Acaba bozguna uğrayacağımı umarak sevdiğimiz kızın gözünde beni küçük düşürmek için mi böyle yapıyordu? Merak ettim:

- Nerantzula, Miu'yu benden üstün gördüğünü hiç söylemedi.

- Sorarsan söyler.

Bizim kapının önündeydik. Nerantzula su taşımak için sabahki son seferlerini yapıyordu. Son hızla bir gidiyor, bir geliyordu, yanakları kızarmıştı, bir güneş yukarıdan başına vuruyor, iki ayrı güneş berrak suyla dolu kovalarında titreşiyordu. Yanımızdan her geçişinde bize kısaca göz atıyor, *hemen geliyorum* demek istiyordu.

- Miu'yla uçurtmaları kapıştırırsak ona ihtiyacımız olacak dedi Epaminondas.

- Bana yardım mı edeceksin?

- Elbette! Miu'ya da yardım edenler var, üstelik onlar yaşlı başı adamlar, ağabeyleri; "sicim çekmek" için onlar el uzatır.

- Peki neden Nerantzula'ya ihtiyacımız olsun? O bir kız.

- Evet kız olmasına kız ama senin benim gibi bir sürü oğlanın suratını kolayca dağıtır. Bunun için önlüğüne doldurduğu çakıl taşlarını fırlatması yeter. Herkes sıraya girse, bütün kentte ona yüz metreden taş isabet ettirecek adam çıkmaz ama, Nerantzula'nın sol eliyle attığı on taştan ancak biri boşa gider. Herkes bunu bildiği için kimse pek sokulmaz yanına. Kaçığın tekidir o.

2 Çığırından çıkıp bazen kanlı çatışmalara dönüşen bu iddialaşmalarda sorun, kimi kez 200 metreye varan yüksekliklerde uçurtmaları birbirine dolamaktır. Kollarını en becerikli kullanan, rakibinin sicimini en çok kapan –ve aynı zamanda uçurtmasını yakalayan kazanmış sayılır.

Doklardaki işliklerin öğle düdüğü çaldığı sırada Nerantzula fırtına gibi gelip ikimize de birer tokat indirdi ve hemen köpeklerinin yanına koştu. Koltuğunun altında bir paket vardı:

- Salam, sosis, şarap, ekmek dedi. Gidip kırda yiyeceğiz, kent dışında. Bugün öğleden sonra su taşımak yok!...

Epaminondas can sıkıntısıyla bakarak onu izledi ve başını salladı:

- Sana demiştim ahbap, bu kız kafadan çatlak! Gördün değil mi, güç bela kazandığı parayı nasıl harcıyor! Üstelik bende para olduğunu, bu paranın havadan geldiğini bilir; çünkü kumarda kazanıp da eve zilzurna sarhoş döndüğü zamanlar babamdan çalarım.

- Bu senin bileceğin iş dedim, ama ona durmadan "kaçık," "kafadan çatlak" gibi sıfatlar yakıştırman canımı sıkıyor. Acınası mert bir kız o, benim çok hoşuma gidiyor.

- Ondan hoşlanıyorsun demek! Peki ya ben?...

Gözlerini üstüme dikti, ne diyeceğini bilemeyen bir hali vardı, sonra eğildi, yara bere içindeki dizlerini kaşıdı.

Ambara koştum, en büyük uçurtmamı alıp geri döndüm, çünkü çok uygun bir rüzgâr çıkacağını seziyordum. Tam o sırada Nerantzula yanımıza geldi, özenle saçlarını taramış, güzelce giyinmişti, onu hiç bu kadar güzel görmemiştim, buram buram leylak esansı kokuyordu. Bir tay gibi yerinde duramıyordu ama bakışları hep sert, tavrı ciddiydi.

Zavallı ben! Onun insanın aklını başından alan bu halini gördükçe uğrunda yalnız Epaminondas'ı değil, anamı babamı da öldürebilirdim. Rakibim de aynı şeyi yapardı sanıyorum, çünkü o da benim kadar kızı gözleriyle yiyordu. Nerantzula büyük bir hayranlıkla:

- Bu koskoca şeyle nereye gidiyorsun Marku? diye sordu bana.

Hemen göğsüm kabardı:

- Miu'yla "uçurtma kapıştırmaya."

- Miu'yla!... Sahi mi? Cesaret edebilir misin?

- Evet, senin için... Epaminondas, Miu'yu benden güçlü sandığını söylüyor...

- Öyle sanıyorum, ama Miu'nun uçurtmasını sen kaparsan...

- ... E sonra? diye bağırdı öbürü taşkınlıkla.

- O benim bileceğim iş! diye kesip attı Nerantzula.

Önünde ekilmeden bırakılmış oldukça büyük bir tarla bulunan Miu'nun mahallesine doğru yola koyulduk. Yolda, Epaminondas bir koşu gidip kopillerine öğle yemeğinden sonra peşimize takılmalarını söyledi.

Onun kısa yokluğundan yararlandım ve elini tutarak sevgilime:

- Yalnız beni sev Nerantzula! dedim, yalnız benim ol!

Tombul parmaklarıyla beni tatlı tatlı okşadı:

- Kıskançlık etme Marku... diye yanıtladı, aptallık bu!... Miu'yu alt etmeye bak, o zaman sarılıp, sımsıkı sarılıp öpeceğim seni.

Nerantzula'nın beni yalnızca öpmesi için neden "önce" Miu'yu alt etmem gerekiyordu, bir türlü anlayamıyordum.

Miu ile iki ağabeyi yüzsüzlükleriyle ün salmıştı, hiçbir şeyden çekinmezlerdi. Onların mahallesine gelip uçurtmalarını kapmak, hakkıyla bile olsa, bir güzel dayak yemeye davetiye çıkarmaktı. Ne önemi var! Nerantzula'nın zaferden sonra söz verdiği gibi "sarılıp" beni öpmesi için bu tehlikeyi göze almaya değerdi. Ama bizim iki kişi birden kavgaya tutuşacağımızı ve başımıza neler geleceğini bildiğinden iyi yürekli sevgilimiz çimenlerin üstünde yemek yerken ikimize de bir avans vermeyi uygun gördü. Arkamızdan boynumuza sarıldı, şarabı fazla hızlı içtiğinden hafifçe esrik, hiç kötülük düşünmeden ikimizin de şakağına birer öpücük kondurdu. Elbette ikimiz de öbürünün öpülmesini gereksiz bulmuştuk ve surat astık. O bunun farkına vardı ve bize:

- Kızacak bir şey yok dedi! Aptallık etmeyin...

Epaminondas'ın gözlerinden:

- Bir de kaçık olduğuna inanmıyorsun! dediğini okuyordum.

Neler düşündüğümüz Nerantzula'nın umurunda değildi, elimden uçurtmayı aldı, havalandırmaya gitti. Paramparça etmesi olasıydı, buna karşın sesimi çıkarmadım.

Hiç de paramparça etmedi. Uçurtma bir çırpıda epeyce havaya yükselerek yirmi metrelik "kuyruğuyla" gökte süzülmeye başladı. Bütün işsiz güçsüzler kapılarının önüne fırladılar; Miu'nun kendi mahallesinde ona meydan okumama heyecanlanmış, benim "zırzırın[3]" çıkardığı gürültüye hayran kalmışlardı.

Atılıp işi elime aldım. Uçurtma iyi "çekiyordu" yukarı! Hiç "bel vermemişti!" Takla atması olanaksızdı, o halde kuyruk yeterliydi. "Başı dümdüz duruyordu." "Sağa sola" hareket ettirmesi kolaydı. Tam sırasıydı! Hey Miu! Uyuyor musun?

Derken Miu da "bülbülüyle" ortaya çıktı! Havaya şöyle bir göz attı ve içi pek rahatlamamış gibi göründü bana. Bir velet gidip uçurtmayı "yukarı tuttu."

- Bırak! diye bağırdı ona Miu.

Çocuk bıraktı, Miu hızla koşarak sicime asıldı, ama uçurtması havalanamayıp "tıpkı inek pisliği gibi" yere düştü.

Üstünde yalnız gömlek olan "evli barklı" bir adam kapısının önünden:

- Hapı yuttun Miu! diye seslendi ona.

Benim "zırzırın" uğultusu bütün mahalleyi öğle uykusundan uyandırmıştı. Kadınların, tam başlarının üstünde bir güneş gibi çakılı kalan uçurtmama baka baka boyunları tutulmuştu.

- Bu Marku diye bağrıştı veletler, Yahudiler sokağındaki Marku!

Üçüncü denemede "üstünkörü onardığı zımbırtısını" havalandırmayı başaran Miu:

- Şimdi görür gününü diye karşılık verdi.

3 Rüzgârın etkisiyle titreşerek gürültü çıkaran kâğıt düzenek.

Sonra hemen avlusuna girip kapıyı kapadı. Orada üç kişi bir olup sicime asılacaklardı.

- Nineni de yardıma çağır! diye bağırdı ona Epaminondas. Haydi şimdi iş başına!

Hey gidi çocukluk hey!... Bu uçurtma öyküsü, tüm ardından gelenler gibi, seni anımsayıp kendimden geçmek için yalnızca bahane ey çocukluğum! Seni yeniden yaşamak istiyorum, ihtiyacım var; çünkü artık ölüm yaklaşıyor, oysa dün, daha dün çocuktum ben!

Neden çocukluk ömrün son günlerine kadar sürmez? Neden insan birdenbire her konuda düşüncelere kapılır, küçük hesaplar yapar ve özellikle de akıllıca davranır? Sakınmak neye yarar? Kendimizi cimrilik ederek harcamanın karşılığında elimize geçen ne?

Hafif bir sıyrık yüzünden tüylerimiz diken diken olur... Kaba bir sözden inciniriz... Biraz öfke, yeniden öfkeleninceye kadar kanımızı zehirler... Herhangi bir isteğimiz yerine gelmeyince alnımız hınçla kırışır... Ayrıca bin yıl bolluk içinde yaşamaya yetecek kadar bir şeyler biriktirmeye çabalarız, bu bir karabasandır!

Nerantzula!... Nankör bir uğraşla gövdesi sertleşmiş iyi yürekli, el değmemiş, küçük kadın! Anlaşılmaz sevgili!... İlk aşkım benim, her sabah karşıma çıkardın, cıva gibi parıldayıp oynayan suyla dolu kovalar olurdu elinde; insanlığın en tatlı sözcüğünü söylerken, *çocukluk* derken hep seni düşlüyorum!

Eğlencelerimizdeki ataklığın ne tehlikelere yol açacağı hiç aklına gelmezdi! O dangalak Epaminondas da hiç düşünmezdi bunu! Hatta ben bile!

Daha bir öpücüğün ne demek olduğunu bilmeden beni "sımsıkı sarılıp" öpeceğine söz vermiştin; can attığım bu öpücük karşılığında Miu'yu, elinden gelse üçümüzün de karnını deşecek o serseriyi küçük düşürmemi istiyordun.

Sen iki âşığı birden seviyordun Nerantzula, onlarsa kenti ateşe verecek yerde somurtmakla yetiniyorlardı. Bize gelince, özlemle beklenen henüz bilinmeyen bir şafağın güneşi gibi, sendeki kadınlığı belli belirsiz hissediyorduk.

Çocuktuk hepimiz, *küçük acı portakalım benim, dalları gür küçük turuncum.*

*

Sıra uçurtma kapıştırmada. Savaş.

Bir kere uçurtmalar arasındaki eşitsizlik açıkça benim lehimeydi: Miu'nun ipi "bel" vermişti, sonra uçurtmasının "başı çok yukarıdan bağlanmıştı," "kuyruğu yetersizdi," "hareket ettirmesi güçtü" ve "takla atması olasıydı." Benimki çok güzel uçuyordu: İki yüz yirmi metre sicim –gökten avuçlarıma uzanan bir yatık doğru örneği– kopacak gibi gerilmişti; uçurtma, her bakımdan denetimim altında hiç kıpırdamadan yerinde duruyordu, çekişi çok güçlüydü, on kilo daha zayıf olsam beni havaya kaldırırdı. Öyle göğsüm kabarmıştı ki, her an ağırlığımdan kurtulup havalara yükselmeyi bekliyordum.

Bir pazar günü öğleden sonraydı. Tüm kapıların önüne insanlar yığılmıştı, soluk soluğaydılar. Çoğu bağırıyordu:

- Bravo Marku!

- Öp ustanın elini, Miu!

Bu görünüm karşısında kendinden geçen Nerantzula mutlaka altına kaçırmış olmalıydı.

Epaminondas'a gelince, hindi gibi kabarmış, bir amiral gibi yiğit, buyruklar veriyor, olayı yönetiyordu. Miu'nun kapısıyla benim aramda mekik dokuyor, rakiplerimizin başvurduğu hileleri gözleyip bana haber veriyordu:

- Kuşkun olmasın, üçü birden çekecekler ipi! Bizim ipi tam zamanında kesmek için de kopilin biri komşunun damına çıkmak üzere hazır bekliyor. Dikkatli ol!

Sonra kendi kopil takımına dönerek sertçe seslendi:

- Hey Mavridis sen, Yerasimos sen de! Buraya! Bizim pantolonlara dikkat edin, patırtı koptuğunda dizimize düşecekler, o zaman kayıştan yakalayıp yukarı çekeceksiniz!

Güneş ortalığı kavuruyordu. Güneşle Nerantzula arasında yüreğimin eridiğini hissettim. Sonunda saldırı narasını attım:

- Miu! İkimiz teke tek, var mısın?

- Ananın a.ı!

Kişnemeye benzer keskin bir çığlık havayı çınlattı, Nerantzula'nın karşılık verdiğini işittim:

- Alçak!

Aynı anda bizim velet sürüsüyle birlikte koştu. "Yaklaşma" manevrasını çekerken onu gördüm; bizim bacaksızların yardımıyla yerde ne kadar taş varsa eline geleni topluyor, ceplerini, önlüğünü dolduruyordu. Hangi koşullarda geri çekileceğimizi Tanrı bilirdi ama, Nerantzula geri çekilme yolumuz üstünde de şuraya buraya taş yığmaktan geri durmuyordu.

Miu beceriksizliği yüzünden kurduğum tuzağa düşünce, çekişme kısa sürdü: Hiç çekinmeden benim sicimi onun ipinin üstünden geçirdim, rakipten ani bir darbe yemek için en iyi pozisyon budur. Benimkinden daha büyük, dolayısıyla daha ağır çeken uçurtmasının ağırlığına güvenen Miu, benimkinin takla atacağını umarak kudurmuşçasına ipi çekmeye koyuldu. Benimkinin "bel" vermediğini unutmuştu herif: İpi gerdirip çelik gibi sert yapmak benim elimdeydi.

O çekti. Ben bıraktım. Güçlüce çekti ve ipimde bir "kambur" oluşturdu. Ben ipi salmaya devam ettim ama Miu'nun "üste" geldiğini görür görmez onu "çatala" aldım.

- Çekelim Epaminondas! Çekelim Allah kahretsin, o ipi "salmadan" biz çekelim!

Yaptığım kurnazlığın farkına vardı, ipi salmak istedi, ama iş işten geçmişti, uçurtmasını "kıstırmıştım."

Kalabalık bağırıyordu:

- İş işten geçti Miu! "Kıstırdılar" seni!

- Buna takla derler! Senin "bülbül" dönüp "kuyruğunu öpecek!"

Gerçekten de sıkıca "çatala alınınca" Miu'nun uçurtması dengeyi yitirip kuyruğuna dolandı, takla atmaya başladı; yırtılmış, paçavraya dönmüştü.

Şimdi yalnızca ipi çekmek kalıyordu. Uçurtma tekrar doğrulacak diye korkmaya gerek yoktu.

Uçurtmaların ikisi de bitişik damın tam üzerindeydi; o sırada kiremitlerin üstünde bir velet –zavallıcık!– belirdi; elinde bıçak, indireceğim sıra uçurtmamım ipini kesmeye hazırlanıyordu.

Ama boşuna mı Nerantzula adında bir sevgilimiz vardı bizim? Bir taş attığı gibi velet başından yaralandı, damdan aşağı yuvarlandı.

- Çekelim Epaminondas!

- Çekelim Marku!

- Çekelim Nerantzula!

Biz ipi çekerken kalabalık bizimle birlikte bağırıyor, dizlerimize düşen pantolonları veletler güç bela tutuyorlardı.

Güm!... Müthiş bir gürültü! Kapı kadar büyük iki uçurtma güzel yeni kiremitlerle kaplı dama düşüyor ve önlerine gelen bütün kiremitleri sürükleyip götürüyor, bizim çekmemize dayanamayan Miu'nun sicimi yerden yaklaşık otuz metre yüksekte kopuyor, uçurtmalıktan çıkmış biçimsiz bir yığın, sicimler, kuyruklar kollarımıza düşüyor.

- Kaçalım! Kaçalım!

- Kendinizi kollayın, diye bağırdı biri, bıçakla kovalıyorlar sizi!

- Miu! Miu! diye haykırdı bir kadın, çocukça şeyler yüzünden adam mı öldüreceksin?

Arkaya çabucak bir göz atınca ne berbat durumda olduğumuzu anladım.

Elimizdeki ganimet bizi sıkıntıya sokmuştu, Epaminondas ile ben hiçbir şey yapamazdık. O sıra dışarı fırlamış gözlerle üstümüze atılan üç hayduda Nerantzula'nın tek başına meydan okuduğunu gördüm.

Sol eliyle fırlattığı taşları bizi kovalayanların üstüne dolu gibi yağdırıyordu. Bizim veletlerin de desteğiyle hızla atılan taşlar hedefi bulunca daha bir dakika olmadan üç düşmanın kafası yarıldı! Ama kan revan içinde kalmalarına karşın, bizimle göğüs göğse gelmek amacıyla bu taş yağmuru altında geçecek bir boşluk yakalamakta direndiler. Öyle olsaydı canımıza okurlardı, çünkü onlar neredeyse koca adamlardı.

Yaman sevgilimiz işte bunu kahramanca önledi, inanılmaz bir soğukkanlılıkla yavaş yavaş geri çekilerek yağdırdığı taşlarla ağır yaralanan üç serserinin bir kuyu başında durup yaralarını yıkamaya koyulmasını bekledi.

O zaman biz tabanları yağlayıp tüydük ve "Kalimeracılar Sokağı'nı" tuttuk; orada bizi kahramanlar gibi karşıladılar.

- Yaşasın! Bravo Nerantzula! Bravo Marku! Bravo Epaminondas!

Ganimet aldığımız uçurtmayı Epaminondas taşıyordu, Nerantzula ikimizin ortasındaydı, savaşçı kopil takımı peşimiz sıra geliyordu; sokağa girerken hep bir ağızdan söylemeye başladık:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
...

Evet, Nerantzula fundoti, ama elinde bir kırık kiremit, damı göçen evin sahibi buradaydı ve yanında babam vardı. Şikâyetçinin ağzından oğlunun marifetlerini duysun diye Epaminondas'ın babasını da çağırdılar. Üçü de aynı anda konuşuyor, bağırıyor, öfkeden köpürüyordu; birbirlerinin boğazına sarılmaya hazırdılar. Sonunda adamın zararı iyi kötü karşılandı.

Tembel eşekler gibi bir güzel azar işitmiştik; akşam olunca yeniden coştuk, hem Rumluk hem Latinlik kaynıyordu bu coşkuda, ellerimizde karpuz-fenerler şarkılar

söyleyerek tören geçidi yapar gibi yürümeye koyulduk; Nerantzula şaşkını kendinden geçmiş çılgınca hendeğin üstünden atlayıp duruyordu, kâh birini, kâh ötekini ateşle öperek gönlünü kırdığı iki sevgilisi o zafer akşamından sonra birbirlerine kıyasıya düşman kesildi.

Ama Nerantzula hiçbir şey görmüyor, hiçbir şeyin farkına varmıyordu. Yazgısının çağrısına kapılarak iki rakibi kendi hallerine bıraktı ve hendeğin bir yanından ötekine atlaya atlaya karanlığa karıştı, hep aynı nakaratı yineliyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

Uçurtmam sırtımda, bir kez daha tek başıma ve üzüntü içinde bu mutsuzluk getiren yerden ayrılırken Epaminondas ağzında bir sigara, kapısının önünde durmuş ardımdan bağırıyordu:

- İşe daha yeni başlıyoruz Marku! Yakında yine var! Ama uçurtma işi değil ha, başka işler!

...

Çocukluk! İnsanı hüzünlendiren o tatlı çocukluk!...

Büyük Tuna'nın çocukları olduğumuzdan hepimizin balık gibi yüzdüğünü söylemeye gerek yok. Bu da yine tatlı anılarla, ışıkla, sonsuzlukla, acıyla dolu bir başka güzel öykü.

Hey gidi deli dolu yaşamak! Hey gidi gönlümüzdeki baharın Tunası!

Hepimiz yüzerdik, ama ne yüzmek! Tuna'da Katagatz ile Geçit arasını yüzerek geçmeyi denemeyecek kadar ödlek biri İbrail'deki çocuklar arasında var mıydı acaba? Oysa az buz iş değildi karşıya yüzmek!

Bilinen beş tarzda, köpekleme, kurbağalama, sırtüstü, serbest kulaç ve makaslama yüzerek nehri geçmek, karşı kıyının balçığına ayağını değdirip hemen gerisin geri dönmek herkesin harcı değildi! Bunu başarmaya herkes, daha çok da "bütün küçükler" can atardı. İşte bu yüzden her mevsim büyük Tuna'nın uzayıp giden acımasız kolları, tutkuyla kendini sulara bırakan küçük gövdeleri, zavallı "küçüklerin" gövdelerini sarardı.

Aralarında her çeşidi olurdu: Sıskası, şişkosu, sarısı, esmeri, karası. Uzun kirpikli iri gözleri bir daha hiç açılmayacaktı; güneşi, ışığı, katı yürekli Tuna'yı, duyarsız yazgının seçtiği bir yol ağzında içleri titreyerek kendilerini bekleyen güzel sevgililerini bir daha hiç görmeyeceklerdi.

Mısır unuyla ve ateşli arzularla beslenmiş bu gövdeleri, bazen daha soğumadan, bazen de morarmış, kerevitlerce parçalanmış bir halde nehirden çıkarırlardı. Çaresizlikten yüzü kırışmış bir ana, sarhoş kocasının dayağından pestili çıkmış bir bacı, Tuna'ya olan aşkını kanıtların en büyüğüyle ortaya koymuş yavrunun küçük cesedini kollarıyla sarıp ısıtmak için her zaman nehir kıyısında bekleşirdi.

Bazen bir velet ucuz kurtulur, arkadaşları hatta en büyük düşmanları bile sevinçten uçardı. "Üçüncü kez su yüzüne" çıktığında onu saçlarından yakalar, bir bohça gibi koltuklarına alıp kıyıya götürürlerdi. Orada bir delikanlı onu ayak bileklerinden yakalar, hemen baş aşağı tutar, yuttuğu su ağzından burnundan dışarı boşalıncaya kadar beklerdi. Yaşama dönen çocuk hep aynı soruyu sorardı:

- Neredeyim ben? Ne oldu bana?

- Az kalsın Tuna'yı geçiyordun! diye yanıt verirlerdi.

Evet hepimiz yüzerdik. Yaşamımızın bir bölümü suda geçerdi; erkeklerle çocuklar bir yanda, kadınlarla kızlar yüz adım kadar ötemizde. Yalnız Nerantzula erkek çocukların arasına karışmaya, onlarla birlikte yüzmeye cesaret ederdi. Kadınlarla kızları sevmezdi.

Epaminondas ile aramızı bulmaya epeyce uğraştıktan sonra, eylül başlarında güzel bir gün bir söğüdün gölgesinde otururken yanıma geldi:

- Epaminondas nehri geçmede seni "gidiş dönüş" bir yarışa çağırırsa kabul etme dedi. O becerir ama sen boğulursun. O da bunu istiyor zaten.

Hiç yanıt vermedim, çünkü aslında, onun için ölmeye hazır olduğumu kendisine kanıtlamak düşüncesi hoşuma gitmişti.

Anlamış mıydı acaba? Bir şey diyemem. Her ne olursa olsun bana sevgi duyduğu besbelliydi; gelip bu kadar açıkça beni uyardığına göre ötekinin kafasından mutlaka sinsice bir şeyler geçiyordu.

Epaminondas baş başa konuştuğumuzu gördü ve gelip beni kararsızlıktan kurtardı. Doğrudan önüme çıktı, çektiği acıdan yıpranmıştı, solmuştu:

- Biliyorsun Marku, dedi, Nerantzula'nın yanında ikimizden biri fazla. Seçme hakkını Tuna'ya verelim istersen?

- Derhal Epaminondas. Ben de senin gibi düşünüyorum.

Nerantzula başını eğdi ve kuşkusuz bir daha "büyükler gibi" hiç öpemeyeceğim o güzelim dudaklarını ısırdı.

- Ben de sizinle geliyorum! dedi bize kötü kötü bakarak.

Bu bir buyruktu. Sessizce kabullendik. Hemen boynuna sarılarak "büyükler gibi" öptüm onu. Bu yakıcı öpüşmenin izi hiç silinmedi, sonra suya dalıp gözden kayboldum.

Dönüşte boğulacağımdan emindim. Onun için önceleri sakindim. Küçük de olsa yaşama ümidini koruduğu sürece insan sakin kalır.

Benim dalgalar arasında yitmemden sonra Nerantzula ile Epaminondas arasında neler geçtiğini hiçbir zaman öğrenemedim. Suyun yüzüne çıkarken birkaç metre arkamda

Epaminondas'ın yüzdüğünü gördüm, ama aynı anda gördüğüm bir başka şey daha oldu: Nerantzula'yı ayrımsadım, bir veledin elinden domuz sidiktorbasından yapılmış yüzme kesesi alıyordu. Keseyi çabucak söndürmüş, fanilasının altına saklamıştı. Az sonra uyum içinde, nehrin ayna gibi parıldayan yüzeyinde kaymaya başladık.

Gören olsa, gezip eğlenmeye çıkmış üç yakın arkadaş derdi. Oysa ölüm kalım söz konusuydu. Bunu düşününce gülmekten kendimi alamadım.

Gülünmeyecek gibi değildi ki...

Boğulacağımdan kuşku duymayan Epaminondas bir cellat kadar ciddiydi. Cehennem azabından korktuğu için dehşete kapıldığını sonradan öğrendim; yani beni öldürürse bunun cezasını öbür dünyada sonsuza dek yanmakla ödeyecekti. O yüzden, beni ortadan kaldırmak isteğiyle cennette uygun bir yer bulma kaygısı arasında trajik biçimde bocalayan Epaminondas, sanki kaynar suyun içindeymiş gibi yüzüyordu. Bir fıçı gibi sağa sola dönüyor, durmadan yüzme biçimini değiştiriyor, ümitsizce gözlerini göğe dikiyor, sövüp sayıyordu. Onun bu halinden hiçbir şey anlamıyordum.

Nerantzula'nın da ne yapmak istediğini anlamıyordum. Bir atletinkini andıran kol ve bacaklarını kullanarak sırtüstü yüzerken bizden hızlı ilerliyor, attığı uzun kulaçlarla bizi geride bırakıyordu. Ama sonra birdenbire duruyor, Epaminondas'ın kendisini geçmesini bekliyordu; ardından ben yaklaştığımda kaş göz ediyor, elindeki sönmüş yüzme kesesini bana gizlice gösteriyordu.

O, kaş göz işaretleriyle beni yüreklendirmek isterken ben, Epaminondas'la boy ölçüşmeyi kabul ettiğim ve kendimi ölüm tehlikesine attığım için beni payladığını sanıyordum. Sanki: *Yazık boğulup gideceksin, ama sana söylemiştim* der gibiydi. Ben de onu şaşkına döndüren bir başka yüz işaretiyle yanıt veriyordum: *Öleceksem öleyim de, sen de ötekine kal!*

Aslında bana yüzme kesesini göstermek istediğini doğrusu hiç aklımdan geçirmedim.

Bunun ardından çaprazlamasına yüzerek Geçit önlerine vardık, ayağımızı Dobruca toprağına değdirdik ve hemen dönüş yolunu tuttuk; yine suyun akış yönüne çapraz yüzüyorduk.

Şimdi iş değişmişti, çünkü gücüm tükenmek üzereydi ve ölüm bana korkunç yüzünü çok yakından göstermişti. İnsanın birine sevdalıyken ölmesi acı, yürek parçalayıcı!

Tuna'nın bütün suyuna karşın, Nerantzula'dan kopardığım öpücüğün, seve seve verdiği o öpücüğün dudaklarımı yakışını hâlâ hissediyordum. Yok hayır! Şimdi ölmek istemiyordum artık! O öpüşlerden tatmak istiyordum daha! Ama Katagatz kıyısı gittikçe uzaklaşıyordu sanki! Gözlerim bulanıyor, kıyıyı güçlükle seçiyordum.

Bacaklarım, kollarım kurşun gibiydi. Dinlene dinlene sırtüstü yüzecek halim bile yoktu. Geçtiğimiz akıntılar arasındaki farkı artık hissetmiyordum. Yüreğim gitgide daha hızlı çarpıyordu. Kulaklarım uğulduyordu. Ve Katagatz kıyısı hep biraz daha uzaklaşıyordu! Ah Epaminondas ah! Benim Nerantzulam'la sen evleneceksin. Biliyordum zaten! Ama sevgilim nerede, hiç değilse son bir kez göreyim.

Mavi gökyüzü dönüyor, sağa sola kayıyor, Tuna'nın suları sanki göğe yükseliyordu. Yarı belinden yukarısı suyun dışında Epaminondas'ın kaçtığını gördüm hayal meyal.

Ve birdenbire Nerantzula'nın beni kollarına aldığını hissediyorum, sonra, o da nesi? Yüzme kesesi, üstelik şişirilmiş, iyice şişirilmiş büyük bir yüzme kesesi göbeğimin altından beni yukarı itiyor!

Nasıl rahatladım ama! Nasıl sevindim! Evet, kurtulmuştum, Nerantzula beni kurtarmıştı. Kaş göz etmesinin, yüzme kesesini göstermesinin ne demeye geldiğini şimdi anlıyordum. Onu şişirmeyi nasıl becermişti acaba? Epaminondas neden kaçıyordu peki?

- Ayakların yere değince suyun içinde patlat bunu, hile yaptığımızı anlamasın.

Bunları söyler söylemez Nerantzula da kaçmaya başladı. Tam o anda üstüne doğru gelen bir sandala Epaminondas'ın seslendiğini işittik:

- Hey Barkacı! Kayıkçı!... Orada bir arkadaş boğuluyor! Çabuk yetiş! Kurtar onu!

Şakacı yunuslar körfeze giren gemilerin önü sıra nasıl çocuklar gibi oynaya sıçraya giderse, Epaminondas'ın imdat istediğini işiten Nerantzula da ölümü yendiği için sevincinden öyle oynamaya başladı.

Ellerini çırparak suyu "makasladı," büyük balıkların sıçramasına benzeterek ileri atıldı, taklalar attı, soluğu tıkanıncaya kadar suyun dibinde kaldı, haykırdı, düdük gibi ıslık çaldı.

Dinlenmiştim, sevinçten uçuyordum, yüzme kesesini patlattım, yardımıma gelen kayıkçıya nanik yaparak kıyıya doğru atıldım.

Epaminondas gerçekten şaşmış kalmıştı. Bir kez daha rakip olarak ayrıldık; bu arada ikimizi de eken hınzır sevgili atlaya sıçraya giysilerine koşuyor ve nakaratını yineliyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

*

Eylülün ilk haftası güz böğürtlenleri haftasıdır; bütün yiğit İbrail çocukları, deltanın uçsuz bucaksız bataklıklarında böğürtlen toplamak için uzaklara, çok uzaklara, Korotichka'ya doğru giderler; buraları cömert Tuna'nın hüküm sürdüğü topraklardır. Böğürtlenleri bulmak güçtür, çünkü Yaradan, insanların aptalca ardına düştüğü eşsiz yemişleri, bitkilerin, ağaçların en sık olduğu yerlerde yaşayan ürkek bataklık sakinlerinin yiyeceğini unutmamış, onları kötü yürekli insanlardan gizlemiştir. Ama çocuk yaşamın değerini bilmez, açgözlüdür, hiçbir şeyi elinden kurtarmanın olanağı yoktur. Tanrı çocuğun işlediği tüm günahları bağışlar.

Bazen de bağışlamayacağı tutar ve kıyasıya cezalandırır.

Boğulup gitmem için nehirde yüzdüğümüzün ertesi günü, dizlerine koyduğum başımı elleriyle okşarken Nerantzula kulağıma fısıldadı:

- Dinle... Marku... bak ne diyeceğim... huysuzluk etme. Epaminondas...

- Yeter Allah'ını seversen! Marku'yu okşarken Epaminondas'tan, Epaminondas'ı okşarken Marku'dan söz etmesen olmaz mı? Bir ipte iki cambaz oynamaz!

İçimdeki öfkeyi yüzüne haykırmak için birdenbire doğrulmuştum, ama o yavaşça beni saçlarımdan yakaladı ve başımı tekrar dizlerine koydu:

- ... Bırak şu "ipi, cambazı" Marku, bırak beni dinle!... Epaminondas seni alçakça öldürmek istediği için iç acısıyla kıvranıyor.

- ... Beni *yiğitçe* mi öldürmek istiyor şimdi? Çok güzel doğrusu, bayıldım bu işe!

- ... Bizi Korotiçka'ya götürmek istiyor şimdi, tilkilerin, kurtların *nagâtzanın* böğürtlenlerinden yiyelim diye. Bilirsin, benim gözlerim gibi iri iri, kara böğürtlenler!... Buğulu buğulu... tatlı mı tatlı... bak.. işte... tam... tam... böyle!...

Beni "büyükler gibi" öptü, sonra çok çabuk karşılık vermemi önlemek için kâh bir gözünü, kâh öbür gözünü hafifçe dudaklarıma bastırdı; uzun kirpiklerini kırpıştırıyor, kirpikler dudaklarıma değdikçe yüreğim duracakmış gibi oluyordu.

Tek kelime söyleyemedim. Altında oturduğumuz yaşlı dut ağacından düşen bir yaprağı alıp öptükten sonra ağzımın üstüne koydu ve yaprağın üstüne çaprazlamasına ellerini dayayarak konuşmayı sürdürdü:

- ... Olmaz demek yok! Yaban hayvanlarının yediği şu böğürtlenlerden yemek istiyorum, üstelik deliler gibi... Bilirsin, içinden gelen isteği doyurmamak insana çok zarar da verebilir, çünkü istek bizden kaynaklanmaz. Dinle bak, hep

anlatırlar bunu: "Türkler zamanında," kötü yürekli bir paşanın uşakları efendilerine gümüş tepside üzüm götürüyorlarmış, gebe bir kadın da o güzelim salkımların birinden bir üzüm tanesi koparmış. Öfkeden deliye dönen paşa zavallı kadını tutup getirmelerini buyurmuş, gelince kadının karnını yardırmış, o zaman üzümün çocuğun ağzında olduğunu görmüşler. O günden sona paşalar kadınlar ne isterse yerine getirmelerini öğütlemiş erkeklere, çünkü bu bizden kaynaklanmıyor. Işte böyle! Gerçi ben henüz *kadın* değilim, ama ne fark eder, benimkisi de aynı şey. Söylesene Marku, bu da aşağı yukarı aynı şey, öyle değil mi?

Sonra iyi biriysen, Epaminondas'ın da bir şeyler yapabileceğini tanıtlamasına izin vermelisin. O kendini aşağılanmış hissediyor ve ne yaman bir "karavela kaptanı" olduğunu bize göstermek istiyor. Onların yelkenli kayığıyla hepimiz tam takım gideceğiz. Kaptanlığı o yapacak ve bizi hayrete düşürecek. Tamam mı? Kıskançlık etmeyeceksin!

Her ne kadar bu paylaşmadan acı biçimde bıkmış usanmış olsam da böğürtlen toplamaya gittim. Zavallı Epaminondas benim kadar acınacak haldeydi, kötü çocuk olmadığı konusunda bana güven verdi. Bunu biliyordum. Yine de tokalaşmamız pek sıcak olmadı.

Ve onun kayığına bindik, bu her yandan su alan köhne bir tekneydi. Hiç durmadan suyu boşaltmak zorundaydık. Bu işi özellikle amiral Epaminondas'ın kurmay heyetini oluşturan yedi velet yapıyordu; bakımsız, yüzü gözü kir içinde, üstü başı perişan yedi "yiğitti" onlar. Pantolonlarındaki lombozlardan donanmanın tüm serveti görülüyordu, ama çocukların katlanamadığı tek mutsuzluk okula gitmektir. Tanrı'ya şükür Tuna onları bu yılgıdan kurtarıyordu; kendilerine Isa'nın bağışlayıcılığı miras kalmış bizim miçolar, suyun üstünde tıpkı Isa gibi yürüyebilirlerdi.

Nerantzula sevinçten çılgına dönmüştü. Yazın ortasında boşanan sağanaktan sonra olduğu gibi, tatlı bir hava vardı, her şey gezintimizin çok güzel geçeceğine işaret

ediyordu. Herkes yerindeydi, ama Nerantzula hendeğin üstünden atladığı gibi kayığın burnundan kıçına, kıçından burnuna sıçrayıp duruyor, avaz avaz bağırıyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

- "Gemimi" batıracaksın! diyordu ona Epaminondas pupa yelken yol alırken.

Bir gemiye komuta ettiğine inancı tam, dürbünü olmadığına ise üzgündü; (yalnızca bir direğimiz olduğu için Epaminondas düşlediği) mizana direği gibi arkada dimdik duruyor, elini gözüne siper ederek dikkatle ufka bakıp ciddi bir tavırla dümencisini uyarıyordu:

- Dikkat Papayani! Şu mavnalar üstümüze geliyor! Az sola kır! Bindirirsek başımız derde girer!

- Başımız derde mi girer? Kiminle? diye sordu sevgilimiz hınzırca. Mavnalar kayığını paramparça edebilir, onu söylemek istiyorsun herhalde.

Nerantzula yolculuk boyunca Epaminondas'ı hep böyle iğneleyip durdu, ama o bir "deniz kurdu" olduğu için bunlar ona vız geliyordu. Epaminondas içtendi, inançlıydı, yiğitti; uzak yurdunun onuru için özveride bulunmaya hazırdı, bir gün yurduna ettiği hizmetlerle ünleneceğini umuyordu. Kendini için için yakan erken uyanmış tutkuların ateşinden çökmüş yüzü, bir görev yerine getirmek söz konusu olduğunda derhal kararlı bir ifade alıyordu. Nehirde çok sık rastlanan sarhoşlarla dolu o teknelerden hiçbirinin alışılagelmiş kışkırtmalarla üstümüze gelmemesi bizim için çok iyi oldu; yoksa Epaminondas bir "deniz savaşına" girmeyi hemen kabul ederdi. "Gemisinin" kötü durumu konusunda kendisine biraz takılacak olsak, su alıyorsa Tuna'nın suçu diye yanıtlayabilirdi.

Fırsat bulsa, Epaminondas'ın usta bir gemici olacağına kuşkum yok. Ah, kör talih ah! Niçin hep gönlü zenginlerin belini bükersin?

Bataklıkların topografyasını iyi bilen Epaminondas, dağların kestirme yollarına denk düşen deltadaki doğal kanallardan bizi ustaca geçirdi. Bize hem Don Kişot'u, hem Sanşo Pansa'yı oynadı biraz; kan ter içinde kaldı, çabaladı didindi, acınası bir salkımsöğüdü yenilmez düşmanlardan biri sayıp kürekle vura vura dallarını kırdı; sazların, çalıların en sık olduğu bazı yerlerden geçerken insanlara saldıran, hatta "bir defasında ona da saldırmış" kurtları anlatarak bizi ürküttü; bu tehlike yüzünden koca bıçağı elinden hiç bırakmadığını, insanı duygulandıran önlemleri bizim canımızı korumak için aldığını söyledi; ama aynı zamanda çamura saplanacağımız bütün bölgeleri, yolu şaşıracağımız bütün noktaları sezip oralara girmemizi önleyerek sağduyusunu kanıtlamayı bildi; bunlar en usta kayıkçıların da başına gelir, hatta bu yüzden çoğu kez en şen arkadaşların eğlenceleri gözyaşlarıyla, sövgülerle son bulmuştur.

Güneş doğduktan epey sonra yola çıkmıştık, Epaminondas daha öğle olmadan alkışlar arasında "demir attı."

Ve şenlik başladı...

*

Şenlik... Tanrım bizi sen koru, çünkü karaya ayak basar basmaz Nerantzula güle oynaya günümüzü zehir etmekten geri durmadı: Yiğitliğini ödüllendirmek için gözümün önünde Epaminondas'ı öptü; gönlüm kalmasın diye tuttu Epaminondas'ın gözü önünde beni öptü, böylece ikimizin de keyfini kaçırdı.

- Ah *more* Marku diye bağırdı zavallı amiral; bu dert sürüp gitmez böyle! Ölüyorum ben ölüyorum!

Nerantzula, kırdığı pota kendi de şaşmış, saf saf yüzümüze baktı:

- İyi ama... neden kızıyorsunuz?... Ben doğrusunu yaptım...

- En doğrusunu yaptın, Neranci-*mu*; en doğrusunu, ama benim içim yandı! diye köpürdü Epaminondas.

Ve başını ellerine alıp makilerin arasında gözden yitti. Bir başka yana doğru da ben kaçıp gittim. Yedi velet uzaklardaydı zaten, böğürtlen toplamaya gitmişlerdi.

Nerantzula ikimizin peşinden de gelmedi, ama çok geçmeden uzaklarda sesini işittim, ağzı yemiş dolu, bağıra bağıra şarkı söylüyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

Binlerce kilometre kareyi bulan bir bataklık alanın tam ortasındaydık; kimsenin giremeyeceği çalılıklarla kaplı, işlemek için insan elinin sonsuza değin uzanamayacağı topraklarda. Tuna hem cömert, hem zorbadır; kabarıp taştığı devrelerde önüne geleni sürükleyip götüren sularıyla buraları sürekli tehdit eder. Burada gök, yeryüzü kadar yabanıl görünür, sessizlik ürkütür, sonsuzluk sevecen varlıklara yaşam olanağı tanımaz. Kımıldayan bir yaprak, sallanan bir başak, havayı yırtan bir atmaca çığlığı, yeryüzünde pek önemli olmadığını duyurur insana. Gezegenimizin kendini bir şey sanan "kralı" ancak yara bere içinde kalmak, bin bir sıkıntıya, zahmete katlanmak pahasına buralara girebilir. Burada sonsuzluğun tanrısı gibi havalarda süzülen akbabadan, vızıl vızıl kaynaşan binlerce sineğe kadar her şey yeryüzündeki güzelim yaşamı baltalayan insana haykırır:

- Bizim aramızda hükmün geçmez!

Nerantzula'nın ezgiyle yinelediği nakarat sanki tunçtan bir kubbe altındaymışız gibi çınlıyordu, hemen yanı başımda böğürtlenleri gagalayan çulluk bile onun sesine hayran kalmıştı. Sevgili sesin çağrısına kapılıp sürüklendim. Epaminondas da aynını yapmıştı; az sonra kocaman karpuzlarla dolu bir düzlüğün başladığı yerde ikimizin kafası da neredeyse aynı anda beliriverdi. Bizi görünce Nerantzula ellerini çırptı ve ağzımızın burnumuzun böğürtlenle boyanmış olmasına güldü. Onun yalnızca parmakları kararmıştı.

Neşesi içimizi ısıttı, derdimizi unutturdu. Birbirimizin haline bakınca Epaminondas ile ben de güldük. Sonra Nerantzula bostancının kulübesini göstererek ellerimizden tuttuğu gibi bizi oraya sürükledi.

- Gidip bakalım kimmiş şu beleşçi!

Kulübede elli yaşlarında Dobrucalı yoksul bir karı koca vardı; yarı Bulgar, yarı çingeneydiler, üstleri başları dökülüyordu, geçimlerini sağlayan toprak kadar yabanileşmişlerdi. Bununla birlikte, çabuk yitmiş bir güzelliğin izlerini taşıyan kadın köpeği kovdu, yanımıza gelip karpuz isteyip istemediğimizi sordu:

- Çok güzel karpuzlarımız var, diye ekledi sonra, meraklı gözlerle bizi süzerek.

Nerantzula:

- Hayır! dedi, tıka basa böğürtlenle doldurduk karnımızı. Sağ ol.

- İyi öyleyse, diye sürdürdü kadın, şimdi güzelim, uzat elini de bir falına bakayım; el falında üstüme yoktur.

- Bak bakalım!

Falcı kadının Nerantzula'nın eline göz atmasıyla çığlığı basması bir oldu:

- Vah yavrucak! Bir yasak aşkın meyvesisin sen, Korkunç acılar çekeceksin, senin yazgın babanla aynı milletten bir çocuğun yazgısına bağlı! Aman aman! Yüreğim sızlıyor!

Kadın sevdiğimiz kızın elini bıraktı ve kulübesine geri döndü, bu arada Nerantzula bir dişi geyik gibi kaçıyordu.

Ona yetiştik ve ikimiz bir ağızdan sorduk:

- Baban hangi milletten?

- Beni rahat bırakın, diye haykırdı sinirleri iyice gerilmiş. Babamı bilmiyorum! Söylemiştim size! Rahat bırakın beni!

Gidip bir söğüdün gölgesine uzandı. Aptal aptal ardından gittik; hiç bu kadar hırçınlaşmamıştı, usulca yanına yaklaşırken haykırdı:

- Çekin arabanızı!... Sizin de, falcınızın da cehennemin dibine kadar yolu var!

İşte *bizim* falımıza da bu çıkmıştı...

Epaminondas yere uzanıp uyudu. Ben de onun gibi yapmak istedim ama *çekin arabanızı* sözü yüreğimi eziyordu. Hep gönül okşayan sözler söyleyen ağzı, sevecenlik dolu gözleri ilk kez böyle bayağı görünmüştü bana, yıldırım çarpmış gibiydim. *Çekin arabanızı*... O çok ince, o çok duygulu kız kenar mahalle dilberleri gibi bizi terslesin!... İnsanın gücüne gidiyordu!

Epaminondas'ın yanında oturmuş az önce ördüğüm küçük sepete iri böğürtlenleri yerleştiriyor, aşkın acılarını düşünüyordum; birden Nerantzula'nın güzel ellerini gördüm, sihirli bir değnek dokunmuş gibi tüm acılarım silindi. Durdum, mutluluk içinde ona baktım: Arkamda çömelmiş dizlerimin üstündeki dikenli dallardan böğürtlenleri koparıyor, sevinçten tutulup kalan sol elimdeki sepete onları özenle yerleştiriyordu. Bu arada kulağıma fısıldamaktan da geri durmuyordu:

- Benim için mi bu?... Marku... Bana mı bunlar?... Demek kızmadın bana?... Ne iyisin!... Seni çok seviyorum!... Bağışla beni, bağışla tamam mı!...

Soluğu yakıyordu beni. Kafam kazan gibiydi, kulağımı dudaklarına yapıştırdım.

Epaminondas uyandı. Sırtüstü yattığı yerden:

- Fırtına kopacak, dedi göğe bakarak.

Ve iki parmağını ağzına götürüp toplanmamız için ıslık çaldı.

Ben de onun gibi sırtüstü yere uzandım; bu arada Nerantzula elinde sepetle aramıza girmişti, yaptıkları içimizdeki hıncın tekrar kabarması için pek uygun düşüyordu: Böğürtlenleri alıp önce tek tek öpüyor, sonra her seferinde nakaratı mırıldanarak onları bir benim ağzıma, bir Epaminondas'ın ağzına tıkıyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

Boğazımızdan geçen böğürtlen değil, ateş parçalarıydı, ama onun aklına hiçbir şey gelmiyor ve o saf saf devam ediyordu.

Ansızın Epaminondas patladı:

- *Aman!... Nerantzula!... Aman!...*

Gözdağı vererek doğruldu:

- İnşallah bir fırtına çıkar da gün batmadan geberip gideriz!... Hoş ben zaten ölmüşüm!...

Fırtına çıksın diye Tanrıya yakarmaya hiç gerek yoktu. Geliyordu zaten. Epaminondas'ın, gerçekten fırtınaya Tuna'nın tam ortasındayken tutulmamızı istermiş gibi bir hali vardı, bunun için elinden geleni yapıyordu.

Tuna'nın kollarından Maçin'deydik, kayığımız müthiş bir hızla Geçit önlerinden geçerken kıyıdan balıkçılar bağırdı bize:

- Tuna'ya girmeyin!... Sular kabardı! Kimse yardımınıza gelemez!

Sağır, kör ve acımasız olmuştu Epaminondas, dümen onun elindeydi, kayığın burnunu İbrail'e çevirdi; bu arada sözünden çıkmayan "tayfaları" neredeyse büyük bir gururla durmadan dinlenmeden su boşaltıyorlardı. Nerantzula burunda oturmuş umursamazlık içinde olup bitenleri seyrediyordu. Kabardığı zaman bile Tuna'nın kendisini yok edemeyeceğini biliyordu. Çocuklar için tasalanmasına gelince, böyle şeytan bir kadının yüreğinde acımaya ne kadar yer olduğu bilinir mi? Zaten sorumluluk Epaminondas'taydı ve onun yiğitliği, veletleri öylesine kendinden geçiriyordu ki, tehlike arttıkça daha da coşuyor, avaz avaz bağırıyorlardı:

- Yaşasın Yunanistan! Yaşasın Yunan donanması!

Ve durmadan su boşaltıyorlardı.

Ama nehrin ortasına gelirken şiddetle esen bir yel acınası teknemizin içini suyla doldurunca apışıp kaldılar. Dümeni bırakan "amiral" komut verdi:

- Soyunun! Bir yandan kendisi de soyunuyordu.

Buyruğunu henüz yerine getirmiştik ki, tekne sulara

gömüldü. Nerantzula, artık Yunan donanmasını düşünecek hali kalmayan veletlere seslendi:

- Elele verip sırtımızdan tutunun!

Kabaran dalganın içindeki kumlar bir an gözlerimizi köreltti, birbirimizi yitirdik, sonra tekrar bulduk ve iyice birbirimize sokulduk. Çocuklar önemsiz bir serüven yaşadıklarını sandıklarından dalga geçiyorlardı.

Ne çare ki, bir dakika sonra sel gibi yağmur boşandı gökten, fırtınadan Tuna kudurmuş gibi akıyordu. İnsan burnunun ucunu göremiyordu. Hava kapkaranlıktı, yer gök su içindeydi.

Öteki iki gruptan ve tek başına yüzen veletten ayrı, elimden geldiğince çırpınırken iki küçük eşlikçimin birbirine sarılmış kollarını uzun süre sırtımda hissettim, sonra ani bir kopma oldu ve... bir daha hiçbir şey duymadım. Tek başıma kalmıştım.

Burgaçlardan başımı alabildiğim ölçüde sağı solu kolladım, ama bilindiği gibi melekler ordusunun saflarında Tanrı'nın temiz ruhlara gereksinimi vardır; ümitsiz bir kalabalığın bizi bağrına basmak için beklediği kıyıya vardığımız zaman, yedi küçükten üç yiğidin ruhu Tanrı'nın huzuruna doğru yola çıkmıştı bile.

Bunlar eylülün ilk haftasında olmuştu; o sıralarda İbrail'in yiğit çocukları güz böğürtlenleri yemeye can atar. Böğürtlen toplamaya hepsi gider, ölmek akıllarının ucundan geçmez, ama bazen Tuna'dan çıkarırlar onları, ağızları burunları yabani hayvanlar yesin diye yaratılmış o uğursuz böğürtlenlerden hâlâ kapkara.

Ölü yapraklar mevsimi güz... Yüreğim gibi hüzünlü ekim ayı... Ölü yaprakları ve hüznü kuru bir rüzgâr önüne katmış bütün kentte dolaştırıyor.

Nerantzula biraz daha sıkı giyinmiş, omuzunda sırığı yine koşuşturup duruyor, ama kovalar cıvayla doluymuş

izlenimini uyandırmıyor artık, içlerinde güneşler titreşmiyor; gökyüzü bile kışlık giysilerine büründü.

- Bu kış kabak yiyeceğiz Marku, *sobada* kabak pişireceğim.

Öğleden sonraki bütün boş zamanlarını hep "Kalimaracılar sokağına," bana ve köpeklerine ayırıyordu, köpekler büyümüş, güzelleşmiş ve hanımları gibi hercaileşmişlerdi.

- Gel gör Marku, bak Leo benimle hendeğin üstünden nasıl atlıyor! Hendeğe dökme boru döşemeye başladılar, birbirlerine vidalıyorlar onları. Atlamak şimdi daha tehlikeli, çünkü düştün mü, ölürsün. Ama ben hep atlıyorum! Gel gör...

Bitmez tükenmez gevezeliklerini dinliyor, köpekleri gibi beni de nazlamasından hoşlanıyordum, ama odamdan bir yere kımıldamıyor, bizim avludan dışarı çıkmıyordum. Epaminondas'ın da beni görmeye geldiği yoktu. Bu paylaşmadan ötürü ikimizin de gönlü yaralıydı. Kendi adıma, ne pahasına olursa olsun bu işkencenin artık bitmesini istiyordum.

Ve bitti, ama kıskançlık ateşiyle içime doğanlardan çok daha acı bir biçimde.

Bir gün sokakta müthiş bir patırtı koptu; kadınlar, çocuklar, köpekler hep bir ağızdan bağırıyordu, sanki bir felakete uğramışlardı.

Belediyenin adamları köpekleri toplayıp korkunç bir kafese tıkıyorlardı; halkın öfkesinden korusun diye yanlarına bir de polis almışlardı. Gözleri kin dolu, alayla gülen iki çingene deli gibi koşuyor, ellerindeki uzun sopaları uzatıp, ucundaki bakır halkayı sesi soluğu çıkmayan acınası hayvanların boynuna geçiriyorlardı. Böylece neredeyse boğazlanıp leş gibi sürüklenen köpekler kafeste yığılı sürüye katılıyordu.

Bütün mahalle dışarı fırlamıştı; öfkeliydiler, çingenelerin yanında polis olmasına ve polisin, uyluğu üstünde sürekli oynayan gülünç bir kılıç taşımasına karşın, dövüş-

meye hazırdılar. Herkes köpeğini çağırıyor, kollarına alıp hazine bulmuş gibi sarılarak oradan kaçıyordu.

- Hey!... *Saka kız!*... Köpeklerini kolla! diye seslendi komşu kadınlar.

Ama Nerantzula ortalıkta yoktu. Tulumbanın başındaydı mutlaka. Köpekleri kapattığı ambara koştum, Leo orada yoktu. Çingeneler gözden yitmişti ("derisini yüzmek için") onu alıp götürmüşler miydi, tulumbanın orda mıydı, yoksa sürtüp duruyor muydu bilemezdim.

Şaşkına dönmüştüm. Ne yapacağımı kestiremiyordum, derken Nerantzula göründü. Yalnızdı. Leo yanında yoktu umduğum gibi. Dolgun vücudunu uzaktan seçmiştim, bir elinde boş kovalar, öteki elinde sırık, işini bitirdiğinden hoşnut geliyordu, ama birden gözleri fal taşı gibi açıldı, bir bakışta çingenelerin az önce geçtiğini anladı, bana doğru koştu:

- Benim köpekler orada mı? diye bağırdı.

- Leo yok!

Çılgına döndü, fırtına gibi fırlayıp çingenelerin peşine düştü; yolda, insanın canını en çok yakan, ufalanıp ucu sivrilmiş keskin taşlardan topladı. Ben de ona eşlik ediyor, ceplerimi taşla dolduruyordum. Biliyordum, çingenelere pes dedirtmenin tek yolu, onları bir güzel taşa tutmaktı.

İçi köpek dolu bir kafesin geçtiğini görmüş insanların kılavuzluğuyla o iğrenç cenaze arabasına yetiştik, ama nerede? Hendeğiyle, Epaminondas'ıyla lanet olası "Kalimeracılar sokağında;" Epaminondas dışarıdaydı, Leo'yu kafesin içinde görmüştü, bize bağırdı:

- Leo kafeste!... Çingenelere hücum!

Taşlar yağmaya başladı!... Üçümüz de taş atıyorduk ama asıl Nerantzula'nın sol eliyle fırlattığı taşlar hedefi buluyordu; çingeneler, arabacı, polis çok kötü yaralandılar, başlarından kanlar akarak kaçıp gittiler.

Kafesi devirdik. Bütün köpekler kaçtı. Takviye alıp gelen polis, kucağımızda Leo'yla Epaminondas'ların ahırında saklandığımızı söyleyecek kimseyi bulamadı.

İki saat sonra fareler gibi dışarı çıktık.

Sokak ıssızdı... Günbatımı fırtına habercisiydi... Pencere camları altın suyuna batırılmıştı sanki. Ağaçların dallarına hafifçe tutunan son güz yaprakları kana bulanmış gibiydi.

Hatta dipsiz bir mezar gibi karanlık hendeğe vuran altın sarısı ışıktan hendeğin kenarları bakıra çalıyor, aşağı boru döşendiğini insan tahmin edebiliyordu.

Nerantzula büyülenmişçesine hendeğe bakıyordu, köpeğini göğsüne bastırmıştı. Atlamamak için kendini güç tutuyordu sanki.

- Haydi! dedim, haydi bize gidelim!...

Ve her evin önünde bulunan küçük eğreti köprülerin birinden hendeğin öbür yanına geçtim; ama o arkamdan gelmedi, Leo'yu yere bıraktı, Epaminondas'ı öptü, hendeğin üstünden atladı ve beni öptü:

Nerantzula fundoti!

Sonra yine Epaminondas'a geri döndü; köpeği hep peşindeydi!

Nerantzula fundoti!

Ardında köpeği, hendeğin üzerinden hep daha hızlı bir o yana bir bu yana atlıyor, Epaminondas'ı öperken benim, beni öperken Epaminondas'ın yüreğine bir hançer saplanıyordu. Talihsiz rakibimin beti benzi atmıştı, kapısının önünde kımıldamadan duruyordu, dayanamayıp haykırdı:

- *Aman!... Aman!... Nerancimu!* Öldür beni daha iyi! Öldür beni!

Benden yana atladığını görür görmez yakalayıp sürükleye sürükleye eve götüreyim diye bekliyordum, ama tam ileri atıldığı anda Leo eteğinin ucundan yakaladı: Kısa bir çığlık; ve Nerantzula hendeğin dibinde kayboldu.

O anda bayılmışım.

...

Bu kazadan sonrasını anımsarken olanları hep karıştırıyorum; üç gün boyunca ateşten kıvranarak sayıkladığım için düşle gerçek birbirine karıştı.

Kadınların bağrışmasını işittiğimi, fenerler, hareket eden gölgeler gördüğümü anımsıyorum; sonra kapanmış iki göz, kıpkırmızı, kana bulanmış bir yüz, birbirine yapışmış saçlar ve bir yanı dağılmış bir kafa kalmış aklımda. Bir arabayla o uğursuz hastaneye götürülen güzelim Nerantzula bu haldeydi.

Bu bir acının sonuydu

... Ve bir başka acının, yıllarca süren, çok daha müthiş bir acının başlangıcı.

İKİNCİ BÖLÜM

Portakal limoon! Portakal limoon!... (Lanet olası kör talih!) Benim önden çekip Epaminondas'ın arkadan ittiği bir çekçek arabasıyla beş yıldır portakal limon satıyorduk.

Annemle babam ölmüştü... Epaminondas'ın da annesi babası ölmüştü... Onlardan kalanla rahatça yaşayabilecek durumda olmamıza karşın, İbrail'in bütün sokaklarını dolaşarak portakal limon satıyorduk; Nerantzula'yı arıyorduk çünkü; iyileştiğinin ertesi günü bize bir allahaısmarladık demeden, bir anı olsun bırakmadan hastaneden yok olmuştu.

İki paraya portakal, bir paraya limoon! (Lanet olası kör talih!) yağmur çamur demeden... sıcak soğuk dinlemeden... Gözlerimiz hep kapılarda, pencerelerdeydi; biri açılacak, Nerantzula'nın sevimli yüzü karşımıza çıkacak diye bekliyorduk.

Beş yıl!...

Koca "adamlar" olmuştuk şimdi... İkimiz de iri yarıydık... Esmerdik... Sakalımız, bıyığımız biçimliydi, üstelik fena da sayılmazdık. Ama nasıl bir baygınlık vardı bakışlarımızda! Dünyadan el etek çekmeye and içtiğine pişman olmuş iki genç rahip gibiydik.

Portakal limoon! Portakal limoon!... (acınacak, acınacak haldeydik!) Bütün yollarda, bütün sokaklarda, bütün caddelerde, aynı noktalardan, aynı tozun çamurun içinden yüz kez geçmiştik. Bin kez aynı kapılara, aynı pencerelere dikmiştik gözlerimizi... Kapılarıyla, pencereleriyle, sıra sıra uzayıp giden evler bıkkınlık veriyordu. Ve kadınlar, ve erkekler, ve insanlar içeri giriyorlar, dışarı çıkıyorlar, esniyorlardı...

Tüm bunların ortadan yitmesi umurumuzda olmazdı, çünkü biz yalnızca güzel Nerantzula'mızı arıyorduk!

İki paraya portakal, bir paraya limoon! Araba duruyor... Araba tekrar hareket ediyor... Ben önden çekiyorum. Epaminondas arkadan itiyor... Gün boyu ağzımızdan binlerce kez hep aynı boş sözler çıkıyor: Portakal! Limon! İki para! Bir para!

Nerantzula bize hep bir perdenin arkasında gizleniyormuş gibi geldiğinden ikimiz bir ağızdan başlıyorduk:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerantzula fundoti!

Nerantzula fundoti!... Bunu işitip de yanıt vermeden durabilir misin? Dayanabilir misin?

- *Aman,* Marku, *aman!*... Ölüyorum ben! Çünkü, *derdin ettiği yaman, ama dertsizin hali daha duman.*[4]

Evet, soyluların oturduğu, karnı tok insanların yürekleri gibi soğuk ve sakin semtlerden, fakir fukaranın oturduğu gürültülü patırtılı, pis, ama çok daha insancıl kenar mahallelere kadar bütün kenti baştan aşağı dolaşmıştık; buraların insanları, *düğün gecesi kaçan nişanlılarını ararmış gibi gözlerini pencerelere dikerek yanık yanık bağıran bu iki satıcının gizine* daha bir ilgi duymaktaydı.

(Ah kenar mahallelerin değeri bilinmeyen halkı! İnsanın ruhundaki yıkımları senden başka kimse sezemez, çünkü yaşamın bütün yıkımlarına uğrayan bir tek sen varsın!... Başına gelmedik kalmadığı için bütün boynu bükülerin acısını paylaşmasını bilirsin.)

4 Rumen atasözü.

Ellerimiz kurulu bir makine gibi portakalları, limonları verir, paraları alır. Bakmayız bile, aklımız başka yerlerdedir, hep başka yönlere kayar durmadan, bu arada piç kuruları mallarımızı aşırır, farkına varmayız.

Bir zamanlar uçurtma yüzünden bize hınç besleyenlerin kinleri tümüyle yatışmıştı... Kimse bize taş atmıyordu... Kimse bize kızmıyordu... Tatlı ve üzgün bakışlı iki koyuna dönmüş, otomatlar gibi hareket eden iki dalgın insan olmuştuk. Genç kızların en utangaçları bile, altında dipdiri göğüsleri, gömlekle yanımıza sokulmaktan çekinmiyor, elleriyle sakallarımızı okşuyorlardı, ama boşunaydı: Hiçbiri Nerantzula'mızın yerini tutamazdı!

- *Vre* Marku!

- *Vre* Epaminondas!

Her gece, yataklarımıza uzanır, karanlıkta ahlayıp oflayarak dönüp dolaşıp aynı soruları yinelerdik!

- Nasıl, nasıl olur da bizi böyle acımasızca bırakır gider?

- Nereye saklanabilir?

- Tanrım, o güzel Nerantzula'mız gönlünü kime verdi acaba?

- Evlenmiş olmasın? (Ah! *Aman!*)

- *Aman*, Nerantzula!

- Neransi! Neranso! Neredesin?

Canı çekilmiş kollarımız görünmeyen tavana, mutluluğumuzu, bizim mutluluğumuzu saklayan hüzünlü sonsuzluğa doğru uzanırdı.

Bizim mi? Evet, kesinlikle: *İkimizin mutluluğu*, Epaminondas ile benim ortak mutluluğumuz, o *bizim* Nerantzula'mızdı!

Bir zamanlar üzücü, akıl karıştıran, nefret doğuran şeyleri istemiş olsak da, istediğimiz hiçbir şey kalmamıştı artık. Bugün, hatta uzun zamandan beri, Nerantzula'nın yüreklerimizi de alıp götürerek ortadan yittiği günden beri, yalnız o sert yüzlü, saflığı şehvet dolu sevgiliyi, hiç anlayamadığımız bir aşkla bizi seven dost-kadını istiyorduk.

O sevgi, o dost-kadın, o şaşkın yüz, o şehvet dolu saflık, tüm bunlar bizim mutluluğumuz içindi; o mutluluğun yerini hiçbir şey tutamazdı.

Ey erkekler! Dost olabilen kadın, eşlerin en iyisinden üstündür, oynaşın en şehvetlisinden daha mükemmeldir, onun dostluğu bir erkeğin diğerine göstereceği tüm dostluğu bin fersah geride bırakır; çünkü kadın, bizi besleyen, mutlandıran toprak gibi karmaşık ve her bakımdan zengindir!

Ah Nerantzula'mızı bir bulsak ve ayaklarına kapanıp ona deseydik ki:

- Gel dostum! Biz barış yaptık! Çıkar önlüğünü bize ver, gündüzleri ikona diye bakalım, geceleri yastık diye başımızı koyalım! Gündüzleri ermiş tasvirleri gibi öpeceğiz onu! Geceleri kardeşçe yanağımızı yaslayacağız sessizce! Çünkü barış yaptık biz! Önlüğünü ver bize!

Evet, ben önden çekiyordum. Epaminondas arkadan itiyordu. Ve birlikte bağırıyorduk: *Portakal limoon!* (Lanet olsun! Ne hallere düşmüştük!)

Böyle böyle bütün kenti, yüzlerce ama yüzlerce kez *bütün* kenti dolaşmış, yalnız bir sokağa, daha doğrusu o sokağın bir kısmına hiç girmemiştik.

Oynaşı Tuna'yı kâh ateşli, kâh şehvetli bir gözle seyreden eti budu yerinde bir yosmadır İbrail, öyle bir plana göre kurulmuştur ki, belki yeryüzünde eşi yoktur. Tümüyle açılmış bir yelpazeyi andırır. Merkezi oluşturan çekirdekten çıkan sekiz caddeyle iki bulvar, Tuna'yı baştan çıkarmak istercesine kentin beline sarılmış gibidir; ama güzel kadın rahatsız olmasın diye dört ayrı cadde, yelpazedeki ara şeritler gibi onlarla kesişerek bu on kolun coşkusunu kırar.

Nehirden başlayıp, sürekli bir eğri çizerek yine nehre ulaşan, sonlara doğru kapılarının numaraları altı yüzü bu-

lan bu uzun, bu bitmek bilmeyen on yolun her birinin adı, dört caddeyle kesişmelerine karşın hep aynı kalır. Ama tekdüzelikten hoşlanmayan halk, kentin ana damarları sayılan dört caddenin ayırdığı bölümlere kendi mantığına göre adlar vermiş, böylece ün salmış *mahallelerimiz* oluşmuştur: Yahudi, Rum, Rus, Çingene mahalleleri...

Bunların arasında hiç ayak basmadığımız bir mahalle vardı: *Birlik Sokağı'nın* bir parçasını oluşturan *Çukur*. Yazgının bir oyunu gibiydi bu adlar! Çünkü *Çukur Sokağı*, bu Tuna limanının cinsel açlığını gençliğiyle doyuran bir kadın için gerçek bir çukur olsa da, sokağın baştan sona aynı kalan adı *Birlik*, tarihsel bir addır: Türkler zamanında kale kenti koruyan hendek eskiden buradaymış. İbrail'in yeni zamanlardaki genişlemesinden sonra sokak olan eski hendeğin adı *Strada Unirei* –Birlik Sokağı– şimdi.

Neden acaba halkın belleğinde Çukur adı yalnızca sokağın geceleri kırmızı fenerlerin ışık saçtığı bu bölümü için yer etmiş? Çünkü, o devirden açık saçık bir şarkının açıkladığı gibi:

Çukur'da yavrum Çukur'da,
Tekliği bastırınca girilen,
Erkeğiyle dişisiyle köpekler,
Felaket işler çevirirler...[5]

Çukur'da namuslu ev yok gibidir. "Kancık köpeklerin" istilasına uğrayan Çukur'da mal sahipleri giderek evlerini kesenin ağzını bolca açan çaçalara ve mamalara sattılar, çünkü "iş çevirmek" her şeyin aynı utanmazlıkla "çevrildiği" çağdaş toplumda, diğer sanayilerle başa baş, güzel para getiriyordu.

5 Rumencesi:
Pe Chantz, craïulé, pe Chantz,
Undé iniri cou oun sfantz:
Câinii si catzételé
Isi innod bélélélé.

Saygıdeğer bir aile de kalmamıştı. Anneler babalar, bu sokakta doğan erkek çocukların hepsinin daha çok erkenden pezevenkliğe başlamalarını üzüntüyle gözlüyordu. Kızlara gelince, namuslarıyla evlenseler bile, halleri ve konuşmaları "kancık köpeklerden" hiç farklı değildi; çünkü:

Diana hamamlarından,
Ta Milona fabrikasına,
Duyulur yalnız Stane'nin sesi:
Gel sevgilim! Al beni! La, la, la!

Diana hamamlarıyla Milona un fabrikası Çukur'un Victoria ve Galatz caddeleriyle kesiştiği köşeleri oluşturmaktaydı.

Çoğu zaman oradan geçer, arabayı orada durdurur oyalanırdık ama... Beynimiz, gözlerimiz, bütün duygularımız Nerantzula'nın bu cehennemde bulunabileceği gibi ağza alınmaz bir düşünceye isyan ederdi. Ne Epaminondas, ne de ben hiçbir zaman o iğrenç sözü ağzımızdan çıkarmaya cesaret edemedik.

Sokağın iki başından birinde taş kesilmişçesine durur, kapılarda itişip kakışan, gelene geçen boğuk sesleriyle laf atıp kolundan çeken, maskeli baloya gider gibi giyinmiş salkım saçak kızları bir an seyrederdik. Ellerini birbirlerinin boynuna atmış sarhoş tüysüz oğlanlar, gözleri dışarı fırlamış, ceketlerini yerlerde sürükleyerek bağırıp çağırırlar, acınası bir Çingene de kemanını gıcırdatarak onları izlerdi. Kaşla göz arasında birinin karnını deşmek onlar için işten değildi.

Uzaktan bu bayağılıkları izler, sonra birbirimizin temiz gözlerine bakar ve ağzımızı açmadan yolumuza devam ederdik.

Ama bir gün –güzel bir ilkyaz günü!– portakallarımızla Çukur'un önünden geçerken Tanrı'dan gelen bir işaretle olduğumuz yerde çakılıp kaldık, yolumuza devam edemedik: Geçip gitmek elimizde değildi!

Akşam vaktiydi. Un fabrikasının önünden geçiyorduk, iyice kızışmış bir köpek sürüsü (erkeğiyle dişisiyle gerçek bir köpek sürüsü) Çukur'dan dışarı boşandı ve köpekler gelip bacaklarımıza ve arabaya dayandı. Aynı anda insanlıktan çıkmış bir sesle Epaminondas'ın bağırdığını duydum:

- Leo! Leo!...

İçimi ürperten bu çığlık üzerine iri, güçlü bir it, kulaktozuna vurulmuş gibi sürüden ayrıldı, yanımıza geldi, aceleyle pantolonlarımızı kokladı, sonra çok gecikmeden yine tutkuyla öteki köpeklerin ardına düştü.

- *Aman*, Marku! *Aman*, Epaminondas! Bu o mu dersin? Acaba? Nasıl olur? Hangi evde?... Vay canına!

Portakalları, limonları bıraktığımız gibi köpeklerin arkasından dörtnala koşmaya başladık, onlardan daha kudurmuş bir haldeydik, bazen aralarına karışıp "cümbüşü" bozuyorduk, hep birlikte Galatz Caddesi, Couza Bulvarı, Meryem Ana Kilisesi ve Carol Bulvarı'nın oluşturduğu adayı çepeçevre dönüp dururken meyhanecinin biri köpeklerin üstüne birkaç teneke su boca edince sürü dağıldı.

- Leo! Leo diye bağırdık biz o zaman.

Hayvan, ıslanmış tüylerini güzelce silkeledi, biraz yorulmuştu, yanımıza gelip daha bir dikkatle pantolonlarımızı kokladı, ama hiç sevinmedi, dalgın gibiydi, beş yıl öncesindeki küçüklük anılarını canlandırmaya belleği yetmemişti.

- Sahiden Leo mu bu?

Hiç emin değildik. Ne tüyleri, ne de bakışı bizim bildiğimiz Leo'ya benziyordu. (Kim bilir, belki köpek de bizim için aynı şeyleri düşünüyordu.) Ayrıca kendisini okşamamıza hiç aldırmamıştı, aklı başka yerlerdeydi.

- Haydi gidip arabaya bakalım, köpeği sonra izleriz, dedim arkadaşıma.

Arabamız mucizevi biçimde hâlâ bıraktığımız yerde duruyordu, ama içindeki üç yüz kadar portakal limondan yalnızca kırk kadarı kalmıştı: Gelip geçenler, bunun bizim gibi kaçık satıcılar için hiç önem taşımadığını düşünmüşlerdi herhalde.

Portakalların, limonların gitmesi hiçbir şey değildi. O unutulmaz günün gecesi, sanki hiçbir zaman olmamış gibi arabamızın da ortadan yitmesi yine bir şey değildi. Çünkü Leo'yu izledikten sonra –Nerantzula'mızın Leo'suydu, doğrudan hanımının evine götürmüştü bizi– az kalsın yüreğimize inecekti; insan Nerantzula'sının zenginleri çevre edinmiş o "çukurlardan" birinde oturduğunu, –o sert yüzlü, saflığı şehvet dolu sevgilinin– artık bir orospu olduğunu öğrenir de nasıl ölmez?

İlkin bunlardan haberimiz yoktu, böyle bir olasılığa inanmak istemiyorduk. Köpeği izledik... Çukur'a saptığını görünce ona hiç güvenimiz kalmadı:

- Hayır... Bu Leo değil.

Yine de, yükü hafiflemiş arabamızı sürükleyerek, tatlı dilleriyle bizi yaylım ateşine tutan kızların sözlerine ağır hakaretlermiş gibi katlanarak köpeği izlemeyi sürdürdük.

Köpek doğru açık duran bir kapıdan içeri daldı, arkasından gelenlere hiç bakmadan gözden yitti.

Evi inceledik. Çukur'daki evlerin en zenginiydi, ön cephesindeki silmeler çok güzeldi, inik storları ciddi bir hava veriyordu, ama kırmızı feneri eksik değildi, üstelik fenere baştan aşağı yaldız geçilmişti.

- "Birinci sınıf bir ev," diye mırıldandı Epaminondas.

Çukur'da gemi kaptanları ve "üst sınıftan kadınlarla" evli erkeklerin sık sık uğradığı bu türden iki üç ev olduğunu biliyorduk. Bu evlerde kızların sayısı az, ama hepsi çok güzel, çok genç olurdu. Onlar pencerelerde, kapı eşiklerinde hiç görünmezlerdi: "Ciddi" evlerdi bunlar.

- Ne yapacağız Marku?

- Yolu yok, bağıracağız Epaminondas.

Kâh pencerelere, kâh bir avuç kalmış malımıza bakarak bağırmaya başladık:

- *Portakal limoon! Portakal limoon!* (Lanet olsun! Şu hale bak!)

Sonra birbirimizin gözlerine bakarak:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerantzula fundoti!

Tanrı kimseye böyle anlar yaşatmasın!

Ben pencerelere bakmaya cesaret edemiyordum, ama Epaminondas o cesareti kendinde buldu ve ansızın beyninden vurulmuşa döndü:

- *Amaan!...* diye inledi, gözlerini kapayıp sırtını arabaya yaslayarak.

Aynı anda bir pencerenin açıldığını, bir sesin –güzel, neredeyse tanıdık, ama sanki öteki dünyadan gelen bir sesin– haykırdığını işittim:

- Aaa!... Siz miydiniz, Marku! Epaminondas! Çabuk içeri girin!

Pencere kapandı. Stor gıcırdayarak indi.

Ben yine hiçbir şeye bakmamış, hiçbir şey görmemiştim, ama... Tanrı insanın başına böyle acılar vermesin! Ölüm bundan yeğdir...

Ayaklarımız geri geri giderek avluya girdik, sonra Nerantzula, üstünde sabahlığı, ayağında terlikleriyle güzel bir kadın, evet bizim Nerantzula'mız, bizi içeri aldı; güzeldi, içinde hiçbir kötülük olmadığı belliydi, bir çocuk gibi bakışları saftı, hiç boya yoktu yüzünde. Her yandan "Macar usulü" yukarı toplanmış gür saçları tek süsüydü.

Sofanın eşiğinde bizi bekliyordu, coşkuyla ikimizin de birer elini tutarak ateşle sıktı:

- Tanrım... Marku... Epaminondas. .. Sizi öldünüz sanıyordum! Bu ne surat böyle? Haydi odama gidelim!... Birbirimize anlatacağımız çok şey var... Bu sakallarla pek yakışıklı olmuşsunuz hani!... Bakışlarınız hoşuma gitmiyor ama: Neyiniz var kuzum?

Sonra bizi sürükleyerek şiddetle salonun kapısını açtı, sertçe bağırdı:

- Hey *kahveci*! Üç kahve, "okkalı" olsun, bir de sigara, "kralından!" Benim odaya! Bugün kimse rahatsız etmesin beni! Anlaşıldı mı?

Üç denizciyle üç genç kadının, üç gerçek aşk kadınının kahve içtikleri salondan şişko bir *çaça*, tam bir *kodoş karı* miyavlar gibi:

- Ama güzel kızım... diyecek oldu, ama Nerantzula öfkeyle sözünü kesti:

- Ne var? Ne diyorsun sen?

- Ama... Anikutsa... Güzelim... Odana gidemezsin yanında...

- ... *Yanımda*... bunlarla mı? Bak bakalım!

Ve bir tekme attığı gibi, sehpalardan birini devirdi, sehpanın üstündeki vazo tuz buz oldu.

Çaça inlemeye başladı:

- Anika! Anikutsa! Sen aklını iyice kaçırmışsın kızım! Hay Allah yahu! Artık laf bile söylenmiyor sana! Bu çocuklar çok şımartılınca olacağı budur işte!

Ateş püsküren haliyle büsbütün güzelleşen Nerantzula, kıvılcım saçan gözlerle vazo kırıklarını toplayıp *kahvecinin* önlüğüne atan patroniçesinin hareketlerini izliyordu; onu yiyip yok etmek istermiş gibi bir hali vardı. Kahveci pusmuştu, çıktı gitti. *Çaça* salona geri döndü, sinirleri kalkmıştı, ama ses çıkarmadı.

Beş yıl arayıp taradıktan sonra bu "birinci sınıf evde" bulduğumuz, şimdi Anikutsa denilen kadın elimizden tutarak:

- Benimle gelin! dedi, sizi yeniden bulduğuma öyle sevindim ki...

Tek söz etmeye kalmadan, uzun bir koridordan, sonra küçük bir salondan geçip oturacağımız büyük bir odaya geldik; odada Çukur'daki bir evin iğrençliğini çağrıştıracak hiçbir şey yoktu. Bu odanın içinde gördüğümüz düzenli, düzensiz her şeyde öyle içten bir saflık, öyle bir çocuksuluk vardı ki, acaba üstüme bir karabasan mı çöktü diye ciddi ciddi kendi kendime sordum.

Tavan baştanbaşa kokusu bizi serseme çeviren çiçek açmış akasya dallarıyla kaplıydı. Yerde ve eşyaların üstünde solmuş çiçeklerden kalın bir tabaka vardı. Zengin süslemelerle bezenmiş yatak, kocaman bir bebek yatağını andırıyordu, ama bebek yerine Leo kurulmuştu üstüne. Güzel yatak örtüsünün her yanında çamurlu ayaklarının izleri vardı. Köpek bize meraklı gözlerle baktı, dostça kuyruğunu salladı ve bizi bu kez gönlünce koklamak için yere atladı.

- Hemen tanıdınız mı onu? diye sordu acınası sevgili.

Çenemiz kilitlenmişti. Budala gibi birbirimizin yüzüne bakıp bir fikir, bir tavır, bir çıkış yolu yakalamaya çalıştık.

- Amma yaptınız!... Arkadaşlar!... Ne var bu kadar sıkılacak? Haydi bakalım: Belki bu sizi biraz diriltir...

Boynumuza sarılarak ikimizin de yanağına birer öpücük kondurdu, sonra biraz arayla odanın tam orta yerine konulmuş iki sedirin üstüne çıkıp, birinden ötekine atlamaya koyuldu, vaktiyle neredeyse yaşamına mal olacak hendeğin üzerinde yaptığı gibi; bir yandan da o unutulmaz nakaratını yineliyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

Bizi bir anda geçmişe götüren bu hareket Epaminondas'ın ve benim yüreklerimizi sızlattı... Dudaklarımız

titremeye başlamıştı. Gözlerimizden yaşlar boşandı... Ama onun bir şey gördüğü yoktu. Boylu boslu, güzel, tepeden tırnağa kusursuz bir kadındı; bir o yana bir bu yana sıçradıkça, sütun gibi bacakları dizlerine kadar görünüyor, erkekler birbirini öldürsün diye yaratılmış dolgun göğüsleri hop hop ediyordu.

Kahveci, parlak nikel tepsisiyle içeri girdi. Ona sırtımızı döndük, gizlice gözlerimizi sildik. Nerantzula, hemen sıvışan uşağın elinden tepsiyi aldı, iki divanın arasına koyduğu bir taburenin üstüne yerleştirdi, bir koltuk çekip kahvelerin başına oturdu. Sonra, sakin, ciddi bir tavırla bir sigara yaktı, uslu uslu bize baktı. Biz hâlâ ayaktaydık:

- Gelin, dedi, iki eliyle divanlara vurarak, gelin asık suratlı adamlar... Buraya... Biriniz sağıma, öbürünüz soluma, ikinizin yeri ayrı olsun da, böğürtlen toplamaya gittiğimizdeki gibi küslük çıkmasın... Bir şey söyleyin Tanrı aşkına! Güzelliğimi görünce birdenbire diliniz mi tutuldu? Gerçekten güzel miyim ben?

(Aptal aptal sızlanmaya başladık.)

- Güzelsin... Nerantzula... Güneşte ışıldayan bir elmas gibisin.

- Güzelsin... Nerantzula... O güzel çocukluk günlerimizin düşleri gibi...

- Ama ne yazık ki...

- Evet, çok yazık...

- Tüm bu servet, bir *çukura* gömülmüş!

- Bu çekicilik, bu alım, çirkinlikler içinde kalsın!

- Göz kamaştıran inciler domuzların önüne atılır mı?

- Delinin eline ince bir ipek tül verilir mi?

- Güzelliğinin doruğunda acımasızca yolunmuş bir gül!

- Alçakça yaralanmış görkemli bir kelebek!

- Tanrım, peki ama bu yürek yakan cinayet niçin?

- Evet Nerantzula, neden işledin bu günahı?

- Mutlu değil miydin?... Sevenin yok muydu?...

- İki dost yürekten birini seçemez miydin?

- O büyük sevgiyi küçümsedin!
- O büyük aşkı zorla incittin!

*

Kımıldamadan sigarasını içen Nerantzula, kömür karası güzel gözlerine bir şey batmış gibi uzun kirpiklerini kırpıştırarak bizi dinliyordu. Ne düşündüğü yüzünden hiç belli olmuyordu. Sanki soluk almıyor gibiydi. Yalnız sigarayı tutan iki parmağı sık sık dudaklarına gidiyordu.

İçimizdeki bütün acıyı dökünceye kadar sızlanmamıza ses çıkarmadı. Sonra sustuğumuzu görünce yine hiç kımıldamadan belli belirsiz bir sesle mırıldandı; coşkudan uzak sözleri açık seçikti:

- Burada, dostlarım, gelip dürüstlükten dem vuran insanları sevmezler. Asılmış birinin karşısında ipten söz açılmaz, bizim gibi asılmışlar zaten büsbütün ölmez hiçbir zaman. Sizin yaptığınız gibi konuşmak, bizi yeniden asmaktır. Neden bizi hiç bağışlamazlar? İsteyerek böyle olma yürekliliğini gösterdiğimiz için mi? *İstemediğimizden* kim emin olabilir? Haydi!... Konuyu değiştirelim... Önce oturalım "çirkinliğe" aldırmadan... Çirkinlik her yanda.

Nerantzula ellerimizden tuttu, kendine doğru çekti ve bir divana birimizi, bir divana öbürümüzü oturttu:

- Hah, işte böyle... Uslu uslu... Yakın sigarayı... İçin kahveyi... Sigara, içki içmek nedir bilmez misiniz siz? Bir likör. Güzel bir şarap. İçki içmek, sigara tüttürmek, sevilen bir dostun gözlerine bakmak! Aman Tanrım! Marku... Epaminondas. .. İçiniz geçmiş sizin! Acıyı ben çektim ama ölen siz olmuşsunuz!

- Biz de çok acılar çektik!

- Çok ama çok...

- Neyin acısını çektiniz? Ne derdiniz vardı? Çektiklerimi hiç aklıma getirmiyorum ben...

Koltuğunu geriye itti, kâh birimizin, kâh öbürümüzün gözlerine sıcakça baktı. Sonra ayağa kalktı, gitti, bir dolaptan bir şişe konyakla üç küçük kadeh alıp geldi.

Sigaraları tüttürdük, kadehleri yuvarladık ve hep birbirimizin gözlerine baktık. Üçümüzün de gitgide birbirimize yakınlaştığını hissediyordum.

Epaminondas hüzünlü ama biraz sertçe bir tavırla sordu:

- Sana *burada* Anikutsa dediklerini işittim... Bu gerçek adın mı?

Nerantzula boşanmış bir zemberek gibi fırladı:

- Gerçek adım! Benim gerçek adım! Gerçek adım yok benim!...

Odayı arşınlamaya başladı, fal taşı gibi açılmış gözleri kıvılcımlar saçıyordu:

- Yerine göre, gönlüne göre herkes istediği gibi çağırır beni: İster *saka kız* der, ister *Anikutsa*. Siz de bana "Nerantzula" diyordunuz, o Tanrı'nın cezası Nerantzula öylesine aklımı başımdan almıştı ki az kalsın ölüp gidecektim onun yüzünden.

Bir şeyler daha söyleyecekti ama ağır ağır odaya yaklaşan ayak seslerini işitince sustu. Kapı vuruldu. Nerantzula açtı. Gelen şişko *çaça*ydı.

- Bugün kimse beni rahatsız etmesin dememiş miydim? diye haykırdı dostumuz.

- Tamam... Tamam... dedi ötekisi, içeri girip aptal aptal yüzümüze bakarak, ama bu baylar... Bilirsin Anikutsa: Payımı düşünmek benim hakkım.

Bu "hak" karşısında, Anikutsa artık ne Nerantzula, hatta ne de *saka kız* olabilirdi. Şaşkın gözleri, "payı" olanca güzelliğiyle simgeleyen *çaça*nın üstünde, ağzını açmadan odanın ortasında çakıldı kaldı.

- Ne kadar? diye sordum.

- Adam başı saati beş frank, diye keyifle yanıtladı *kodoş karı* sözümü bitirmeye kalmadan.

Epaminondas ile ben hemen çıkarıp parasını verdik, çirkinlik yığını defoldu; acınası Anikutsa dalgın bakışlar-

la izledi onu. Ama o bayağı kadın gözden yiter yitmez, neşesi kaçmış Anikutsa başını salladı, birdenbire yine bizim güzel Nerantzula'mız oldu. Kollarını yana açarak tek ayağının üstünde döndü, gidip kendini yatağa attı, Leo da hemen yanına koştu. Yattığı yerden gözlerini tavana asılı akasya dallarının kar tanelerini andıran çiçeklerine dikmiş, bir eliyle köpeğin başını okşuyor, tembelce oynattığı öteki eliyle havada şekiller çiziyordu; Nerantzula, kendi kendine konuşur gibi, ama ateşle anlatıyordu.

*

- Hayır arkadaşlar... Size kötü davranamam... Gerçek adımı, ne size, ne Tanrı'ya söylerim. O addan nefret ediyorum. Bana çok kötü, çok acı bir çocukluğu anımsatıyor. Biri kulağıma fısıldasa, onu tokatlardım. Hem o adı unuttum gibime geliyor.

"Ama çocukluğumu, size anlatıp gözlerinizde canlandırmanızı istediğim çocukluk günlerimi unutamadım. Öğrenirseniz, beni sevmekle uğradığınız acılardan ötürü belki beni bağışlarsınız. Çünkü her şey çocukluktan gelir, her şey onun üstüne kurulur: Çocukluk iyice açılmış gözlerimize yaşamın göründüğü andır. Yaşam, gözümüze korkunç bir cadaloz gibi görünürse ondan nefret ederiz ve biz de kötü biri olup çıkarız.

"Yaşam benim gözüme öyle göründü. Zengin bir Yahudi ailesinin kızı olan annem korkunç bir cadalozdu; görünüşüm tıpatıp ona benzer. Ama o kendini ne Yahudi, ne de Hıristiyan olarak hissederdi, yalnızca aşklarıyla yaşardı. Bu yüzden ailesi onu reddetmiş; onların sıradan insanlar olduğunu söylerdi.

"Hiç pişman değildi, çünkü annemin sıradan bir insan olmadığı kesin. Komşu kadınlarla çene çalarken çoğu zaman:

"- Çalışırken sıkılıp esneyeceksin, eğlenirken sıkılıp esneyeceksin, dua ederken sıkılıp esneyeceksin, sevişir-

ken sıkılıp esneyeceksin, yaşamak mı denir buna?! diye haykırırdı.

"- Adella, diye yanıtladı bir gün ev sahibimiz, annenizle babanızın sizi peydahladıkları gün öyle "esnediklerini" sanmıyorum, çünkü siz gerçekten tam bir şeytansınız!

"- Aa! Kesinlikle hayır Bay Grégoire, kesinlikle hayır! Ama o gün mutlaka şu ikisinden biri oldu: Ya o işi yaparken *aynı zamanda* gün boyu kazandıkları altınları saydılar, ya da annem bizim *pimnicerle*[6] bir haltlar karıştırdı. O yüzden ailede hep bir yabancıydım ben: Kız kardeşlerim, erkek kardeşlerim, hepsi ayakta uyur bu da onları peydahlarken annemin sinek avlamakla meşgul olduğunu kanıtlar!

"Ev sahibimiz onun "gerçekten tam bir şeytan" olduğunu söylemekte haklıydı: Annemin ne esnediği, ne de sinek avladığı vardı. Bütün kasaba onu severdi. Aralarında paylaşamazlardı, çünkü yaşamını alnının teriyle kazanırdı. Ama şen şakrak yapardı işini, sabahtan akşama şarkı söyleyerek, bununla birlikte herkesin sevdiği bu kadından ben nefret ediyordum. Gözlerimi açıp bana karşı kinle dolan yüzünü gördüğüm andan beri birbirimizin düşmanı olduk, çünkü benim dünyaya gelişim gönlünce sürtmesini engelliyordu.

"Annem bir kez bile adımı tek başına ağzına almadı, hemen bir sıfat yapıştırırdı yanına: *Başımın belası* ya da *pis musibet*.

"- Gel buraya *başımın belası*, gel de yüzünü gözünü sileyim! Defol buradan *pis musibet*, bir daha gözüm görmesin seni!

"Beni çağırsa da, kovsa da, hep ama hep, fazlasıyla döver, tokatlar, saçlarımdan çekerdi. Tüm çocukluğum boyunca vücudumdan morartılar eksik olmadı, bir yerdeki morluk geçerken öte yanım çürürdü, çekilmekten saç diplerimin sızlaması hiçbir gün geçmezdi. Tüm bunlar, odada, kapalı kapılar ardında, sessizce yapılırdı. Önceleri ara sıra

6 Mahzenden şarap çıkaran genç delikanlı.

bağıracak olurdum, sen misin bağıran! Beni yere yatırıp ağzıma bir yastık tıkardı; bağırmamın bedelini, acımasızca döverek pahalı ödetirdi bana.

"– Seni gidi kancık! diye ulurdu; yaşamımı mahvettin! Ben ana olmak için yaratılmamışım, ama sen sülük gibi yapıştın karnıma! Zevkim için babanla yatıyorum ben, senin gibi piçler dünyaya getirmek için değil.

"*Babam* mı? *Oynaşı* demek istiyordu, onun gibi son derece hoyrat, evli, üç çocuk babası biriydi. Beni dünyaya getirmek için değil zevkleri için yattıklarını itiraf etmesine gelince, bundan hiç kuşkum yoktu zaten. Yapacaklarını gözümün önünde, kulağımın dibinde yapıyorlardı öteden beri; bu yüzden onlara kızmak aklımın ucundan geçmiyordu, çünkü hiçbir şey onların bu "zevki" kadar beni eğlendirmiyor, horlanmanın acısını unutturmuyordu.

"Aslında onlarınki zevk değil, kudurmaktı.

"Dört yaşımdayken bir şey anlamıyordum, korkudan sesim soluğum kesiliyordu. Hoş sonuna kadar da hiçbir şey anlamadım ya, (birdenbire işin sonu geldiğinde daha yeni on yaşıma basmıştım); çok saftım, bu kudurmuşluğun insanca bir anlamı olabileceğinden haberim yoktu; sonraları, geceleri kopan o gürültüden, korktuğum gibi evin yatağımın üstüne çökmeyeceğini, tehlikesizce onları görüp dinleyebileceğimi öğrendim.

"Korkumu dile getirmek, ağlamak, yardım istemek katı biçimde yasaktı; beşikteyken yediğim tokatların yanı sıra ilk kez bunu hissetmiştim. Çocuklar nasıl önce *anne*, *baba* sözcüklerindeki sevecenliği kavrarlarsa, ben de tokatların ardından gelen o korkunç gözdağındaki sertliği kavramıştım*: Sus! Sus! Kes sesini, yoksa boğarım seni! Pis musibet! Başımın belası!* Üstüme eğilen yüz, kötü sözlerin çıktığı ağız annemindi. "Baba," ne hırpalamak, ne de koruyup sevmek için yatağıma yaklaşırdı. Onun için ben yoktum, meşru çocukları bile yoktu onun gözünde. Yazık ki, o da annemle aynı hamurdan yoğrulmuştu.

"Gece geç vakit gelirdi; içeri girdiğini gördüğümde yatağımda büzülüp soluğumu tutardım; iri yarı, güçlü kuvvetli, bıyıklı, esmer, çatık kaşlı bir herifti, şapkası hep bir kulağına doğru devrikti. Annem her yanı ovup temizledikten, her yanı pırıl pırıl yaptıktan sonra soğuk etleri, şarabı sofraya koyar, onu beklerdi. O gelince sevinçle hemen boynuna atılır, kanatıncaya dek ısırırdı. Adam önce bağırır sonra o da annemi ısırırdı. Birbirlerine merhaba demeleri, kucaklaşmaları böyleydi. Anımsıyorum, oradan kurtulduktan sonra, boğalarla ineklerin sevişme sırasında daha incelikli davrandıklarını gözlemlemiştim.

"Annemle babamda bu hayvanların güzelliğinden, doğallığından bir şeyler vardı ama, onlar gibi hiç utanma sıkılma bilmezlerdi.

"Sofrada tıkınırlarken içten davranırlardı, tıpkı yiyeceklerini şapur şupur çiğneyen domuzlar gibiydiler. Sonra şarap başlarına vurdukça gözleri yuvarlaklaşır, gitgide açılır ve sürüdeki kızmış erkek hayvanlar gibi nemli nemli parlardı. Onları görmek gerçekten güzeldi; yazın da, kışın da çırılçıplak soyunmayı alışkanlık edinmişlerdi; bundan çok hoşlanırdım, çünkü yontuyu andıran vücutlarının en küçük deviniminde bile bir incelik vardı.

" Tüm bunları, yalın, doğal, hoş, eğlenceli buluyordum; onların bana hiç aldırdıkları yoktu ama gözetlerken yakalanmamak için olağanüstü kurnazlıklar yapıyordum.

"Yeme içme faslı bittikten sonra yalınlıklarını yitirir gürültüye başlarlardı; iki gösterişli horoz gibi ısırmak için birbirlerinin üzerine atılır, odanın içinde birbirlerini kovalar, eşyayı alt üst eder, sandalyeleri devirirlerdi; ikisi de yarışırcasına diğeri kendini ısırmadan öbürünü ısırmaya uğraşırdı (ama ben her iki durumda da aynı zevki aldıklarını sanıyorum.) Bununla birlikte ardı ardına başarısızlığa uğrayıp, rakibi de üst üste onu ısırınca annem öfkesinden çılgına dönerdi. Bu yenilgilerden sonra ısırması daha da korkunç olurdu. Adam boğalar gibi boynunu uzatıp böğürürdü; sonra annemi yakaladığı gibi kollarına alır çepeçevre odayı dolaştırırdı.

"Çok güzel, çok çevik, çok sağlam yapılı görünürlerdi gözüme; adamın uzun gür saçları kıvır kıvır, annemin saçı başı darmadağın, ikisinin de vücutları diş izlerini belli eden morartılarla dolu olurdu; onları içtenlikle sevdiğim tek andı bu.

"Sonrasında onları sevmezdim. Lambayı söndürüp hastalar gibi inlerlerdi. Anlayamazdım, bu da beni üzerdi.

"Ama bu gece âlemlerinin sonu bende üzüntüden daha başka duygular uyandırırdı, o zaman onlardan tiksinirdim.

"Kısa bir süre için yatışırlardı, sonra annemin sesini işitirdim:

"- Ah!... Ne hayat!... Ne hayat!... Artık burama geldi... Seç dostum, ya *ondan* geçersin ya benden... Böyle sürüp gitmez bu. Aklımı kaçıracağım...

"Bu başlangıçtı. Genellikle babam uzun süre susar sonra:

" Canımı sıkma... derdi, istediğim gibi davranamam biliyorsun...

"Laf lafı açardı, bir bakardım ayağa kalkmışlar. Işığı yakarlardı. Hırçınlaşan babam giyinir, annem üstünde gömlek, ilk tokat suratına ininceye kadar sövüp sayarak onun ardında dolaşırdı. Sonra bir saat tekme yumruk birbirleriyle başa baş boğuşurlardı; çünkü annem çok cüretli bir kadındı ve işinin ağırlığı dolayısıyla kasları güçlüydü.

"Ah o gözlerin çirkinliği, o yüzlerin korkunçluğu!... Nasıl iğrençleşirlerdi o zaman!... Şafak vakti babam kapıyı çarpıp çıktığı zaman, *onların mutsuzluğuna neden olan ben*, o gün kaç yerimin çürüyeceğini merak eder, korkudan ölürdüm.

"Yaban hayvanlarının yaşamını andıran bu sahnelerle kendimi yeni bilmeye başladığım zamanlar pek sık karşılaşırdım, hatta bazen her gece; sonraları bu haftada ikiye üçe düştü, yıldan yıla da seyrekleşti, ancak kavgaların, yumrukların şiddeti de o ölçüde arttı.

Annem delicesine kıskanç bir kadındı. Rakibi onulmaz hastalıklara yakalansın diye dolunay geceleri kurba-

ğaların ağzına cıva doldurup diker, sonra onları kadının avlusuna atardı. Oynaşının karısı da pisliklerini pencerelerimize sürerek öcünü alırdı. Sabahları bu pisliğin temizlenmesine yardım etmek zorundaydım; hem tiksintiden, hem yediğim dayaktan ağlardım.

"Ara sıra iki kadın birbirlerini gözetlemeye çalışırken burun buruna gelirlerdi. O zaman bütün kasaba gülmek için başlarına toplanırdı, çünkü ikisi de diğerinin canını çok yakmadan birbirinin saçını çeker, yüzüne tükürürdü. Iş akıl almaz bir rezilliğe varırdı. Yürekliliğinden ötürü annemi sevenler, bir Yahudi'nin Rumenlerin bu son derece aşağılık huylarını nasıl benimseyebildiğini merak ederlerdi.

"Ama o benimsemişti işte, gitgide daha bayağılaştı, sonunda kafasını dine taktı ve aklı hepten bozuldu. Odamızın içi Ortodoks Kilisesi'ndeki tüm ermişlerin ikonalarıyla dolmuştu. Her yanda mumlar, kandiller yanıyordu. "Yahudi kadının" odasında papazlar boy gösterdi. Ve Yahudi kadın vaftiz edildi; acınası kadın, bu yüzden "Hıristiyan" oynaşının tutumunda bir değişiklik olacağı ümidindeydi, ama onun *papazların masallarına* aldırdığı yoktu.

"Bir değişiklik oldu gerçi, ama tam ters yönde; temiz, çalışkan bir kadın olan annem pis, savruk, tembel bir yobaz olup çıktı. Saçlarımız bitlendi. Yoksulluktan oruç tutuyorduk; kendileri değil ama cemaatleri söz konusu olduğunda oruç papazların pek hoşuna gider. Annemin oynaşı bir iki kez daha geldi annemin de "tüm evli kadınlar gibi olmaya başladığını" gördü, ondan uzaklaştı.

"Dokuz yaşındaydım. Bir zamanların güzel Adella'sı yüzüstü bırakıldığı için alıklaşmıştı; artık tek yaptığı iş sokak sokak dolaşarak erkeğinin geçişini kollamak, iç sızlatan bir halde "bir kez daha," hiç değilse, "son bir defa" gelmesi için ona yalvarmaktı; bu arada ben de paçavralar içinde, göreni tiksindiren bir halde kapı kapı dolaşıp bir lokma ekmek dileniyordum.

"Bir akşam onları bir sokak köşesinde konuşurlarken yakaladım. Annem sarhoştu:

"- Gel sevgilim... Gel... Yoksa asarım kendimi...

"Öbürü merhamete gelmiş, sevecenlikle elini okşayarak:

"- Zavallı Adella, diyordu, yüreğimi parçalıyorsun, ama gerçekten bir meyhaneci gibi içki kokuyorsun... Üstelik pislikten evine girilmiyor!

"Bu sözler sanki kamçıladı annemi. Güzel bir bileziği vardı, kalan son mücevheri, onu sattı, evi temizledi, derlenip toplandı, güzelleşti, neredeyse çekici bir kadın oldu ve "sevgilisini" eve getirmeyi başardı.

"Güzdü... Isıran bir ayaz vardı, annem ateş yakmıştı. Yatağımın içinden tek gözümü odaya dikip bir kez daha seviştiklerini görmek beni mutlu edecekti; ama tam da o akşam uzun süre dokunmayışının ardından annem yok yere beni acımasızca dövmüş, aç karnına yatmaya göndermişti. Kızarmış bir kazı nasıl mideye indirdiklerini seyrederken ağzım sulanıyor, onlardan ölesiye nefret ediyordum.

"Zavallılar... Ecelin tepelerinde beklediği nereden aklıma gelirdi!... Bana katı davranmasalar ben de ölebilirdim; açlıktan içim kazınıyor, yemek artıklarına saldırmak için uyumalarını bekliyordum; uyanık durmakla yaşamım kurtulmuştu.

"Gece yarısından az sonra beklediğim an geldi, her zaman kopardıkları gürültünün ardından; annem –öleceğini bile bile– sevişirken sinek avlamadığını son bir kez kanıtlamıştı.

Hiç görmediğim bir halde yatmışlardı, sersemlemişler, sendelemişlerdi. Babam çok derin bir uykuya dalmış gibiydi; uykuya daldıklarında önce onun horultusunu duydum, çünkü ikisi birden horluyordu. Yatağımdan süzülmek, el yordamıyla yolumu bularak gidip kazın gözüme kestirdiğim bir parçasını aşırmak istiyordum ki, annem kalktı ve ışığı yaktı. Hemen gözlerimi kapadım, ölü gibi hiç kıpırdamadım. Üzerime eğildi –leş gibi ter kokuyordu– sonra dışarı çıktığını, yürürken avluda ayağının sağa sola takıldığını işittim; avludan bir sağanak gürültüsü geliyordu.

"Dönmesi uzun sürdü. Tekrar içeri girdiği zaman elinde bir yük vardı; onu yere koydu, ışığı söndürdü, hemen yatağa girdi.

"Gözlerimi açıp getirdiği şeye baktım, ama aynı anda bir gaz kokusu başımı döndürdü. Kapkaranlık odanın ortasında bir ateş parlıyor, çıtır çıtır kıvılcımlar saçıyordu. Odun kömürünün insanı öldürebileceğini hiç bilmediğim için, herhalde üşüdüğü için ateş yaktı dedim kendi kendime, ama neden acaba sobada değil de mangalda? Başımı ağrıttı bu!

"Gecenin sessizliğinde yerimden doğrulup kulak kesildim: Babam hâlâ horluyor, annem kıpırdamıyordu; gitgide parıltısı artan mangal çok daha kötü çıtırdıyor, korkunç pis kokuyordu. Artık bir şeyler yemek değil yalnızca kusmak istiyordum.

"Yavaşça yatağımdan çıktım, giysilerimi topladım, kazın gözüme kestirdiğim parçasını almayı unutmadım; sonra kapıyı açıp sessizce odadan çıktım, *uyurken üşümesinler* diye kapıyı kapadım, çünkü ertesi sabah her zamankinden çok daha kötü bir dayak yemekten korkuyordum.

"Bir daha dayak yemedim, çünkü ertesi sabah öksüz kalmıştım; acımasız annesi aç açına yatmaya gönderdiği için ölümden kurtulmuş bir öksüzdüm artık.

"Geceyi ahırda kuru otların üstünde geçirdikten sonra, sabah yanımda diğer kiracılardan biriyle korka korka bizim odaya girdim: Annemle *Rum sevgilisi* zehirlenerek ölmüşlerdi."

*

Öyküsünün son sözcüğünü söyler söylemez Nerantzula bir sıçrayışta odanın ortasına geldi:

- İşte böyle dedi, *birbirlerini çok sevdikleri için Tanrı günahlarının çoğunu bağışlamıştır...*

Gelip boynumuza sarılarak öptü bizi:

- ... Acaba benim günahlarımın da çoğunu bağışlar mı Tanrı?

Epaminondas'ın gözleri dalgın, aklı başka yerdeydi; o da benim düşündüklerimi düşünüyordu; bunu dudaklarının ucuyla söyledi:

- Demek baban Rum'du?

Nerantzula ürperdi:

- Rum mu? Öyle bir şey söylemedim ben.

- Hayır söyledin, diye üstüne vardım ben, "annemle Rum sevgilisi ölmüşlerdi..." dedin.

- Ama bu sizi ne ilgilendirir! diye haykırdı sinir içinde.

Bu bizi çok ilgilendiriyordu oysa. Bataklıktaki bilici kadının, el falına bakarken neler söylediğini kendisi de bizim kadar iyi biliyordu: "Korkunç acılar çekeceksin, *senin yazgın babanla aynı milletten bir çocuğun yazgısına bağlı.*"

Bu çocuk Epaminondas olacaktı. Ben öyle düşünüyordum. O da öyle düşünüyordu; bana karşı neredeyse giderek sertleşen bakışlarında okuyordum bunu: Onun babasıyla aynı milletten olan benim, sen değilsin. Nerantzula'nın yazgısı benimkisine bağlı, o bana ait.

O andan itibaren arkadaşımın sevgisine güvenemeyeceğimi hissettim. Beş yıl boyunca çektiğimiz acı bizi birleştirmişti, şehvetli bir tutkuyla salt dostluğun çatıştığı bu buruk mutlulukta birlikteliğimiz sürüp gidemezdi. Epaminondas yine eskisi gibi rakibim oluyordu, tıpkı Nerantzula'ya uğursuzluk getiren hendeğin kenarında ilk tanıştığımız zamanlarda olduğu gibi. Bugün bir başka çukur –İbrail'in sokak kızlarını barındıran Çukur– üçümüzü tekrar bir araya getirmişti. Ne kadar kalacaktık bir arada? Nasıl kalacaktık? Ve bu Çukur üçümüzden hangisinin başını yiyecekti?

Üçümüz de düşünceliydik, her birimiz ortak yazgımızın derinlerine dalmıştık, *tak-tak* diye sertçe kapıya vurulunca uyandık. Nerantzula gidip açtı. İğrenç *çaça* tekrar göründü. Sözlerinin üstüne basa basa burnundan homurdandı:

- Vakit tamam baylar! Payımı unutmayın lütfen!

Acı gerçeğin böyle ilkel ve beklenmedik biçimde anımsatılması karşısında sevgilimiz taş kesildi. İlk kez

başına gelmiş gibi bir hali vardı. Çabucak ceplerimizi karıştırdık, *kodoş karı*nın payını yüzüne fırlatıp başımızdan defettik. Paraları elinde zıplatarak dışarı çıktı.

Gün sessizce kararıyordu. Sıkıntıdan patlıyorduk. Bir saat boyunca hiçbirimizin ağzından tek sözcük çıkmadı. Nerantzula yatağında, Epaminondas ile ben divanlarda sigara üstüne sigara içiyor, göz göze gelmekten kaçınıyorduk. Ortalığa öyle bir sıkıntı çökmüştü ki, ne yapacağını bilemeyen Leo esniyor, hiç durmadan yerli yersiz havlıyordu. Sonunda:

- Haydi git dolaş, dedi hanımı ona.

Köpek hemen anladı, iki ayağıyla kapının tokmağına sıçradı, kapı aralandı. Burnunu aralığa soktu ve dışarı süzüldü.

Leo daha yeni çıkmıştı ki, açık duran kapıdan koridorun tahta döşemesine vuran koltuk değneklerinin sesi geldi kulağımıza. Nerantzula gazlı avizenin büyük lambasını yaktı, sonra koşup koltuk değneğiyle geleni kollarına aldı: Gelen, karanlıktan çıkan gerçek bir hayaleti andırıyordu.

Bu aşağı yukarı bizim yaşımızda ufak tefek bir gençti; ama sıskalıktan derisi kemiğine yapışmış –güzel, hülyalı– gözleri çukurlaşmıştı, bıyığı kaşlarından kalın değildi, saydam bir burnu vardı, güzel dişlerinin üstündeki gergin dudakları iki aç sülük gibi duruyordu. Elinde şapkası gülüyordu, içten gülüşüne bir anda kanım kaynadı.

- Söyle bakalım Aurell! dedi Nerantzula onu sevgiyle koltuğa götürürken, arkadaşlarla gönlünce eğlendin mi?

Özürlü genç soluğu tıkanarak ve hüzünlü bir yerinme belirten sesle yanıtladı:

- Gönlümce mi?... İnsan benim durumumda olursa ve bir "arkadaş topluluğunda" herkes ona karşı yalnız acıma duyarsa gönlünce eğlenemez...

Bunları söylerken şaşkın gözlerle bizi süzüyordu. Bunun üzerine Nerantzula ona durumu açıklarken bizi meraka düşürdü:

- Bunlar benim arkadaşlarım, iki eski dostum; artık aklından silinmiştir, ama bu iki sakallının kafam yarılmış

hastanede yatarken perşembe ve pazar günleri beni görmeye gelen iki yiğit çocuk olduğunu, Marku ile Epaminondas olduklarını söylersem anımsayacaksın.

Bu sözler üzerine koltuk değnekli gencin ciddileşen yüzünde içten bir üzüntü belirdi.

- Ah!... dedi, anımsıyorum, sonra... Bu iki dostunu benim için terk etmiştin... Şimdi... Bırakın beni... Bu sürprizi beklemiyordum...

Onun kadar biz de beklemiyorduk!... Neyin nesiydi bu sakat genç?... Onun için bizi terk etmişmiş Nerantzula! Neden ama?

Gerçeği öğrenme isteğimizi yansıtan bakışlarımızı Nerantzula'nın duygu dolu yüzüne çevirdik. Pekâlâ der gibi hafifçe gözlerini kapadı ve açık duran kapıya yönelen Aurell'e yardım etti, ama tam o anda korkunç *çaça* kapıyı tıkadı:

- Hiç böyle olur mu yavrularım, eğlenirken kapı ardına kadar açık bırakılır mı? diye mızmızlandı.

- Ne var yine? Payını mı istiyorsun? diye sordu Epaminondas boğuk bir sesle.

- Evet yavrucuğum! Tam iki saattir sizi hiç rahatsız etmedim.

Nerantzula boğazlanan bir hayvan gibi bağırarak özürlü genci bırakıp bir komodinin çekmecesine atıldı, ne kadar mücevheri varsa avuçladığı gibi patroniçesinin yüzüne fırlattı:

- Al! Pis domuz! Al işte doy paraya! Yarın sabaha kadar da rahat bırak bizi!...

Sonra tekrar Aurell'in kolundan tutarak koruduğu çocukla birlikte gözden yitti.

*Çaça*nın benzi atmıştı, kapının pervazına yaslandı:

- Aaa! Bir bu eksikti! Şimdiye kadar kimse bana "pis domuz!" demeye cesaret edememiştir! Bu kıza ne kadar iyi davrandığımı bir bilseniz! Ben olmasam bugün bir paçavra olurdu o... Tanrım!... Payıma düşeni istemek pekâlâ benim hakkım. Bana bir yığın borcu var, öylesine savurgan... Tanrım! Tanrım! Bu ne utanmazlık!

Yere yayılmış mücevherleri topladık ve cömertlik taslayan *kodoş karı*nın eline yüz franklık bir banknot tutuşturduk:

- Haydi Madam, artık gidin ve bir daha gelmeyin! dedim ona.

- "Bir daha gelmeyin" de ne demek oluyor? diye bağırdı. En güzel kızımı yüz franga kapatacak değilsiniz herhalde! Salonda onu isteyen kellifelli üç bey var. Ondan başkasına gitmezler. Herkese pahalı içkiler ısmarlarlar, üstelik sizin gibi değildir o müşteriler...

- Ama biz müşteri değiliz madam...

- Müşteri değil misiniz?! Nesiniz peki? Ona vurgun musunuz yoksa? Bunu kabul edemem ben, böyle şeyler olmaz benim evimde! Üstelik yetmiyormuş gibi iki tane! A, yok, olmaz! Çok hoşsunuz doğrusu!... Şu benim Anikutsa'ya bir baksanıza! Önce bana dört bin frank borcunu ödesin, sonra isterse bedavaya çalışsın!

Ve kapıyı çarpıp gitti *çaça*. Epaminondas ile ben yalnız kalmıştık; hayretten ağzımız açık birbirimize baktık:

- Dört bin frank *more* Marku!
- Dört bir frank Epaminondas!
- Zavallı Anikutsa!
- Sevgili Nerantzula!
- Bu kadar büyük bir parayı asla ödeyemeyiz!
- Hiçbir zaman!
- Oysa ödemek gerek Marku!
- Elbette Epaminondas, ödemek gerek!

O devirde kesesinden iki yüz lui altını çıkarmak, her portakal satıcısının harcı değildi. İkimizin de kendimizi geçindirecek kadar malı mülkü olmasına karşın, o parayı biz de sayamazdık. O mal mülk bizi yaşatıyordu evet, ama bizi Nerantzula'mızla, salonda "kellifelli" beylerin beklediği Anikutsa'sıyla baş başa bıraksın diye bir çaçaya günde 100 frank verecek kadar para getirmiyordu.

- Ben buradan bir yere kıpırdamam diye bağırdı Epaminondas kemerinde gizli saldırmasını yoklayarak.

Çarçabuk ikimiz de taşınmazlarımızdan birini satıp Nerantzula'nın borcunu ödemeye, onu Çukur'dan kurtarmaya karar verdik, sonra...

Yine çarçabuk ikimiz de birbirimizin düşüncelerini okumaya çalıştık; Nerantzula kurtulunca onunla ne yapmayı tasarlıyorduk?

Ah deli gençlik ah! En olmayacak kararları ancak sen aldırırsın insana çarçabuk. Gerçekliğin acımasızlığı karşısında sen kapatırsın güzelce insanın gözlerini.

Çünkü Nerantzula'nın özgürlüğüne kavuştuğu gün, *iki balya saman üç eşek arasında paylaştırılmaz* diyen atasözünde olduğu gibi dürüst bir kadını da iki dürüst erkeğin paylaşamayacağı açıktı. Ama o gün daha gelmemişti ve gelmesini beklerken, sevgilimizi odasında alıkoyabildiğimiz, ona bakabildiğimiz, onu dinleyebildiğimiz için mutluyduk.

- Ah! dedi Nerantzula içeri girerken, eminin size kendisine 4000 Frank'a mal olduğumu söylemiştir! Herkese söyler bunu, herkes de borcum azalsın diye ona birkaç altın verir, ama borcum yine de azalmaz... Ben bilirim malımı.

"Aslında doğru: İyi denilebilecek tutarlarda birkaç kez borç verdi bana; o zamanlar pek saftım, insanların eli açık olduğuna inanıyordum... Ama parayı kendim için değil, tedavi ettirebileceğimi umduğum Aurell için istemiştim. Ah!... Tüm bunlar nasıl üzüyor beni!

"Az önce gördüğünüz zavallı Aurell benimkine benzer bir kazanın kurbanı: Benden yaklaşık bir yıl önce kanalizasyon için açılan çukura düşmüş; düşmenin neden olduğu omurilik sıkışması bacaklarda felce yol açmış. Üstelik kalıtımsal bir veremi var.

"Ama eşsiz yaratılışta bir insan!... Hiçbir zaman bağırmaz, hiçbir zaman yakınmaz, hiçbir zaman tatsızlık çı-

karmaz. Yattığımız hariciye koğuşunda en ağır hasta oydu; bununla birlikte bütün hastaneyi güldürür, kötürümlüğüne bakmadan her isteyenin yardımına koşardı!... Kolu sargıda olan filancanın sigaralarını sektirmeden sarar, yerinden kımıldayamayan falancanın yemeğini yedirir, burnunu siler, kaşınan yerlerini kaşırdı; okuma yazma bilmeyenlerin mektuplarını yazar, aileden birinden "para koparmak" söz konusu olduğunda yazdıkları insanın gözünden yaş getirir, "evdeki hastalık hastalarını" teselli etmek gerektiğinde ortalığı kahkahaya boğardı. Ayrıca her hastanın kantinden alacağı bir şeyler olurdu; o zaman Aurell, bacakları tutmayan bu adam, boynuna torbayı geçirir, koltuk değneklerini alır, alışverişe giderdi. Bu yasaktı, ama sevgili Aurell'e kim sert davranabilirdi? Başhekimden hademelere kadar onu herkes severdi.

"- Au-ree-eell! diye seslenirdi hastabakıcı kadınlardan biri, 7 numaradaki hasta çiş yapmak istemiyor, gidip yaptırıver haydi!

"Aurell dik başlılık eden hastanın sidiktorbasına sonda takacak değildi elbette, ama bunun için *işletme müdürünün öfkeli halini* taklit etmesi yeterliydi. Hastanenin işletme müdürü yeryüzünün en asık suratlı ve tiki en çok olan adamıydı. Oynamadık yeri yoktu: Burnu, gözleri, kulakları, çenesi, dudakları, omuzları, hatta saçları bile kıpır kıpırdı. Bunlar, keyfinin kaçmasına koşut olarak oynamaya başlardı, gerçi o doğuştan keyfi kaçık bir insandı, ama keyifsizliği öfkeye dönüştüğünde bunların tümünü birden korkunç hızlı bir titreme alırdı. Çoğu zaman dili de "kapısının önünde görünürdü" Aurell'in dediği gibi; "hastaların babası," "servisten her zaman hoşnutsuz" ama aslında yürekli bir adam olan bu eğlenceli işletme müdürünü kimse Aurell gibi taklit edemezdi. Aurell (çok seyrek de olsa) büyük şefimizi taklit ettiği zaman tüm hastalar ve hastabakıcılar çevresine toplanır, gülmekten katılırlar, sonunda:

"- Gülmekten altıma kaçırdım vallahi! derlerdi.

"Aurell bize kimsenin yapamayacağı hizmetlerde bulunurdu. Hastanelerde yeterli yemek verilmediğini bilirsi-

niz, özellikle yalnızca kırık yüzünden yatanlara çıkan yemek hiç yetmez. O yüzden bir yandan aşçıları eğlendirip bir yandan hastaneye alınan sebzelerin yarısını tek başına ayıklayan Aurell, açlığımızı bastırmak için istediğimiz şeyleri bir çırpıda getirirdi; çünkü mutfakta evindeymiş gibi rahat davranır, çalışanların yönetimin gözü önünde çalarak hastaları yoksun bıraktığı tüm o güzel yemekleri hiç çekinmeden bir kenara ayırırdı. Bunları kimseyi kayırmadan, kıskançlık yaratmamaya özen göstererek dağıtırdı. Hak bilirdi, acınası hastaların hepsini düşünürdü; işte bunu kanıtlayan bir olay: Bir akşam ölüyor sandıkları acınası bir köylüyü yatağıyla birlikte ölmesi beklenen hastaların kaldığı odaya taşıdılar. Adam kendinde değildi. Can çekişmesinden ürkebilecek hastaların uzağında, başucuna bir kandil, göğsünün üstüne bir haç koyup gerisini Tanrı'ya bıraktılar:

"- Bu gece ölür, dedi bizim hastabakıcı.

"Aurell'in pek aklı yatmamıştı buna, gece yarısına doğru hastaya bakmaya gitti. Hayret: Ölü dirilmiş, ilk sözü "biraz lahana turşusu" istemek olmuştu.

"- Ölesiye canım çekti! diye haykırmıştı dostumuzun yüzüne, o da gitmiş, bir kâse dolusu lahana turşusu getirip ona yedirmiş, sonra yatmıştı; olup bitenlerden kimsenin haberi olmamıştı.

"Yazık ki bu öykünün arkası hem üzdü, hem güldürdü bizi; çünkü sabah erkenden bizim hastabakıcı morga götürmek için ölüyü almaya gittiğinde kapıyı açınca onunla burun buruna gelmiş:

"- Ne olur biraz daha lahana turşusu verin bayım! diye bağırmış ölü.

"Hastabakıcı hemen kaçmış oradan, dehşet içinde uluyarak hastaneyi, avluyu boydan boya geçip soluğu odasında almış ve oradan çıkıp bir daha işbaşı yapmak istememiş. O günden beri bu adam içine kapanık bir hastalık hastası oldu çıktı, ailesine yük olmaktan öte bir yararı yok, oysa otopsiye yollamak istediği köylü daha dipdiri ve canı çektikçe lahana turşusu yiyor.

"Çok geçmeden bu olayı izleyen olağanüstü bir serüven Aurell'e ün kazandırdı. Hastanede bir deliler koğuşu vardı; bir gün aralarından birinin azgınlığı tuttu. Onu tımarhaneye göndermeye karar verdiler, ama bakıcıların ikisi de zavallıyı bağlamak için bir türlü yanına yaklaşamıyordu, çünkü elinde pencereden söktüğü demir çubuk, "bütün ejderhaları öldüreceğini" söylüyordu. Ansızın kapıda Aurell belirdi, deliye her zaman cebinde taşıdığı uzun altın kaytanı gösterdi. Koltuk değneklerinin üstünde büzülerek duran bu acınası özürlü karşısında deli afallayıp elindeki çubuğu yere attı.

"- Bu bileziği sana takmamı istemez misin dostum? dedi Aurell parlayan şeridi havada şöyle bir çevirerek.

"- Bilezik mi?... diye uludu deli, elbette bir bileziğim olsun isterim, ama şu ejderhalar beni yemek istiyor!

"- Altın bileziği taktıktan sonra artık yiyemezler! Uzat bileklerini bana!

"Deli iki kolunu uzatarak uysal uysal geldi. Aurell kelepçe takar gibi usulca delinin bileklerini kaytanıyla sapasağlam bağladı, sonra ona:

"- Şimdi ejderhalardan kaçacağız, dedi. Benimle gel. Arabam aşağıda bizi bekliyor... Çabuk olalım!

"Bir çırpıda oldu tüm bunlar.

"İnsanı hayrete düşüren bu cesaret karşısında Aurell'e sordum:

"- Ya deli elindeki demir çubuğu kafana indirip seni öldürseydi?

"- Belki bana iyilik etmiş olurdu, diye yanıtladı acınası çocuk.

"Bu yanıt beni çok üzmüştü. Aurell'in gerçekte göründüğü kadar neşeli olmadığını anladım. O zamandan beri bir kardeş gibi sevdim onu ve ona bağlandım. Birbirimize içimizi döktük, çocukluğumuzu anlattık. Onun çocukluğu da benim çocukluğum kadar tatsız, üzüntülü geçmişti. Benim gibi onun da ne annesi babası, ne de candan bir seveni vardı dünyada.

"- Artık ömrüm bu hastanede ya da başkalarında geçip gidecek! diye yakındı bir gün.

"Ah! bütün gözlerden uzak az mı gözyaşı döktük birlikte! Yakında ayrılacağımızı düşünmek bizi çok üzüyordu.

"Sonunda, bir gece hastaneden kaçmayı ve "yaşama atılmayı" kararlaştırdık.

"- Ben dilenirim... Açlıktan ölmeyiz, diyordu o.

"- Benim de kenarda üç beş kuruşum, her işin üstesinden gelecek kollarım var, diye ekliyordum ben de.

"- İki kardeş gibi yaşar gideriz değil mi, *kardeşciğim?*

"- Evet Aurell!

"Bana "kardeşciğim" derdi, bugün hâlâ öyle der; çünkü kimlik belgem olmadığı için, tıpkı İbrail'deki gibi hastanede de kimse benim kim olduğumu hiçbir zaman öğrenemedi.

"Ve bir akşam bütün ışıklar söndükten sonra iki gölge gibi duvar diplerinden süzülerek hastanenin arkasını çeviren eski tahta parmaklıktaki bir aralıktan geçip kimse farkına varmadan dışarı çıktık.

"Aurell'in sevgisinin sizin aşkınızdan güzel olduğuna inansam da, sizden üzülerek kaçıyordum yine de; onunkisi kardeşçe bir sevgiydi, kadınlığımla ilgisi yoktu, saftı, bugüne değin öyle kaldı. İkinizin de yamanlığını, benim için birbirinizi öldürmeye hazır olduğunuzu biliyordum. İkinizden birini seçmem çok güçtü. Sakat, kimsesiz, ömür boyu hastanede yaşamaya mahkûm tatlı bir çocuğu, Aurell'i seçtim. Olanaksız bir şeye son vermekle size yararım dokunacağını sanarak Aurell'le birlikte "yaşamın" içinde kayboldum.

"Yaşam... Yaşam iyi davrandı bana ne yalan söylemeli? Ya da isterseniz, her şey yaşamdan beklediğimize bağlı olunca nasıl olması mümkünse öyle oldu diyelim. Tanrı bilir ya, bir an önce her şeyi yaşamak isteği içimi kemiriyordu o sıralar! Fırsatın ayağıma geldiğini, bu fırsatın isteklerimin gerçekleşmesinde bir payı olduğunu söylemem gerekiyor.

"Galatz'da oldu bu, doğduğum yerde; hastaneden kaçtıktan sonra oraya sığınmıştık. Annemin tanıdıklarından bir kadın bizi yanına almıştı; kendisi iyi bir terziydi, dikişlerine yardım ederek ekmeğimi kazanmamı önerdi. Yalnız yaşıyordu, eli biraz sıkıydı, sık sık hüzünlenirdi, ama gerçekte iyi bir insandı. Aurell dominoda neşeli bir oyun arkadaşı oldu ona. Beraberimde getirdiğim Leo onu çok eğlendiriyordu. Bir süre üçümüz de bu kız kurusunun yuvasını biraz daha şenlendirmeye gayret ettik.

"Ama yerli yersiz hüzünlenen bir dostu sürekli neşelendirmeye çalışmak pek güçmüş! Yoksulluk çekerken de, varlık içindeyken de, hiçbir şey sizi alnınızın terini silmek için bir an bıraktığınızda yığılıp kalan bir arkadaş kadar yaşamaktan bıktıramaz.

"Herkesi eğlendirmekten bir türlü usanmayan iyi yürekli Aurell, Matmazel Catherine'in yanında bir yılı tamamladığımızda bana:

"- Hastanede hastalar hiç değilse yataklarında kalıyor, diyordu. Hastane dışında onları hep kucağına alacaksın. Bu da vakit geçirmek için pek eğlenceli bir iş değil!

"İki yıllık terziliğin sonunda Matmazel Catherine'in küçük işliğini yönetmeyi öğrenmiştim; o şimdi evin her köşesinde, bütün tonlarda *ah*, *of* diye inlemekten başka iş yapmıyordu. Buna katlanmamız gitgide güçleşiyordu; Aurell'in neşesi kaçmıştı. İkimiz de on yedi yaşımızı doldurmuştuk; yılmayan dostum yaşamını kazanmak için kendisine para getirecek bir uğraş yaratmaya çabalıyordu. Bunu resimle başardı; resim onun hiç kopamadığı tutkusuydu. Portreleri, suluboyaları alıcı buluyordu:

- Özürlü birine acıdıkları için! diye dalga geçerdi. Pekâlâ başka bir şey de "sokuşturabilirdim" onlara: Kundura boyası, ayakkabı bağı, oyuncak kuklalar...

"Galatz'ı hiç bilmiyordum, annemle birlikte oradan ayrıldığımızda altı yaşında var yoktum; ama Aurell zeki, cana yakın ve yetenekli olduğu için çabucak kendini sevdirmeyi ve bazı yerel ileri gelenlerin desteğini almayı ba-

şarmıştı. Artık bizim dert küpünü bir yana bırakıp başka yerde kendimize "tek başımıza" bir yol aramayı düşünüyorduk; ansızın Matmazel Catherine'in evinde bir sevinç fırtınası esti ve bizi sürükleyip götürdü, hepimizi, yaka paça.

Bu fırtına *yaşamdı!* Güzel ve çirkin yanlarıyla yaşam, iyilik ve kötülükleriyle yaşam, tüm gerçekliğiyle yaşam.

"Yaşam bir gün zengin ve "tavsiyeyle gelen" bir müşteri kılığında karşımıza çıktı; zarif, yaşını başını almış, takmış takıştırmış bir kadındı, cömertliği göz yaşartıyordu. Şerbetini içip bitirinceye kadar dört giysi ısmarladı, hiç pazarlık etmedi, adet olduğu üzere kaparosunu istemeye kalmadan hepsinin parasını peşin ödedi, ama...

"Beni göstererek Matmazele sordu:

"- Bu güzel kız da kim?

"- Ah! Hanımefendiciğim! Acınası bir öksüzdür o, kuzenim olur...

"- Adı ne?

"- Anikutsa.

"Beni kuzeni diye tanıtırken Matmazel Catherine bile bile yalan söylüyordu, ama Anikutsa adı, iyi niyetli Matmazel Catherine'nin uğradığı hoş bir şaşkınlığın ürünüydü, çünkü on yıl sonra beni gördüğünde yalnızca annemin adını anımsayıp elini alnına vurarak bağırmıştı:

"- Tanrım! Sen ha! *Anikutsa!*

"Gülmemek için kendimi tutmuştum; yeni takma adım hoşuma gitmişti; artık bana Anikutsa demelerini istedim.

"- Peki Matmazel Anikutsa, diye sözünü sürdürdü eli açık müşterimiz, giysilerimi iyi dikerseniz sizi gereğince hoşnut ederim.

"Sonra Aurell'e ve resimlerine dönerek:

"- Bu delikanlı ne kadar yetenekli! diye haykırdı. O da mı akrabalarınızdan biri Matmazel Katti?

"- E-evet Madam, zavallıcık, o da yeğenim olur, o da öksüzdür, üstelik sakat!

"- Tedavisi olanaksız mı?

"- Ne yazık ki!

"- Hiç belli olmaz bu... Büyük doktorlara göstermeli, Bükreş'te.

"İyi yürekli kadın rasgele birkaç suluboya ve yağlıboya resim seçip Aurell'e yüklüce bir para verdi; öyle ki bir süre makinede ne diktiğimi bilemedim.

"O tuhaf kadın gittikten sonra Matmazel Catherine sürekli:

"- Ne altın yürekli!... Ne altın yürekli!... deyip duruyordu. Bakın çocuklar, bu sizin şansınız! Bu mucizeyi size borçluyum ben, çünkü kör talih bana hiç yar olmadı!... Bu Madam Pavlik yaşamımızı değiştirecek, içime öyle doğuyor!

"- Yeter ki hakkımızda hayırlı olsun *teyze!* diye haykırdı Aurell ona kollarını açarak. Belki üçümüz de güzel bir evlilik yaparız, *Kindia* dansı ederiz!

"- Vallahi hiç fena olmazdı: Hâlâ bir erkeği mutlu edebilirim sanıyorum; bunun için eski kendini beğenmişliğimden seve seve vazgeçerim!

...

Zavallı Matmazel Catherine! Sonradan, bir oldubittiye gelip tepetaklak yuvarlanınca onun sözlerini düşündüm... Yaşamda kendini beğenmişlik cezasız kalmıyor; *verecek* her şeyi tükendiği zaman insan artık kimseyi mutlu edemiyor: Olgunlaştığı zaman ağacın tepesinde hiçbir elin erişemeyeceği, hiçbir ağzın tadamayacağı yerde duran incir, kurur, taşlaşır ve gökyüzünü seyrederek ölür gider.

"*Vermek, vermek*, yaşamdaki en büyük mutluluktur! Özellikle zamanında vermek, her şeyi zamanında. Kahkaha vermek, gözyaşı vermek... Coşkuları yaşamak, acıları yaşamak... Kaçıp giden sevinç ışığını geçerken yakalamak, gülmeniz için yalvaran nemli gözlere candan gülümsemek ve sonra, ve sonra sevince doymuş yüreğinizle çılgınca ağlamak! Bir süre ağlamak... Sonra gülmek.

...

Nerantzula birdenbire durdu, gözlerini Epaminondas'a dikmişti. Bakışındaki çılgınlığı o zaman ayrımsadım; çenelerini sıkıyordu, çatlatacak kadar.

Vakit geçti... Bütün ev uykudaydı, sessizlikten kemiklerime kadar buz kesildim.

- Devam et arkadaş! dedim.

- Hayır! diye yanıtladı tatlılıkla, Epaminondas korkutuyor beni!

Berikinin yüzünde beliren gülümseme benim de içime bir korku saldı.

- Bir şey yok... *more* Nerantzaki... Haydi sonuna kadar anlat şimdi!

- Artık "sonu" kalmadı! diye mırıldandı Nerantzula.

"Bundan sonrası bütün sokak kızlarının anlattığı gibi kısa ve aptalca bir öykü.

"Madam Pavlik hem genç, hem yaşlı kızların başını döndürmesini iyi bilen iki adamla birlikte geldi. Belki tam anlamıyla bir dalavere yoktu işin içinde; çünkü görüyorduk, bu yakışıklı çapkınlar acı çekiyor, parayı savuruyorlardı, oysa insan ancak tümüyle içtenlikten uzak davrandığında böyle yapabilirdi.

"Neler döndüğünü hiç anlamamıştım. Onların hiçbirini sevmiyordum, Matmazel Catherine ikisini de seviyordu, Madam Pavlik'in sevmediği kimse yoktu! Aurell'e gelince, çizdiği desenleri, yaptığı suluboyaları almaya hemen hazırdılar. Ve işte böyle Leo dahil tam takım Bükreş'e doğru yola çıktık; adamlar orada Aurell'in iyileşeceğini iddia ediyorlardı. Büyük bir hastaneye yattı gerçekten. Tam üç ay evire çevire muayene ettiler, ama sonunda eskisinin yerine yeni bir çift koltuk değneği vermenin dışında hiçbir düzelme sağlayamadan taburcu ettiler.

Bu süre içinde dışarda bize bol keseden sözler veriyorlardı; her şeyi gösterdiler, her yeri gezdirdiler, her şeyi tattırdılar. Giderek kendini belli eden aldatmacayı görmezlikten geldim; önüme çıkan kadehi yakalayıp son damlasına kadar içtim; kendi kendime: Hiç değilse diyordum,

böylece her şeyi tanımış olacağım, imreneceğim hiçbir şey kalmayacak, hiçbir zaman Matmazel Catherine gibi çirkin ve hüzünlü biri olmayacağım.

"Ama o, Matmazel Catherine, hiç gözlerini yummadı, iki sefa pezevenginden birine varmak için boş yere gözünü dört açtı; hesap etti kitap etti, gülücükler dağıttı, ümit etti bekledi, sonunda tek başına bir otel odasında yapayalnız buldu kendini.

"Bana gelince, yine de devam ettim, çünkü terzilikle girdiğim yol arasında bocalarken dürüstçe çalışmaya beni yüreklendirecek, iğneyi tekrar elime almaya itecek kimse çıkmadı.

"Şimdi hâlâ canımın istediğini yapıyor, tiksindiğim hiçbir şeye yanaşmıyorum. Hâlâ bana vermeyi sürdürüyorlar, ben de ilk coşkularımı yaşarmış gibi veriyorum.

"Canımla birlikte her şeyi verip bitireceğim güne değin bu hep böyle sürüp gidecek!"

...

Yaz şafağının ortalığı saran ışıltısıyla pencereler ağarmaya başlarken Epaminondas'ın yüzü bir hayaleti andırıyordu. Ağzı kurumuş, yarı açılmıştı. Gövdesi gibi hareketsiz duran gözleri sanki ölüydü. Burun delikleri birbirine yapışmıştı. Her zaman pırıl pırıl olan sakalında, saçlarında bile bir matlık vardı.

Nerantzula boynuna atılıp öptü onu:

- Haydi... dostum... unutalım tüm bunları!... İşte gün doğdu. Biraz uyuruz; siz divanlara yatarsınız, ben Leo'yla birlikte yatağıma uzanırım; çocukluk arkadaşımı kıskanmazsınız herhalde! Sonra, haklı olarak sizi dinleme sırası bana gelir, nelere gülüp nelere ağladığınızı siz anlatırsınız bana! Haydi!

Kaskatı kesilmiş Epaminondas, Nerantzula dürtükleyince kaidesinde duran bir manken gibi sallandı. Nerantzula hiç aldırmadı, geldi beni de aynı biçimde sevip okşadı, sonra, neşeyle eteğini dizlerine kadar yukarı çekerek

bir divandan ötekine sıçramaya koyuldu, bir onu bir beni öpüyordu:

Nerantzula fundoti!
Nerantzula fundoti!

Ama dördüncü sıçrayışında Epaminondas'a sırtını dönüp benden yana ileri atıldığı zaman, bütün ev korkunç bir çığlıkla inledi; güzel Nerantzula'mızı kollarımı uzatıp düşmeden yakalayabildim, yazgısındaki adam, acınası Epaminondas, onu hançerlemişti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sekiz yıl geçti!... Duygu zenginliği bakımından benim için ağır çeken sekiz yıl...

Şimdi biraz da benim yakınmaya hakkım olsun isterdim!... Evet, yakınmaya. Sızlanmaya. Kim olduğumu, *kimsenin umursamadığı o ezici zenginliğin altında sıkışmış kalmış acınası bir adam!* olduğumu söylemeye...

Tükenmeyen ve insanı canından bezdiren hazine... Bağrını deşecek, güneşte serpilip boy atmasını, ışığa boğulmuş bir yaşam sürmesini sağlayacak gerçek madencinin inmekte geciken baltasından sonra canlılığını yitiren aşk madeni.

Ey acınası koca herifler! Kokuşmuşluk içinde keyif çatmaktan başka şey düşünmeyen, Okyanus'un sonsuzluğundan, yaşamın büyüklüğünden habersiz, güneşten zarar görmeyen, fırtınadan heyecana kapılmayan sümsükler... Tanrı size bir yürekle beyin verdiyse bunu sırf sonsuz bağışlayıcılığının yanı sıra olağanüstü ironisindeki yakıcılığı hissetmeniz için vermiştir.

Sümsükler! Acınacak haldeki koca herifler! En ufak bir terslik, kendi hiçliğinizi açığa vurmanıza yeter... Siz her şeyden korkarsınız, sevinçten de, acıdan da... Ne gökleri tutan bir sevinç çığlığı atarsınız... Ne de uçurumlarda yankılanan bir nara... Anlamlı bir yüzden yoksun ve kendini tanıyamayacak kadar kör olan sümsükler, mutlu olun, ama sakınganlığınız bir beyin bozukluğundan mı, yoksa daha çok yürekteki bir sakatlıktan mı kaynaklanıyor merak ediyorum. Acınacak haldesiniz koca herifler!

*

Çukur'da yaşanan dramdan iki yıl sonra burada, Mısır'ın İskenderiye'sinde, büyük bir dost ve meçhul bir sanatçı olan topal Aurell'in koca yüreğinin çarptığı çökmüş bedeni toprağa verdim.

Çünkü Nerantzula'ya saplanan hançer Aurell'in yüreğine gelmişti. Asıl yıkıma uğrayan o oldu, bir daha toparlanamadı. Nerantzula, bir süre ölümle yaşam arasında bocaladıktan sonra ölümü yendi, olanları olmamış saydı ve hasta yatağında kendisini sorgulamaya gelen yargıçlara sorumluluğun tümüyle kendisinde olduğunu söyledi:

- Onu ben çileden çıkardım; sorun Marku'ya! İnsan kendisini deli gibi sevenlere gönül serüvenlerini anlatır mı? Tutar iki aşığını birden öper mi? Hiç olur mu? O kadar aklı başında olsaydım, ben *ben* olmazdım zaten! Halimden hoşnudum... Ne yapalım, olan oldu bir kere!

Zincire vurulmuş Epaminondas'ı hastaneye getirip yüzleştirdiklerinde Nerantzula daha ileri gitti, celladının kelepçeli ellerini öptü, yargıçların önünde ona:

- Bağışla beni... dedi. Bu kadar çok sevdiğini tahmin etmiyordum.

Ama artık acınası Epaminondas için, kurbanının suçu hafifletmesine neredeyse gerek kalmamıştı: Adli tıp onun sorumlu olmadığını açıklamıştı. Ve herkes de gördü bunu... Nerantzula ile yüzleştirildiği ana değin hiç konuşmayan, her şeye duyarsız kalan Epaminondas, tutkuyla sevdiği kızın akıllara durgunluk veren biçimde kendisini bağışladığını işitir işitmez hıçkırarak yatağın ayakucunda diz çöktü ve son günlerine değin sürdüreceği o kısa yakınma dudaklarından döküldü:

"*Aman bre! Aman bre! Aman bre!* "

Epaminondas hâlâ ağlayabiliyordu.

Aurell'e gelince, o ağlayamıyordu. O gözyaşlarını içine akıtan insanlardandı, üstüne dökülen gözyaşlarının yüreğini kemirdiği, yüreğini durdurduğu insanlardan.

Hemen farkına varmıştım bunun. Nerantzula'nın bir dileğini yerine getirdim, bu benim gönlümün de dileğiydi aynı zamanda.

Hastanede kendisini ziyaret etmeme izin verdikleri gün ilk düşündüğü o sakat çocuk oldu:

- Aurell'i sev Marku... Kardeşlik et ona, dostluk et... Kimsesi yok dünyada. *Mama* Iléana için yaptıklarından daha fazlasını onun için yapmanı istiyorum senden...

Bu beş yıl öncesindeki benzer bir ricanın dokunaklı biçimde yinelenmesiydi!

Hendeğe düşüp başının yarıldığı günlerde konuşmaya başlar başlamaz Nerantzula beni çağırtmış, ölgün bir sesle:

- Marku... demişti, Yahudiler Sokağı 3 numarada avlunun ta dibinde kimsesiz yoksul bir kadın oturuyor: *Mama* Iléana. Bir ayağı çukurda, konu komşu onun için ellerinden geleni yapar, bazen yemek verirler ama, *mama* Iléana'nın tuhaf bir hastalığı vardır, sürekli yemek yiyip su içer... Günde iki kova su içiyor... Haydi Marku, ona yiyecek bir şeyler götür, özellikle de suyunu taşı... Benim halim ne olacak bilmiyorum, ama sen, beni seviyorsan, *mama* Iléana'yı hiçbir zaman unutma!

Dediklerini titizlikle yerine getirdim; ama şeker hastası kadın yazık ki özverili dostu daha hastanedeyken öldü.

Şimdi ateşten yanan aynı dudaklarla Aurell için yardım istiyordu.

Aurell'e yardım elini uzatmıştım ben zaten ve bu kardeşçe bir yardımın ötesindeydi: Aurell ile ben artık yaşam boyu yollarımızın birleştiğini hissediyorduk; bizim yaşamımız hiçbir zaman Nerantzula'nın ya da, Epaminondas'ın yaşamı olamazdı; çünkü bundan böyle onlar, saldırmanın kanlı ucunun çizdiği yolu izlemek zorundaydılar. Epaminondas aklını yitirerek oyunu kazanıyor, bir kadın olan Nerantzula daha güçlünün koluna giriyordu. Kendisine vuran eli öpmekle bunu yapmıştı Nerantzula.

Durumu anladık ve uzaklaştık... Sağlığını, sağlığımızı düşünerek Aurell'i Mısır'a götürdüm; hem böylece birçok canı kurtarabileceğimi sanıyordum.

Hiç yararı olmadı.

*

Epey dolaştım dünyayı, üstün nitelikli erkeğe kadının tiksinti verdiğini, gerçek mutluluğu yalnızca birbirine âşık iki erkeğin kendi aralarında içtenlikle paylaşabileceğini, yalnızca onların hayran olunacak bir insanlık düzeyine ulaşabileceğini ileri sürenleri pek sık işittim. Buna göre insanlığın geleceğinde yaşamın pislikler içinde filizleneceği doğruysa, yaşamı yaratan ahmağın teki, tepeden tırnağa tüm duygularımızı coşturan kadının şehveti de bir yanılgı demektir.

Ama belki, erkekler arasındaki sevginin gelip dayandığı bu aykırı noktada, ortak isteğimiz olan, tensel tutkunun yıkıcılığıyla dostluğun yüceliğini bağdaştıracak bir şeyler vardır. Dostluk zamanla, sabırla büyür, dostlukta bağlılıktan söz etmek saçmalıktır; dostlar sayıca ne kadar artarsa o kadar iyidir. Oysa tenin sevgisi bencildir, üçüncüyü kabul etmez, aynı gıda fazlasıyla verildiğinde ten sıkılmaya, bunalmaya başlar.

Kadınla erkek arasında barışı nasıl sağlamalı? Kadınla gerçek mutluluğu paylaşmaya hangi yoldan varmalı? Şurası kesin: İleri bir dostluk açısından bakınca ideali, ancak hem sevgili hem dost olabilenler, aynı zamanda hem dost, hem sevgili kalabilen kadınla erkek gerçekleştirebilir. Ben burada duygularda aşırılığa sürükleyen bir *olağanüstülüğün* sarstığı kişilerden söz ediyorum.

Epey görmüş geçirmiş olmama karşın dostluk denilen güç işi ancak birkaç kez başardım; başardığım anlar coşkulu güzel düşler gibi hep çok kısa sürdü.

Burada suç şu "olağanüstülüğün" taşıdığı, kendine bile zararı dokunan *kusurdadır*; bu olağanüstülük taşkınlığı, sürekliliği içeren eşsiz bir hissetme, sevme yeteneğidir, ama bu yüzden baskıya gelmeyen bir gereksinim, bilinmeyene her zaman duyulan ölçüsüz bir arzu onu yanılgıya iter.

Kısacası, dostlukla tenselliğimizin kaynaştığını görmek, dostluk içinde mükemmel bir çift oluşturmak ideali, ateşli tutkularından arınmadıkça kimsenin kesinlikle erişemeyeceği pek safça bir amaçtır.

Ben bunu çok sonra anladım.

Aurell de benim gibi ve çocukluğunda orası burası yoklanmamış, lağım içinde dünyaya gelmemiş her erkek gibi kadınları severdi, ama her şeyden önce yaman bir dosttu o: Olanaksızlığını bildiği için çok sevdiği Nerantzula'nın âşığı olmaktan çabucak vazgeçmişti. Epaminondas'ın kanlı bir biçimde işe karışmasından sonra –biz ortaya çıkıncaya değin seve seve katlandığı bu özveri– onu yere yıktı:

- Yaşamına istediği gibi biçim vermek Anikutsa'nın hakkıydı; bu bana hiçbir zaman acı vermedi... diyordu bana. Ama bir adamın tutup onu *yalnızca kendi için* zorla istediğini, onu *tümüyle* bizden kopardığını ve onun *tümüyle* kendini koyuverdiğini düşünmek beni öldürecek! Kadınların en iyisinin bile sevgiyle değil kaba güçle elde edildiğini öğretti bu bana.

Acınası Aurell biraz saçmalıyordu elbette, çünkü Epaminondas gerçekte Nerantzula'yı bizden "tümüyle ve yalnız kendi için" koparmayı başarsa da, yengisinin altında ezildiği, Nerantzula'yı elinden tümüyle kaçırdığı da pek yalan değildi.

Mısır, İskenderiye, çocukluğumuzun peri masalı düşleri, eşsiz engin görünümleriyle ansızın solgun gözlerimizin önünde beliriverdi; Aurell'in sönen yaşama gücünü kamçıladı; onu mezara sürükleyecek en son yalımları tutuşturdu. Hiç değilse gerçek bir serap yaşamanın, uzun uzadıya can çekişmemenin mutluluğuna erişti Aurell. Daha güzeli, yalnızca kadının cömertçe dağıttığı o eşsiz zevki ikimizin de ilk kez Mısır topraklarında tatması oldu.

Bir hiç karşılığında, hoşuna giden içten bir gülüş, yüreğini eriten hoş bir söz, gözlerini yakan ateşli bir bakış karşılığında, kendini vermesini bilen kadın: Tanrı senden razı olsun!... Tanrı sizlerden razı olsun İskenderiye'nin, Kahire'nin sürtükleri, numara yapmayan aşk kadınları; sizlerden biri yüzünden yüreği incinmiş genci sakatlığına bakmadan, hiç tadamayacağını sandığı o aydınlık zevke doyurduğunuz için!... Durmadan veren, karşılığında hiç-

bir şey istemeyen kadınlar, mutlu olun! Tanrı öbür dünyada cennetinin kapısını açsın sizlere ve sizi sağ yanına oturtsun tatlılıkla, çünkü cömertlikte sizi geçen hiçbir şey bilmiyorum!

Aurell'e, tüm gücünü harcayarak koltuk değneklerinin acınası hızıyla, sonsuz ufka, palmiyelere, çöl kumullarına, minare siluetlerine, cana yakın tuhaf insanlara ve hayvanlara doğru atılan benim coşkun Aurell'ime, bir araba tutacak param yoktu; ama güçlü iki bacağım, sağlam bir vücudum, dost bir yüreğim vardı; bir çocuk gibi Aurell'i kaldırıp omuzlarıma oturtmama yetiyordu; o da bu dost omuzların üstünde ikimizi de ezip bitiren acıların ağırlığını bana duyurmama mucizesini gösteriyordu.

Böylece gözümüz açık, boynumuz gergin, hıçkırıkları susturan kahkahalar atarak İbrail'i unutup Mısır'ı yaşadık.

Göz kamaştıran bir doğanın güzelliklerini, serseri bir yaşamın çekiciliğini sağlıklı insan belki hiçbir zaman kötürüm ve veremli Aurell kadar iyi tadamamış, hissedememiştir. Ondan başka kimsenin yüreği yenilmiş, konuksever bir halkın cömertliğini takdir etmeyi, zorbalığa karşı daha açık, daha içten başkaldırmayı, öfkesini haykırmayı bilememiştir. Kendinden daha yoksul bulduğu insanlara hiç kimse ondan daha çok –elindeki bir lokma ekmeği paylaşmaya varıncaya değin– acıma göstermemiştir.

- Ah! Uygarlık!... diye bağırırdı sık sık, şimdi anlıyorum: Uygarlık güzel şey! Ama keşke insanlar yabanıl kalsalardı!

O "yabanıl insan," o fellah, yürek parçalayacak yoksulluğuna karşın öteden beri süregelen uygarlığın tek güvencesini: *İyiliği* taşıyordu bağrında. Bizi balçıktan yapılmış kulübesinde ağırlayarak, elindekini, Arapların *ful* dediği bakla ezmesini bize ikram ederek tanıtladı bunu. Oysa biz onu ezen uygarlığın, halkı yoksulluğa düşürüp sonra kapısına koca harflerle *burada dilencilik ve seyyar satıcılık yapmak yasaktır* yazısını asan uygarlığın iki insanıydık.

Serserice yaşadığımız iki yıl içinde omuzlarımda Aurell'le birlikte İskenderiye'den Kahire'ye, Minya'dan Yukarı Mısır'a giden yolu kat ettik; oradan bir *dahabiye*ye binip nehir yoluyla İskenderiye'ye geri döndük.

Bir veremli için katlanılması olanaksız bu yolculuk Aurell'in ömrünü kısalttı denilebilir, ama biliyorum ki, onun gözü açık gitmemesini de sağladı. Hiç hazırlık yapmadan birdenbire düşmüştük yola, bir hedefimiz de yoktu: Yaşayıp gidiyorduk öyle. Gün içinde alıştığımız on kilometrelik mesafeyi kat etikten sonra Aurell'i bir palmiyenin gölgesine oturtuyordum; o orada düş kurmakla, resim yapmakla vakit geçiriyor, ben de Nil'e girip yüzüyor, çamaşır yıkıyor ya da balık tutarak eğleniyordum.

- Sakın boğulayım deme! diye bağırırdı bana; arkandan gelemem!

Gerçekten bir kez yere oturdu mu bir daha kalkması olanaksızdı.

Yanımızda taşıdığımız yalnızca iki battaniye, iki yedek gömlek ve Aurell'in resim gereçleriydi. Dostum ve donatısıyla birlikte omuzlarımdaki yük zar zor kırk beş kilo gelirdi. Rumen askeri büyük manevralarda bundan bir kilo fazlasını taşır, dost ve dostluk dahil değildir yüküne.

Üstümde yalnız bize bir hafta yetecek kadar para taşırdım, ama kimse bize saldırmadı. Her pazar yolumuzun üstünde bir yerlerde duran İskenderiye postasından haftalık ihtiyacımızı ve haberleri alırdık.

Kentler dışında hemen hiç para harcamıyorduk. Köylerde bütün fellahlar bize yatacak yer ve yiyecek vermek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Aurell de onları kendi yaşamlarını yansıtan resimler vererek ödüllendiriyordu: Manzaralar, hayvanlar, günlük sahneler, portreler.

O uzun yol boyunca ne çok resim dağıtmıştı! O güzel yapıtlar sonsuza dek yitmişti!

- Nasıl *yiter?* diye haykırmıştı bir gün kendisine bunu söylediğim zaman. Resimlerim bu köylüleri mutlu ediyor, oysa bizim memleketin cakacı salozları acıdıkları için alı-

yorlardı resimlerimi. Bir yapıtın değeri verdiği hazla ölçülür, getirdiği parayla değil.

Iskenderiye'ye dönmüştük; hep Anikutsa'nın *iyi haberlerini alacağını* ummuştu, oysa gelen bir mektuptan onun üç aydan beri ortalarda görünmediğini öğrendi; Epaminondas aklını kaçırmış, Anikutsa da onunla birlikte İbrail'den gitmişti.

Aurell yıldırım çarpmışa döndü, içine kapandı, Nerantzula'nın portrelerini seyretmekten başka bir şey yapmaz oldu, üzüntüden kendini yedi ve yağmurlu bir akşam ağzından burnundan kan gelerek son nefesini verdi.

Tabutunun ardında yürüyen bir ben vardım.

...

"İşte böyle Marku, artık tek başınasın dünyada!"

Bir insanı, bir sanatçıyı toprağa verdikten sonra Ortodoks mezarlığından dönerken kendi kendime böyle diyordum.

Bir insan ve bir sanatçı! Bu yaratıklardan sık görülür mü dünyada?

İlkin her şeyiyle kokuşmuş bir dünyada iyi ve dürüst kalmak çok güçtür. İçimde hiçbir nefret duygusu olmaksızın söylüyorum bunu. İnsanın *ateş olsa cirmi kadar yer yakacağını* bilmez değilim.

Bir sanatçı nedir peki? Yuvasından çıkıp dalda şakıyan bülbül gibi duygularını dile getirme yeteneğiyle doğması için, rastlantının kayırdığı insandır o. Benim gözümde bir değeri yoktur bunun. Yapılışını hiç görmeden otuz yıllık deneyimli bir ayakkabıcının yaptığı kadar mükemmel bir çift potini kendiliğinden yapabilmenin bir değeri vardır asıl.

Yok; hepimiz az çok kendini beğenen zavallılarız.

Ama, insanlığın acılarını paylaştığımız, kendi olanaklarımızla bunu dile getirdiğimiz, bencilliğimizin neden olduğu kötülüklere karşı savaştığımız zaman, insan olmaya, sanatçı olmaya başlarız: Sanat bizim yetersizliğimize karşı açılmış bir savaştır.

Sanat yüreğimize merhem olur; hiçbir şey bu mutluluğu veremez yeryüzünde, çünkü yaşama katlanmanın gönül yüceliğinden daha iyi bir yolu yoktur.

Yazık ki bunun için dünyaya öyle gelmek gerek, çünkü bugün dünyayı gasp etmeye gücümüz yetse de, *adaletin* hem daha iyi, hem kesinlikle gemleyeceği güne değin yalnızca *iyilik* içimizdeki şiddete gem vurabilir.

Artık tek başıma, Epaminondas ile birlikte portakal limon sattığım günlerden daha mutsuzdum.

Çevremde insan yok değildi, evet bir sürü insan vardı çevremde ama, öküz gibi yüzüne bakan, hatta kimi kez yanına sokulan, sonra içini dökmeğe kalkıştın mı yüzüstü bırakıp giden türdeşlerinden ne iyilik gelirdi ki insana?

Toplumun her sınıfından insanlarla ilişkim vardı. Değerli taşlar konusunda uzmanlık kazanmış olduğumdan her yandan, her çeşit işe çağırırlardı beni: Bilirkişiliğe, alım satım ve değiş tokuş işlerine. Her zaman oturduğum Mehmet Ali Alanı'ndaki kahvede en zenginden en yoksula, en üstünden en sıradana, tüm insanlarla kolayca yakın ilişki kurardım. Ama gözlerimi dört açardım! Saatler boyu dinlerdim bir adamı! Sonra konuşma sırası bana gelirdi! İnsanları kızıştıracağım diye yanıp tutuşacağıma bir kez olsun taş aşırmak için yanıp tutuşsaydım daha kazançlı çıkardım.

Hiçbir şey yoktu! Aurell yoktu! Epaminondas bile yoktu! *İnsan süprüntüleri* vardı. Sonraları yalnızca "süprüntüler" diyecektim onlar için kısaca.

Akşamları iyi niyetle gücümü boş yere tüketmekten usanmış bir halde eve döndüğüm zaman Aurell'in yapıtlarını karıştırıyordum; İbrail'de hastanede yaptığı ilk resimlerden başlayıp, penceresinden Hamamil Sokağı'ndaki hareketi gözlerken hüzünle çiziktirdiği son sahnelere kadar hepsine bir bir bakıyordum.

Böyle böyle, onun ölümünden sonra altı yıl daha geçirdim İskenderiye'de.

*

Ama bir gün artık yerimde duramadığım bir gün yavaştan bavulumu hazırladım ve Romanya'nın yolunu tuttum...

"Haydi Marku, dedim kendi kendime, gidip biraz geçmişin izini sürerek yaşayalım! Eski düşlerimizi canlandıralım yeniden! "Aurell'e kaçtıkları haberi geldikten sonra ne Nerantzula, ne de Epaminondas hakkında bir şey işitmiştim. Bir şeyler öğreneyim diye çalışmamıştım ayrıca. Neye yarardı ki? Ölür, iki kez ölür ortalıktan yitenler!

İskenderiye'den gemiye binip doğruca İstanbul'a gittim; işlerim nedeniyle bir hafta kalacaktım orada.

İşte böyle... Tıpkı bir çocuk gibi... Şurada burada aylak aylak biraz dolaştım, çünkü İstanbul'u severim. Yeryüzünde duyarlı insanı sıkmayan ender kentlerden biridir. Sevinç ve hüzün dolu bir şiirdir İstanbul, sevinci de, hüznü de içtendir. Yalnızca Boğaziçi'nde sıradan bir şarkı çarpıcı bir coşkuyla yankılanır, yalnızca İstanbul'da insan gönlü yaralıların çektiği ahların en güzelini, en tamını, en anlatılmazını adım başı işitebilir: *Aman bre!* Türklerin ve onların dilini konuşan tüm Doğuluların ünlü ünlemidir bu.

Evet, her adımda böyle iç çekenleri işitir, ürperirsiniz her zaman, çünkü mutlu bir kayıkçının Boğaz'da kürek çekerken tutkuyla koyuverdiği basit bir türkü gibi içtendir bu da. Böyledir işte, burası Türkiye'dir. *Aman bre!* İstanbul'dur, İstanbul'un ruhudur...

Örneğin, insan günbatımıyla tutuşmuş rıhtımda sessizce dolaşan başı fesli, Avrupa giyimli iki adam görür:

- *Aman bre*, diye koyuverir biri belki nedenini bilerek.

Öbürü hemen eliyle neşeli kayıkçıyı gösterir ona:

- Ne güzel söylüyor! Öyle değil mi sence?

İstanbul'u çok severim.

O akşam oturmuş nargileyle kahvenin tadını çıkarırken birdenbire arkamda bir ses işittim:

- *Aman bre!*

Ürperdim mi sanıyorsunuz? Hayır, ama saçlarım dimdik oldu, çünkü bu iç geçiren Epaminondas'tı!

Açık bir kapının pervazına omzunu dayamış ayakta duruyordu. Saçı sakalı kalmamış, yüzü köprü altı serserileri gibi bumburuşuk olmuş, yaşlı bir Epaminondo'ydu bu. Başı çıplaktı, bir elini cebine sokmuştu, öbür eliyle tespih çekiyordu, gözlerini boşluğa dikmiş dümdüz karşıya bakıyordu:

- *Aman bre!*

- Epaminondas! diye haykırdım çubuğumu bırakıp.

Yavaşça başını çevirdi, beni tanıdı, sanki birbirimizden daha dün ayrılmışız gibi:

- Aa!... Sen misin Marku? dedi.

Ona doğru atıldım:

- Nerantzula, Nerantzula nerede?

- Oho! dedi aptalca gülümseyerek, sen ona hâlâ *Nerantzula* mı diyorsun! İçeride, ama yalnızca "Anikutsa" diyorlar ona *şimdi.*

Bu *şimdi* sözcüğünü işitmek ipe çekilmekten beterdi.

- Kiminle konuşuyorsun Epaminondas? diyen çok bildik bir ses geldi kulağıma, o an dizlerimin bağı çözüldü, zaten Epaminondas'ın *şimdisinden* sonra bu çok sevdiğim İstanbul'dan kaçmak, kaçmak ve bir daha dönmemek gelmişti içimden!

Anikutsa göründü, iskemleme yığıldım.

Ölmemişti... İlk bakışta yalnızca bunu gördüm, çünkü beni görünce bir çığlık atıp içeri kaçtı.

Kurulmuş bir makine gibi ardı sıra gittim; içeride arka tarafta "mesleğini icra ettiği yatağın" üstüne boylu boyunca uzanmış, ellerini yüzüne kapamış ağlıyordu.

- Gerçekten doğru mu *onun* öldüğü? diye inledi, başını yastığa gömerek.

- Öldü... Anikutsa... Bir kez öldü *o*.

*

Otelde, insana sıkıntı veren odamda bütün gece gözüme uyku girmedi. Nerantzula'nın Epaminondas'tan söz ederken söyledikleri hep aklıma takılıyordu:

"Benimle daha hiç yatmadı, aklı fikri müşterilerle gitmemi engellemekte. Ama İbrail'deki gibi *çaça*ya verecek parası olmadığı için parayı ona ben veriyorum. Elindeki 50 parayla müşteri başına en az iki frank alan patroniçenin payını ödeyişini görmek pek *eğlenceli*. Yine de onun deyişiyle "kötü yola düşmeme" engel olduğuna inandırıyoruz kendisini, ama ben istediğimi yapıyorum, çünkü artık gözü hiçbir şey görmüyor, sürekli *aman bre* diye diye iyice beyni sulandı!"

...

Epaminondas'ın *beyni sulandı* diyordu güzel Nerantzula'mız.

- *Aman bre!* deme sırası bana gelmişti...

İstanbul... İstanbul...

*

Nerantzula'nın isteği üzerine ertesi gün öğleye doğru tekrar geleceğime söz vermiştim, oysa oradan ayrılırken onları bir daha görmeden çekip gitmek kararındaydım. Ama sabah hangi şeytana uyup kütük gibi uyudum bilmem; kapının gürültüyle vurulmasına uyandım. Saat akşamın beşiydi. Kapıyı açtım, Anikutsa ile Epaminondas gelmişti. Anikutsa kaldığım yeri nasıl bulmuştu bilmiyorum. Pek güç değildi gerçi, çünkü Galata'da, onlara çok yakın bir yerde kalıyordum.

- Vay vay demek böyle! diye haykırdı Anikutsa koridorda herkesin duyacağı biçimde, bütün gece hovardalık ettin desene!

Üstümü giydim ve otelden çıktım. Dışarıda Anikutsa bana mutlaka İstanbul'u gezdirmek istedi. Kesimevine götürülen bir koyun gibi peşlerinden sürüklendim; düşkünler evinde kalanlara özgü havası, sessizliği ve *alıkça* gü-

lümsemesiyle tüm dikkatleri toplayan, bayram çocukları gibi giyinmiş Epaminondas'tan başkasını görmüyor, işitmiyordum. Yalnız bir kez, o da akşam yemeğinde ağzını açtı ve anırır gibi:

- Anikutsa hoş kız, öyle değil mi Marku? dedi.

- Evet dostum, hoş kız, ama kes sesini!

- Dokunmasaydın ona, niçin böyle yaptın? diye kızdı bana Nerantzula. Beni seviyor zavallı!

- Görüyorum, o yüzden de fazla bağırma diyorum ona. Yoksa insanların tuhafına gider bu.

*

İşte sonunda mezarın kenarına gelmiştik, yazgının isteği burada gerçekleşecekti.

- Gel Marku! dedi Nerantzula, Boğaz'da bir kayık gezintisi yapalım... Akşamları pek güzel olur!

Hemen kabul ettim, çünkü bir eğlence yerine gidelim diyecekler diye çok korkuyordum; kayığa bindik, yanımıza kayıkçı almadık. Kürekleri ben çekiyordum.

Boğaz bir mezarlık kadar dingindi. Haliç'te küçük titrek ışıklar parlıyordu. Pek bağırtı yoktu... Ne bir şarkı işitiliyordu... Ne de bir yakınma...

Epey açıldık, sessizce. İkisi de sevgililer gibi birbirine sarılmış kıçta oturuyordu. Epaminondas Nerantzula'yı belinden sımsıkı kavramıştı.

Yüzlerini güçlükle seçiyordum.

- Marku! dedi Nerantzula, bu şarkıyı anımsıyor musun:

Deniz kıyısında, kumsalda,
Nerantzula fundoti!
Bir bakire eteğini çalkardı suda,
Nerantzula fundoti!

- *Aman bre!* Yetişin! diye bağırdım.

Ama çevremizde Tanrı'nın tek kulu yoktu; altımızda bir katran kitlesi uçsuz bucaksız uzanıp gidiyor uzaklarda ışıklar parıldıyordu. Nerantzula hayretle:

- Neden *yetişin* diyorsun Marku diye sordu.

Ayağa kalktı, eminim, gelip beni öpecekti.

Kayığın içinde bir adım attı yalnızca. Ekin biçen orakçıları andıran bir hareketle Epaminondas, kolunu Nerantzula'nın beline doladığı gibi onunla birlikte karanlık sulara gömüldü.

Bir daha suyun yüzüne çıkmak, biricik sevgilisini başkasına kaptırmak istemedi.

PANAIT ISTRATI

1884'te Tuna limanı İbrail'de doğdu. Çamaşıra, temizliğe giden bir Rumen kadını ile Rum bir kaçakçının oğludur. Babası kıyı koruma görevlilerince vurulduğunda küçük bir çocuktu. Altı yıl süren ilkokul eğitiminden sonra hayata atıldı. Çok çeşitli işlere girdi çıktı. Kâh kendi adını, kâh takma bir ad kullanarak düzmece bir pasaportla çeşitli ülkeler, kentler dolaştı: Kahire, İstanbul, Napoli ve Paris'e gitti. 1916'da vereme yakalandı. İsviçre'de tedavi gördüğü sanatoryumda tanıştığı Josué Jéhouda ona Fransızca öğretti ve Romain Rolland'ın yapıtlarını tanıttı. İstrati çabucak iyileşti, sanatoryumdan çıkınca eskisi gibi sürekli yer ve iş değiştirdi ama bu kez Fransızcasını ilerletmek gibi bir tutkusu vardı. Giderek duygularını, düşüncelerini Fransızca dile getirmeye heveslendi, heves saplantıya dönüştü. Yol göstermesi için Romain Roland'a yazdığı mektup yazar adres değiştirdiği için geri dönünce dünyası yıkıldı. Yeniden sefalet, hastalık ve yalnızlığın kıskacına kapılan İstrati 1921'in Ocak ayında intihara kalkıştı ama kurtarıldı. Üzerinden Romain Roland'a yazdığı mektup çıktı. Bu kez mektup alıcısına ulaşınca Roland'ın yanıtı gecikmedi. Roland, İstrati'yi Fransızca yazması için yüreklendiriyordu. Romanlarını yayınlaması için ona yardım etti. 1923'te ilk romanı *Kira Kiralina* Romain Roland'ın önsözüyle çıktı. Birdenbire üne, paraya kavuştu. Yapıtlar birbirini izledi: *Angel Dayı, Kodin, Baragan'ın Dikenleri, Minka Abla, Nerantzula, Mihail* (Arkadaş)... Gençlik yıllarında sosyalizme yakınlık duyan İstrati 1927'de Yunanlı yazar Kazancakis ile birlikte, daha sonra da 1929'da Komünist Parti'nin çağrısı üzerine Sovyetler Birliği'ne gittiyse de düş kırıklığı ile geri döndü. Sovyet rejimini kınadığı için sosyalist aydınların ağır eleştirilerine uğradı. Balkanların Gorki'si olarak ünlenen İstrati 1935'te Bükreş'te bir sanatoryumda öldü.

İnsanın iyiliğini, acıma duygusunu ve cömertliğini sıradanlığa düşmeden anlatmak kolay değil. Panait Istrati gecenin güzelliğini, yaşanan acıları, gözyaşının kutsallığını yalın ama etkileyici bir üslupla dile getiren bir yazar. Bunu başarabilmek için belki onun gibi 20. yüzyıl başında kentler, limanlar, çarşılar pazarlar arasında serüvenden serüvene savrulup giden bir ruh serserisi olmak gerek. *Nerantzula* buruk bir aşk öyküsü. Yahudi, Rum ve Romen mahallerine bölünmüş bir kentte aynı kızı seven iki delikanlıyı, onların dostlukla düşmanlık arasında gidip gelen gerilimli arkadaşlığını, sevdikleri kızla Tuna kıyılarında yaşadıkları maceraları anlatıyor. Istrati'nin bu yapıtı Tuna'dan Nil kıyısına, sonra İstanbul'a uzanan umarsız bir aşkın dokunaklı türküsü. *FE*

9 786055 819378

ISBN 978605581937-8

ROMAN

12 - TL